

Yerel Dergi
İlkbahar 2021 • Sayı 32

tirşik

GÖÇ YOLU ÜZERİNDE
ANDIRIN

BİZDEN

Tirşik Dergisi 32. sayısına kavuştu. Aradan yıllar geçti. 2007 yılından bu yana yayın hayatında. Ara vermeler, aksamalar olsa da bugünlere ulaştı. Yaşamada güç veren siz değerli okurlarımız oluyor. Arıyorlar, soruyorlar. Çıkmanınca bir boşluk oluşuyor. Bu enerji ile yola devam ediyoruz.

Tirşik Dergisi yeni dönemde iki adımla başladı.

Önce Tirşik Dergisi Sitesi kuruldu. Site dergileri yayınlıyor. Dergiden öte hizmet veriyor. İncelemeler araştırmalar dosya şeklinde sunuyor. İnsanlarımızı işliyor. Doğamızı, çevremizi tanıtıyor ve yayınlıyor. Söyleşiler hazırlıyor. Derginin bütün sayıları yayınlıyor. Öyle ki dergiler arasında bir gezinti yapıldığında kaç medeniyetten bu yana bölgemizi görebiliriz. Dergi inceleme araştırma yapacaklara, bilgi edinecekler tam bir hazine. Avcılarını bekliyor.

Yayın hayatında olan dergilerin çok azı bir arada sunuluyor. Y eksik, ya bedelle. Tirşik Dergisi okuyana açık.

İkincisi, Akademik Tirşik Dergisi yayın hayatına giriyor. Teknik ve alt yapı hazırlıkları tamamlandı. Cumali Yaşar Hocamızın emeklerine sağlık diyoruz. Akademik Tirşik Dergisinin ilke ve hedefleri var.

- Çukurova bölgesini işleyecek

- Çukurova bölgesinin insan, tarih, medeniyet, kültür, değerler, varlıklar, doğa, çevre, fiziki beşeri coğrafya, hayat, toplum, sanat, edebiyat... gibi alanlarını işleyecek

- Ağırlıklı olarak bölgemizdeki akademisyenler, araştırmacılara çağrımız var. Onlardan istiyoruz.

- Düşünün, yereldeki üniversiteler, araştırma kurumları, yerel kişiler; yine yereli işleyerek, yine yerele yani sizlere sunacak.

- Çukurova bölgesi hazine. Hem de işlenmeye değer kıymetlerle dolu.

- Dergiye gelen araştırma, inceleme, tezler hakem tetkikinden geçtikten sonra yayımlanacak. Yani ortaya çıkan ürün/semere bilimsel, tutarlı, gerçekçi olacak. Referans olacak.

Aslına bakarsak bölge insanımızın destansı bir yanı var. Bunu da hem coğrafya, hem medeniyet/kültür birikimi besliyor. Bu yüzden herkes şair, yazar yönlerine sahip. Ne var ki bu yönümüz yetmiyor. Onları bilimsel inceleme, araştırma ile gün yüzüne çıkarmak gerekiyor. İşte Akademik Tirşik Dergisi bunu yapacak. Coğrafyaya yeni bir ışık tutacak.

Akademik çalışmalarını, inceleme ve araştırmalarını var nerde yayınlamalıym diyenlere bir imkan sunuyor. Şu, bu konular neden incelenmiyor, araştırılmıyor diyen topluma da sunum oluyor. Yani bir boşluk dolacak.

Tirşik Dergisi hazırlanıyor. İnternet, sanal/sosyal medyayı kullanan herkes kolayca ulaşıyor.

Tirşik Dergisi kolay ve rahat okunsun diye kitap şeklinde sayfalar çevrilerek okunuyor. İsteyen indirdiğini kağıda yazdırarak kağıttan da okuyabilir. İstenilen sayfa tek başına da çıkarılabilir. Kısaca hizmete/sunuma hazır.

Hem dergi, hem site; internette site şeklinde, sosyal medya ağlarında sizleri bekliyor. Cep telefonlarıyla uyumlu. Kolayca erişiliyor.

Tirşik Dergisi yoğun ilgi görüyor. Var olun. Yazılarınız heyetten geçerek dergide yayınlıyor. Hem yazan geride bir eser bırakıyor, hem de insanımız faydalanıyor. Ne güzel.

Daha nice güzelliklerde buluşmak dileğiyle.

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 32

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Sezai Şengönül

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbiyik, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirsikdersisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	Bizden	69	Yayla Çocuklarına
2	İçindekiler	70	Atlas
3-14	Dosya	71	Kendi Başına Akan Pınarlar
15-16	Andırın Postası	72	Bir Dilde İki Belde
17	Kışla Bahçesi	73	Kartallar
18-21	Andırın Üzerine İnceleme	74	Kızıl Oluk
22	Geben Konaklaması	75-77	Tünek
23-29	Meryemçil Kalesi	79-84	Bulutlu
30	Andırın Yaylaları-3	85	Neden?
31	Demircilik	86	Hayırlısı
32	İki Resim İzinde	87	Tirşik
33	Porsuk Ağacı	88	Ağaç
34	Kanlı Böğet	89	Toroslar
35	Tirşik Çeşitleri	90-91	Gurbet
36-37	Dane Hoca	92	Türküdür
38-39	Zahide Eskici	93-94	Fatma Öğretmen
40-44	Aşık Mahzuni	95	Veli Hoca
45-46	Efirağzılı Köyü	96	Kuvayı Milliye
47	Acı Haber	97	Karacaoğlan
48	Bahar Geldi	98	Nohut Tanesi
49	Kına Türküleri	99	Nazar Ettim
50-54	Dağlar	100	Hatça Kadın
55-56	Mehmet Ekici	101	Bir Nevi Yolculuk
57-58	Gelin Eşem	102-105	Yekindi Adem, Yekindi Alem
60	Hasan'ın Ağıdı	106	Maraş Destanı-1
61	Menzil'den Öteye	107	Zeliha'dan Şiirler
62	Hüsne'ye Ağıt	108	Yedi Kişi İdiler
63	Yiğidim	109	Cengiz Kıvrak'tan Çizgiler
64	Koroğlu	110	Yazı Dersleri
65	Günlük	111	İki Kitap
66	Andırın Yaylaları	112	Tirşik Yerel Dergi
67	Kıymetli Adamım		
68	Andırın'ı Tanır mısın?		

GÖÇ YOLU

Cukurova'dan Akdeniz kıyılarından Anadolu'nun içlerine kadar uzanan yayla yolculuğunun inişleri ve çıkışlarına göç yolu denmektedir. Esasen göç yolu tabiri Çukurova dan Toroslara oradan da Anadolu içlerine baharda giden, güzün dönen konargöçerlerin yol güzergâhını anlatır. Göç yolu neredeyse sıfır rakımdan iki bin rakımlarına kadar uzanan engebeli, inişli-çıkışlı, dereli-tepelili-vadili, düzlüklü-ovalı, enginli zirveli yolculukta duraklar, konaklamalar, yolculukların coğrafyasıdır.

Varılan her yerde yerleşik köyler, obalar, mezralar, kasabalar ile tanışıklık, buluşmalar, kaynaşmalar yaşanır. Arının çiçeklere konması gibi her insandan, toplumdaki kültür alış-verişleri. Göç yolu coğrafyasında kültürlerin yoğrulması, kaynaşması, zenginliği karşımızda.

Göç yolu Çukurova ile Toroslara bileşik kap gibi birbirine bağlar. Yazın yaylalar şenlenir, kışın Çukurova. Coğrafyalar insanoglu eliyle buluşur, yeni bir kültür doğar.

Göç yolunun kavşak yerlerinde obalar, köyler, kasabalar bulunur. Çorbada tuz misali her konargöçer kültür heybesinden kültür katar. Her yıl göç yolu, yeni bir hayat, yeni bir birikim katar kültür harmanına. Adı göç yolu kültürü olur.

Esasen göç yolu, Akdeniz den Toros yamaçlarına uzanan konargöçerlerin yoludur. Ancak bu yol tarihte kullanılan bilinen yoldur. Doğrusu tarihe baktığımızda da ta Kayseriden Çukurova ya kadar sıralı kaleler, bunu anlatır.

Türkler Anadolu ya geldiği zamanda geçit veren güzergâhlar önceki medeniyetlerde de kul-

lanlıydı. Mesela İskenderin Gülek Boğazından geçtiği biliniyor. Anadolu da yaşayan medeniyetler bu geçit veren güzergâhları hep kullanarak yol haline getirmişler. Devletler buraları kullanarak ordularıyla savaşa gittiler. Sümerler, Etiler, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve diğer devletler aynı geçişleri kullanırlar. Yıldırımın Gökşun, Geben üzerinden geçtiği kayıtlarda geçer. Tarihçi Cezmi Yurtsever Çukurova bölgesinden, yukarı çukur oviden, on devletin ordularıyla geçtiğini söyler.

Bu güzergâhlar, sadece toplu geçişler, konargöçerler için kullanılmaz. Esas görevi ticaret yolları için kullanılır. Uzak memleketlerden gelen ticaret karavanları buralardan geçer. Geçişler de asayişini sağlamak, kesintisiz ticaret için yol boylarına kaleler yapılırdı. Hem

askeri, hem de ticari görev yaparlar. Bardan şunu anlıyoruz. Bir yerde kaleler varsa orası geçit veya geçiş yoludur. Andırındaki sıra sıra kaleler buraların göç, geçiş, ticari yollar olduğunu anlatır.

Atalarımız aynı güzergâhı konargöçerlik için asırlardır kullanır. Asırlar boyu bu yollar kullanıla kullanıla kültür, medeniyet birikimleri oluşur. Yüz yılların birikimi ile hem tarih oluşur, hem de sosyal, kültürel hayat oluşur. Yani göç yolu coğrafyası diye tanımlayacağımız bir yaşam oluşur.

Göç yolu coğrafyasında tarih, medeniyet, kültür birikimi buraları çok zengin ve farklı kılar. Üst üste gelen birikimler hayatın her alanını zenginleştirir. Tarihçilerin tespitlerine göre bu birikimler bu güne yansır. Dilden tutun bütün somut soyut

kültür varlıklarının çokluğu ve çeşitliliği bundandır. Göç yolu üzerinde bulunan Andırının zengin kültür birikimini böyle anlamalıyız.

Andırın göç yolunun tam geçiş merkezi. Çukurova dan da içeriler en kolay geçiş veren tabi coğrafya burası. O nedenle her devirde canlı kalmıştır. Bu tarihte de böyleydi, şimdide böyle. Devirler icabı göç şekli değişse de coğrafya aynı kaldığından göç devam ediyor. Göç gidişle, dönüşle, kalışıyla bir sosyal kültürel yaşam biçimine dönüşür. Bu bakımdan Andırın tam bir göç yolu kültürüne sahiptir. Tam kültür harmanı taşır.

Andırında göç deyince önce konargöçerler akla gelir. Burada konan göçen Yörükler AYDINLI derler. Sadece Yörükler konup göçmez. Yüz yıl öncesine kadar yukarı Çukurova

nın ekserisi konargöçerdi. Bizim kuşak Aşağı Andırın bölgesinin yaylalara göçtüklerini bilir. Andırın öyleki, Çukurova dan, aşağı Andırından, aydınlılardan gelen göçler harmanlaşır, yerlilerle kaynaşır canlılık getirir.

Konargöçerler(Aydınlılar) coğrafi mekânı kışın Çukurova, yazın yaylalar. Bu yerler arasında seyahat göç yolu. Konargöçerler yalnızca buradan geçmezler. Andırının yaylalarında konaklarlar. Yaylaları kiralar, güz mevsimine kadar kalırlar. Güzergâhı kullanarak Göksun, Sarız, Bin boğa taraflarına, daha içerilere gidenler yol boyları da tedbirler alırlar. Mahsullere zarar vermezler. Geçici konalamakarda izin alırlar. Geçişlerde yerlilerle temas kurarlar.

Aşağı köyler veya Kadırlı, Ceyhan, Osmaniye taraflarından

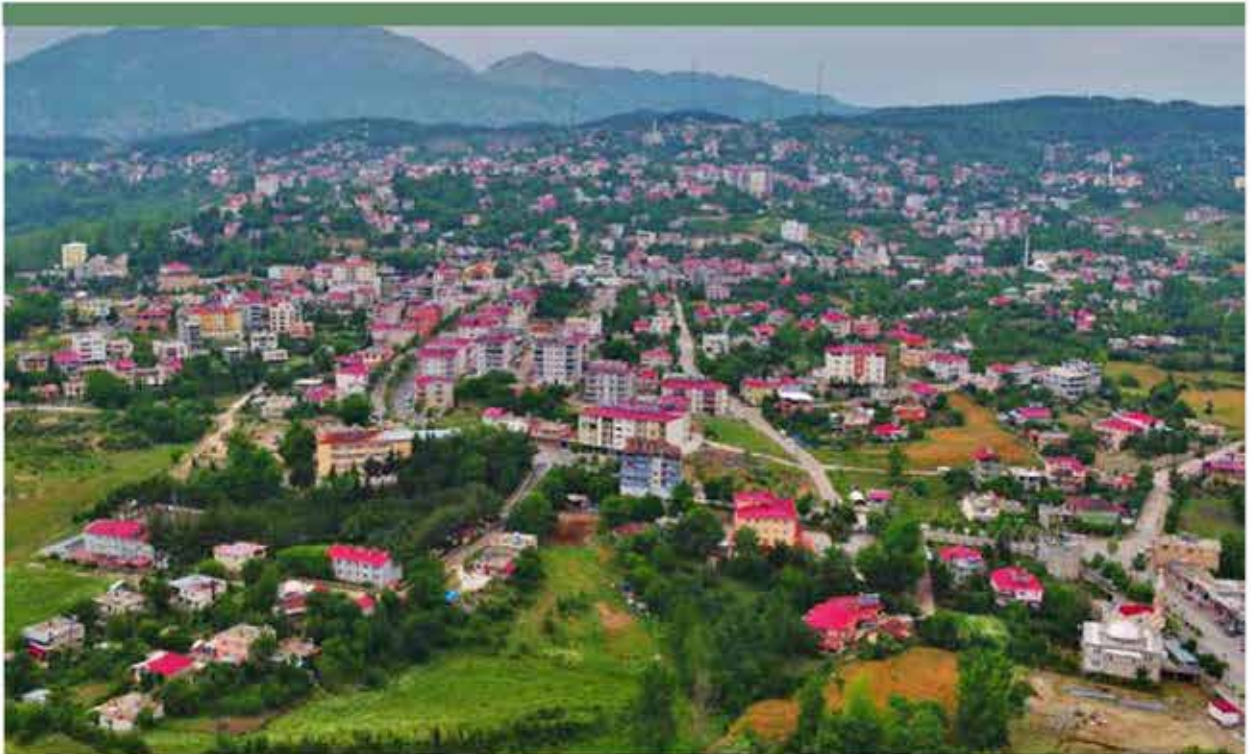
hayvanlarıyla gelenlerin sabit yaylaları bulunur. Her yıl aynı yerlere konarlar. Bu yaylalar kendi isimleriyle anılır, bilinir. Yakın zamanlara kadar böyle iken, şimdilerde bu yaylalar yazlık niyetiyle kullanılıyor. Yani dün üreten, geçim çıkaran yaylalar tüketen yerler haline geldiler.

Önceleri aydınlı olsun, yerli yaylacılar olsun yazın üretirler, kışıklarını hazırlarlar, pazara üretimlerini getirir satarlardı. Andırın pazarına yayladan gelen mahsuller, peynirler, tereyağları aranır. Şimdi yaylacılık konaklama ve tüketime dönüşünce yerli halkın üretimleri tüketiliyor. Oda yetmediğinden Çukurova, Kahramanmaraş besliyor.

Göç yolu, bölgeye öylesine bereket katar ki ticaret canlanır. İnsanlar burada birbiriyle tanışır kay-

naşır. Dostluklar, yakınlıklar kurulur. Andırın ve çevresi adeta bir köy gibi olur. İnsanlar birbirini tanır, tanışır. Bir arada olurlar. Yabancılaşmaz. Bu güzellik başka yerlerde nadir görülür.

Göç yolu tarihi, ticari yanından öte kültürüyle zengin bir birikim e sahiptir. Andırına gelen yabancıların tespitlerine göre, Andırın şivesinden tutun, folklor, sözlü edebiyat, ağıtlar, halk edebiyatının bütün unsurları, somut soyut kültürler, insani değerler bir arada varlar. Andırın insanı da bu birikimden olmalı; zeki, çevik, akıllı, pratik, dili sade, kelime dağarcığı geniş, duygulu, sıcak, kadirşinas, kültürlü, bakışı geniş, ufku açıktır. Bundan olmalı, girişimci, okuryazarı, aydın, değerlerine bağlı insanlar.

GÖÇ YOLU'NUN KISA TARİHİ

Anadolu'da tarihin bilinen ilk döneminden beri konar-göçer yaşam şekli her zaman var olmuştur. Yaylacılık kavramı,coğrafi faktörlerin ışığı altında incelendiğinde, Anadolu'nun birçok sosyal, beşeri ve doğal şartları içerisinde barındıran bölgelere ve bu bölgelerin ortaya çıkardığı ekonomik, sosyokültürel farklılıklara sahip olan alt bölgelere ayrıldığını görmek mümkündür.

Bu farklılıkların ortaya çıkmasında başrolü hiç şüphe yok ki iklim oynamaktadır. İklimsel özellikler, Anadolu'da göçebe halinde yapılan hayvancılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden itibaren 1865 yılına kadar olan süreçte Çukurova'da yaşayan cemaatlerin Andırın'dan Binboğa dağlarına kadar olan alanda hayvancılık faaliyetlerinde bulduklarını görmekteyiz.

1865-1866 yılları arasında Cevdet Paşa ve Derviş Paşa komutasında icra edilen tedip ve iskân harekâtı sonrasında, Çukurova'da kışlayan konar-göçer cemaatlerin hayvan sürüleriyle Çukurova – Toroslar hattında yaptıkları konar-göçer hayat anlayışı büyük oranda sona ermiştir.

Osmanlı'nın 1526 tarihli tapu tahriri ve 1530 tarihli muhasebe defterlerindeki kayıtları incelendiğinde; Kadirli (O zamanki adıyla Kars Zülkadriye) ilçesinde yaşayan toplam nefer nüfusunun (9243 nefer) yaklaşık olarak %90'ı konar-göçer cemaatlerden meydana geldiği tespit edilmiştir.

Osmanlı'nın 1563 tarihli tapu tahrir defterlerindeki kayıtları incelendiğinde; Binboğa dağları üzerindeki çok sayıdaki yaylaya Kadirli (O zamanki adıyla Kars Zülkadriye) yörükleri çıkmaktadır.

Tedip ve iskân harekâtı sonucunda Çukurova bölgesine yerleştirilmiş olan eski konar-göçer aşiret mensupları ile Andırın'dan Çukurova bölgesine çeşitli nedenlerle göç etmiş olanların büyük bir kısmı eski konalga yerlerine yaylamak amacıyla yaz mevsiminin ilk günlerinden itibaren taşınmaya başlamışlardır. Andırın'da bulunan yaylalara gidişe, aslen Andırınlı olmayan diğer şehirli nüfusun da eklenmesiyle yayla yerleşim yerleri ortaya çıkmıştır.

YAYLA

Sosyal ve Kültürel Bir Yaşam Şekli

Yayla göç yolu. Çukurova ve Toroslarda yayla sosyal kültürel hayatın bir yanı. Herkesin bir yaylası var, Çukurova ve etrafında. Andırın'a yaylaya çıkmak yüzyıllardır süregelen köklü bir gelenek.

Yayla hazırlık. Sıcaklar bastırmadan hazırlıklar tamamlanır. Herkes imkânları ölçüsünde yerleşeceği mekâna göç eder. Kimileri çadır, kimileri küçük bir baraka, bazıları da görkemli yayla evlerine doğru yolculuğu çıkar.

Yayla sade hayat. Güzel bir yayla yaylamak. Yerleşik halk da dört gözle bekler yaylacının gelmesini. Özellikle kışı kıt kanaat geçiren esnaf için hayati önem arz eder bu sene gelecek yaylacının sayısı. Yazın kazanır, kışın kazandıklarıyla idare eder.

Yayla yaşam biçimi. Yayla kültürünün atalardan bizlere kalan genetik bir mirasın izlerini taşır. Aynı göçmen kuşlar gibi vakti geldiğinde göç etmek zorundasın.. Daha iyi olanaklarda daha güzel zaman geçirmek için imkânları olanlar dahi, yayladaki sade mütevazı yaşamın izlerini sürerler keyifle.

Yayla kardeşlik. Binlerce insan içerisinde birbirini hiç tanımayanlar bile aynı çatı altında yaşayan büyük bir aile gibi yaşarlar yaylada. Aynı ağacın gölgesinde piknik yaparlar, aynı domates kasasından domateslerini beğenirler, köylü kadınların getirdiği sınırlı sayıdaki köy yumurtalarını kardeşçe paylaşırlar

Yayla sohbet mekânı. sanki kırk yıllık dostmuş gibi muhabbet ederler. Şakalaşır. Kışla Bahçesi sohbet ve muhabbet mekânı, ayrı bir güzeldir Andırın'da.

Yayla paylaşım. Şehirlerde, yaylaya geldiklerinde hiç tanımadıkları insanlara dahi sofrasını açar, ekmeğini paylaşır. Çünkü bilir ki yayladayken paylaşmak gerekir; ekmeği, suyu ve hayatı. Yaylanın tadı paylaşmakla ve kaynaşmakla çıkar.

Yayla buluşma yeri. İnsanın paylaştıkça daha da mutlu, huzurlu olabileceğini anlatır sana yaylanın kaldırım taşları. Yayla yayla olmaktan çıkar. Kutsal bir buluşma mekânı halini alır.

İşte yaylacılık asırlardan beri Toroslarda Çukurova ile Anadolu içlerine bir hayat göçü. Andırın da yaylacılığın bütün özelliklerini yaşamaktadır.

göç yolunda **YAYLA KÜLTÜRÜ**

Göç yolu deyince Çukurova ve Toroslar akla gelir. Göç edenler de Yörükler. Yörükler Coğrafyamızda; (Toroslar ve Çukurova'yı kapsayan alanda) halen konar -göçer olarak yayla geleneğini ve yayla kültürünü, sayıları azalsa da devam ettirmektedirler.

Yayla zamanı gelince gözle görülür bir telaştır başlar... Yörükler, yüzlerce yıllık geleneklerinde olduğu gibi, başta at ve deve olmak üzere, binek hayvanlarını bir gelin gibi süsleyerek, diğer hayvan sürülerini de önlerine katarak, bir şölen havasında kona-göçe, ağır ağır yaylaların patika yollarında yol alırlar. Şimdiki zamanlarda ise, asfalt yollar, motorlu araçlar, zaman tasarrufuyla bu geleneği iskalamış durumdadır.

Bahar gelende Çukurova'dan hareket eden Yörüklerin en son durakları Andırın, Elbistan, Afşin, Sarız ve Pınarbaşı yaylalarıdır. Güz mevsimine kadar yaylaların tadını çıkartan Yörükler, dönüşlerinde, birbirinden lezzetli et, süt, yoğurt ve peynir gibi ürünler elde ederler. Ürünlerini paraya çevirerek, aile bütçelerine ekstra ekonomik katkı sağlarlar.

Günümüzde yayla geleneği ve yayla kültürü; ulaşım kolaylığı ve modern araç- gereçlerle, farklı biçime dönüşmüş durumdadır. İnsanlar, şehir konforunu yaylada yaşamak isteyince, doğanın yapısına uygun olmayan malzemeler ve çarpık yapılaşmayla, hayvan varlığı ve floraya zarar vermektedirler.

Göç yolu kültürüdür. Bu da yaylacılıkla ortaya çıkar. Yaylalar: Ah bu insanın kanını kaynatan yaylalar... Altmışlık-yetmişlik ihtiyarları, yirmisinde delikanlı sandıran yaylalar. Enerjiyle doldurur tüm bedenleri.

Ah o etrafı çevrelenerek yanan kızıl ateşin, parlament mavisi akşamlarla buluşma saati. Masallar, hikâyeler anlatır yaşlı dedeler; platosu doğal, dekoru doğal mekânlar. Ozanları besler bu rüyalar. Tatlı bir huzurdur, insanların tüm hücrelerine nüfuz eden.

Göç yolunda biriken, geride kalan nice hatıralar, izler. Bahar gelende mıknaş gibi çeken göç yolları. Güz gelende yeniden başlar yayla dönüşü. Ölüm- kalım olmaz ise eğer, hazırlığımız, bir dahaki sefer...

göç yolunda ANDIRIN YAYLALARI

Andırın hepimizin bildiği gibi Çukurovalıların önemli yaylalık yerlerinden biridir.

Çünkü sıcak bölgelerdeki insanlar yazın dinlenmek için yaylalara çıkmaktadırlar. Andırın bölgesine yaylaya çıkan insanlar ihtiyaçlarını Andırından karşılamaktadırlar. Buda Andırına azımsanmayacak bir ekonomik katkı sağlamaktadır.

Bu nedenle Andırılılar yaylarına, doğal kaynaklarına sahip çıkmak korumak ve geliştirmek zorundadırlar. Korunması gereken kaynakları şöyle sıralamak mümkündür.

- *Ormanlar,*
- *Su kaynakları,*
- *Tüm bitkiler,*
- *Tüm canlılar korunmalı ve en önemlisi de,*
- *Çevrenin kirlenmesi önlenmelidir.*

Bunlara ek olarak toprak korunmalı ve çevre kirletilmemeli. Yayladan faydalanan insanlar çevresini kirletmemeli ve bozmamalıdır. Her şey geldiklerinden daha temiz ve daha bakımlı bırakmalıdırlar.

göç yolunda ANDIRIN YAYLALARI

Andırın İlçemiz benim için ayrı bir dünyadır. Coğrafi konumu, iklimi, soğuk suları, güzel yaylaları ve nazik, misafirperver insanları ile Andırın bütün Çukurova halkını yazın yaylalarına davet eder, misafir eder, ağırlar ve güzün de yolcu eder.

Her köyünün, her yaylasının, her semtinin ayrı özellikleri ve güzellikleri vardır. Benim çocukluğum, gençliğim Andırın yaylalarında geçmiştir. Çocukluğumu anlatan şiirimden bir kıta yazsam herhalde bir fikir verir.

Hep böyle geçirdi ömrümüz orda

Deve çeken bir kızın arkasında

Konup göçerdik yurttan yurda,

Bazen bir ovada, bazen bir dağın yakasında

Kayranlı, Başikesik, Ağca Dağ gibi sarp ve yalçın kayalardan oluşan muhteşem dağların yanında Kırksu gibi, binlerce insanı konaklatan bol sulu, saklı yaylaları da vardır.

Hayallerimin örüldüğü, hayatımın şekillendiği, en güzel hatıralarımın saklandığı yer Andırın yaylalarıdır. O yaylalarda hep davar güttüm. Üniversiteyi bitirinceye kadar. Dağları, ormanları soğuk pınarları karış karış dolaştım. Ağaçlarla, taşlarla, kuşlarla konuştum. Hayatımın en gizli sırlarını onlarla bölüştüm. Gene de o dağlarda davar gütmeye varım.

Tabiat, temiz hava, dağlar, ormanlar... Çağlayan pınarlar, hürriyet vardı. Var olduğumu anlardım. Her şeyimle yaşadığımı duyardım. Salatalığın, domatesin rayihası çok uzaklardan duyulur. Fasulyesinin, mekesinin tadına doyum olmaz. Dudu, güz eriği, cevizi hele olgunlaştığı zaman yabani yunus eriğinin güzelliğini akıl almaz. Gözümü kapadığım zaman kağnıları görüyorum. Kağrı tekerlerinin cazırtısını dinlemek ayrı bir zevkti. Tabi o dili bilenlere.

Yazmakla bitmez, dağlarımı özlüyorum, ormanlarımı, ağaçlarımı özlüyorum... Çamları, kamalakları, karaardıçları, soğuk pınarları, olukları, ovaları, yamaçları, davarları özlüyorum... Yuvarladığım taşları, çam dalına binip zıypındığım bayırları, çengetirleri, haymaları, kara çadırları, at koşturduğum çayırları, şahinleri, doğanları, atmacaları, deve çeken kızları özlüyorum...

Karacaoğlan da benim gibi Andırın sevdalısı imiş:

Kamalağın, kara ardıcın içinde

Kırmızı kolçaklı yar ister gönül.

derken Andırın yaylalarını söylemiş, bizim yaylalarda aşk başkadır.

(Tirşik Dergisinde yayınlanan ANDIRIN isimli yazısından)

göç yolunda YAYLA HAYATI

Yaylacılık Andırın'ın en aşağı kesiminden en ucundaki köyüne kadar herkesin yaşantısının bir parçasıdır. Andırın dışında kadirli, Osmaniye, adana gibi civar bölgelerinin yanı sıra yurt dışına kadar uzanan geniş bir kitle yaz sıcaklarının bastırmasıyla Andırın'ın muhtelif yaylalarına yaylaya çıkar.

Yaylacılık Andırın'da da bir kültürdür. Bu kültür eski zamanlardan günümüze kadar uzayıp gelmiştir. öyle ki beşbuçak'ta oturan soğancılar'a, Akgümüş'e se'ye, geben'de oturan meryemçile doğru yaylaya çıkılmaktadır. Bu dönemlerde yaylayla ilgili anıların, Türkülerin ve ağıtların zenginliği bir hayli renklidir.

Çok eski çağlardan günümüze kadar uzanan süreçte Andırın'ın; Adana, kadirli, Osmaniye ve Yeşilova bölgelerinde yaşayan insanların yayla merkezi olduğunu elimizdeki traihsel ve kültürel ürünlerden hareketle tespit ediyoruz. Andırın ilerideki yıllarda da bu misyonunu daha da kapsamlı şekilde devam ettirecek doğa özelliklerine fazlasıyla sahiptir. Buna paralel olarak her geçen yıl andırın'da yaylacılık faaliyetleri büyüyerek ve gelişerek devam etmektedir

Yaylaya göçme hazırlığı: eskiden yaylaya göçme nisan ayında olmasına rağmen 1060'lı yıllarda artık ekinler biçilip, tarladaki otlar hayvanlara yedikten sonra (takriben mayıs sonu) yaylaya göçmenler başlar. Yaylaya göçülecek günün belirlenmesi aile içerisinde özellikle çocuklar arasında gerçek anlamda bir bayram haberiştir.

Yaylada hayat: yaylamanın çok önemli bir yeri vardır. Üç beş köyün birlikte gelip yerleştiği yaylada hayat bir sosyal etkinlik ve sosyal etkileşim yeridir. Köylerin şehre yakınlığı, ulaşım imkanı, şehre gidiş geliş sıklıkları onlara yenilikleri daha yakından tanıma imkanı vermektedir. Kendi dönemine göre moda sohbetleri, çocuklar arasındaki oyunlar tam bir kültür alış verişini yaşatır. Genç kızların çadırlarından su satırları (satır, içi kalaylı bir cins su kovası,bakraç) alarak pınarın yolunu tutar. Hepsisi en yeni elbisesini giymiş, saçlarını taramış ve eşarabını örtmüştür. Pınarın başında sular doldururken sohbetler ve tanışmalar başlar.

Gençler voleybol, dama, dokurcun gibi oyunların oynandığı ve ufak bir çay ocağının bulunduğu bakkal çadırı diyebileceğimiz yerde toplanarak çeşitli oyunlar oynarlar. Orta yaşlı ve daha yaşlılar ise oda haymasında toplanırlar, sohbet eder ve namaz vakitlerinde namaz kılarlar.

Yaylada zaman zaman,güreş, cirit, voleybol gibi yarışmalar düzenlenir. Mevsim yaza doğru ilerledikçe kışla bölgelerinde yetişen, domates, karpuz, incir, patlıcan, biber gibi yiyecekler, heybe veya sepetlerle kışladan getirilir.

Yayladan dönüş: yayladan dönüş çocuklar için kışla yaşantılarını özlemek olsa da mevsime uygun bir hüznün vardır. Artık yaylada havalar soğur, yağmur yağar, çevrede otlar kurumuştur, yağmurdan topraklar çamur olmaya başlamıştır., çıkışın aksine bir planla yayladan dönülür. Çocuklar için eğlenceli olanı ise son gece kurumuş hayma dallarının yakılması ile meydana gelen aydınlıkta oynamaktır.

GÖÇ YOLCULUĞU

Sığırlar meleşirdi yayla zamanı
Savunurduk ayırırdık samanı
Garücenin dalga dalga dumanı
Yavaş yavaş yayla göçü başlardı

Sineklerden kendimizi korurduk
Hor boğazında birde yornuk verirdik
Gastala çıkınca orda dururduk
Ordan öte yol alırdı göçümüz

Çotağın gıyında biraz galırdık
Yitirirdik emlikleri geri bulurduk
Göç göçe garışır hep bir olurduk
Gona gona yol alırdı göçümüz

Haştırından öte ekiz çınara
Gonar idik şöyle hep bir kenara
Su almaya iner idik pınara
At oluğunda döner idi göçümüz

Boz'an de guruca ovaya konardı
Tavukları haymanlara dönerdi
Fiske derler çadırlarda yanardı
Çam gısığında düzelirdi göçümüz

Kimler derdikine asvalt yapıla
İcat edenlerin eli öpüle
Beğlikliler gonardı capıla
Gerideğini bekler idi göçümüz

Gazanpınar Hilal birde Adere
Uğrardık buraya hep sıra sıra
Düzülmüş göçün ucu nereden nere
Yornuk alır devam eder göçümüz

İkinci günde aykırı oluktan aşardık
Yaylacıyık derde birde şişerdik
Atlar tekerlenir bider düşerdik
Çonlar öte langırdardı göçümüz

Bazen üstümüzden keklik uçardı
O göç yola deve uçandan geçerdik
Urfa tayı olan yavuz gaçardı
Sağar gayada incelirdi göçümüz

Övmeden geçemem Halburun düzü
Buram buram kokar baharı yazı
Süslü deve çeker Yörükler gızı
Stıgnakdan aşağı iner göçümüz

Bu yolculuk yavaş yavaş biterdi
Kimi bozuk düzen kimi gatardı
Geben'in gağnısı maşur öterdi
O düzliğe dağılırdı göçümüz

Tahta köprüden sola dönerdik
Atımızdan yavaş yavaş inerdik
Borka böğüğe varıp artık gonardık
Bölük bölük olur orda göçümüz

Derki Celal çadırları düzerdşk
Toprağını döklerdik gazardık
Ara sıra meyrem çili gezerdik
Eylül ayında geri döner göçümüz

göç yoluna dair

Özledim

Nice yıllar oldu ayrı düşeli
Toprağını boranını özledim
Ormanları çam ağaçlı meşeli
Purçakpurçak açışını özledim

Meyremçil'inculga giden yolunu
Oyununu omçasını çonunu
Boncuklu'ya giden yayla yolunu
Dolanarak gidişini özledim

Ardıçlı yolların gölgelerinden
Bir ömür dem sürdüm gelmem köründen
Garbi yeli eser yükseklerinden
Perçemime vuruşunu özledim

Sinmiş toprağına lalenin rengi
Yollarda Yörükler develer canlı
Kayranlı karşımda başı buhranlı
Kar suyunun akışını özledim

Elleri knalı, saçı belikli
Cepken dar geliyor çifte ilikli
Göçmeni zubunlu, ayak edikli
Göz ucuyla bakışını özledim

Alaz tepelerden çoban sesini
Ninemın başında eğri fesini
Yolcu çeşmesinin bakır tasını
Su doldurup içmesini özledim

Baranın gözüne suya gitmeyi
Evin alt damında keven ditmeyi
İlkbaharda dam ucunda yatmayı
Kuş sesine uyanmayı özledim

Tırpan döverekten ekin biçmeyi
Sürülerle yaylalara göçmeyi
Daldan dala atlayarak geçmeyi
Taştan taşa sekmesini özledim

Yükseklerde kekliklerin ötüşün
Sarp kayadan geyiklerin bakışın
Hissedince avcılarının gelişin
Köşe bucak kaçışını özledim

Köyümü köyliümü komşularımı
Yareni, dostumu, bacılarımı
Sökünü bekleyen avcılarımı
Avlarını alışını özledim

Anamın ildiği keten fıstanı
Nasıl mutlu eder gel gör insanı
Batınca dikenden yanınca canı
Yalın ayak sekmesini özledim

Özledim babamın ala abasın
Özlemin dedemden kalan yabasın
Özledim sofrada bağdaş kurmasın
Yün çorabı gön çarığı özledim

Gozgulağı madımağı yarpuzu
Dilip dilip yediğimiz karpuzu
Ne mutluyduk bir arada gör bizi
Anılarda kaldığını özledim

Yüz koyunun bir tek olan koçunu
Yel vurdukça dalgalanan saçını
Toprağından çıkarırken geçimi
Terlerimin akışını özledim

Kerpiç evde tek odada gün boyu
İnsanı büyüler ibretlik hıyu
Kuyudan satırla alınca suyu
Salınarak gelişini özledim

Bu gidişle bende kalmaz özlemek
Çıklıklı'daKocöküz'degüzlemek
Kar içinde arkadaşı gözlemek
Diz atarak gelişini özledim

Düz ovasın, yamacını döşünü
Gün vurunca Sakartaş'ın başını
Birden çöken Yorgancı'nın kışını
Hışım gibi yağışını özledim

Her mevsimde havasını suyunu
İlkbaharda yeşilini koyunu
Yatağından taşan Kırksu Çayı'nı
Boz bulanık akışını özledim

göç yoluna dair

Özledim 2

Karanfili iplik iplik sarmayı
Reyhanını kurutmaya sermeyi
Özlemişim ağ yarimi görmeyi
Bana karşı gelişini özledim

Sarp kayada boyun büken aygülün
Göğ çiçeğin, arpacığın, sümbülün
Yadellere gelin giden son gülün
Gözyaşını döküşünü özledim

Özledim köyümün uşaklarını
Beline çektiği kuşaklarını
Tarlada buğdayın başaklarını
Habbe habbe oluşunu özledim

Uçmak için kanatlanan ferihin
Asmalarda salkım salkım koruğun
Ham gönden yapılan kuru çarığın
Ayağımı sıkışını özledim

Kağnıların yankılanan sesini
Yoğurt konan bakır hoşaf tasını
Anamın soğanlı bulgur aşını
Kaşık çalıp yemesini özledim

Anamın babamın duvar resmini
Doymadım duymaya güzel sesini
Verirken görmedim son nefesini
Süzülerek bakışını özledim

Yaşlandıkça bende vatan özlemi
Unutturdu sanki yolu yordamı
Bir ben miyim acep yoksa siz demi
Toprağının kokusunu özledim

Hanımlar toplanıp şor etmesini
Kirmen eğirerek yün ezmesini
Gözlere çekilen is sürmesini
Kara kaşı ela gözü özledim

Yaz geldimi yaylaların başına
Develer eşeğin düşer peşine
Her gece bir türkü girer düşüme
Hey hey diyen çoban sesin özledim

Düğün aleminde tavuk çalmayı
Kurulan halayda başa durmayı
Gelen seymenlere hatır sormayı
Davulları zurnaları özledim

Firez tarlasında sürü gütmeyi
Bildircin avlayıp kebab yapmayı
Karşıdan karşıya sapan atmayı
Vın diyerek gidişini özledim

Tarlaya çapaya giden kızları
Ekin biçtiğimiz sıcak yazları
Gençlik vardı kim tutardı bizleri
Sazlı sözlü geceleri özledim

Evin sofasında buğday eleyen
Ninnileyip çifte beşik sallayan
Cami avlusunda ezan bekleyen
Pir sakallı dedeleri özledim

Kağrı tekerinden çıkan o sesi
Öküzlere ho dediğim mesesi
Yorgunluktan çıkmaz olur nefesi
Esmer teni kavruk yüzü özledim

Yayık için kurduğumuz çatmanın
Taze yağdan sıcak sokum yapmanın
Beyirlerde davar sağan fatmanın
Çobanına gülüşünü özledim

Kenger 'i Kırık 'ı Karapınar 'ı
Benim elim güzellikler diyarı
Tarladan toplayıp acı soğanı
Yumruk vurup yemesini özledim

Velhasılı ekmeğini aşını
Vefasızın yaya benzer kaşını
Anamın dizine koyup başımı
Yastık yapıp yatmasını özledim

Gazetemiz ANDIRIN POSTASI

"yaşam devamı ediyor"

38

yaşında

24 Nisan 1984 yılında yayın hayatına başlayan Gazetemiz **ANDIRIN POSTASI**, 38 yıldır sizlere ilçemizdeki haberleri, gelişmeleri aktararak bu günlere ulaşmanın haklı gururunu yaşamaktadır. Okuyucularımızdan aldığımız bu haklı gururu daha nice uzun yıllara taşımak ve bilincinde olduğumuz görevin sorumluluğunu her geçen yıl dahada önemsemekteyiz.

Bu vesile ile Gazetemizin kurucusu Rahmetli **Mehmet Ali Zengin**'i birkez daha rahmetle anıyor, tüm okurlarımıza selam ve saygılar sunuyoruz.

Bir gazeteyi okuyucusu kadar hiç kimse tartamaz ve anlatamaz. Okuyucu üzerine söylene her cümle hafif kalır. İşte ANDIRIN POSTASI hakkındaki kıymet ifadeleri.

Mehmet Taş

Rengi maviydi diye hatırlıyorum. Merhum Mehmet Ali Zengin kardeşim nur içinde yatsın, mekânı cennet olsun.

Mustafa Çingil

Rabbim rahmetini bol eylesin mekânı cennet olsun inşallah Ali abimin onun açtığı yolda yuruyerek bugüne kadar gelip Andirinin sesi olduğun için sanada teşekkürler iskender abi. Yolun açık basarın daim ANDIRIN imin güzel haberleri bol olsun.

Doğanın Kalbindeki Andırın

Nice sağlıklı günlere yıllara hep birlikte inşallah Başarılar dileriz

Mehmet Akıllı

Allahım rahmet eylesin mekanı cennet olsun sizde yayın hayatınızda başarılar diliyorum.

İbrahim Dalkıran

Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun Andırın'ımızın iyi bir değeriydi.

İdris Tetik

Tarafsız ilkeli yayıncılık anlayışıyla gönüllerde taht kuran(görev süremizde bir çok çalışmamızı haber yapan) Andırın postasına tebrikler, nice 38 yıllara, kurucusunun mekanı cennet olsun.

Mustafa Demirci

Nice 38 yıllara başarılar diliyorum kıymetli İskender bey

İlyas Miral

Nice 38 yıllar kutlamanızı dilerim.

Keriman Aydın

Allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun. komsumuz Mehmet Ali Zengin'i rahmetle anıyorum.

Andırın postası nice 38 yıllar devamı ersin inşallah emeğinize sağlık olsun.

Murat Erdem

Mehmet Ali Zengin abimize allah rahmet eylesin mekanı cennet olsun. Rabbim size de uzun ömürler versin inşaallah. Andırın postası 38. Yıl dönümü kutlu olsun.

Mehmet Alaybeyoğlu

Sizlerle ve kıymetli okurlarla nice yıllara Teyzemoğlu... Andırın Postası kurucusu Mehmet Ali Zengin Abimi rahmetle anıyorum. Rabbim Mekanını Cennet Eylesin.

Hacı Gök

Allah rahmet eylesin yayıncılık hayatınızdada başarılar dilerim.

Ahmet Rüzgar

Andırın postası demek Andırınımızın geçmişi ve geleceği demek. Uzun ömür ve Ali kardeşimizin de şu mübarek ramazan ayında rabbimin rahmeti üzerine olsun.

Elmas Büyük

Allah rahmet eylesin, mekanı cennet olsun inşaallah size de başarılar dilerim.

Tc Figen Özbahar

Maşallah daha nice başarılı yıllara İskender bey

Şerif Tütüncü

ANDIRIN POSTASI'na daha nice yıllar dilerken, rahmetli M. Ali ZENGİN kardeşimize Allah'tan rahmet niyaz ediyorum.

Osman Temiz

Andırınımızın sesi, gazetemizin 38. yıl dönümünü kutlar başarılar dilerim.

Bülent Kara

Allah'ım nice 38 seneler nasip eylesin. M. Ali Zengin abimize Allah rahmet eylesin, mekanı cennet olsun İnşallah. Nur içinde yatsın. Sizlere de sabırlar versin.

Ferhat Kaya

Allah rahmet eylesin, mekanı cennet olsun. Nur içinde yatsın inşaallah Allah nice 38 seneler nasip eylesin inşaallah.

Cevdet Avan

Nice 38 yaşlar olsun inşaallah. Yayın hayatında başarılar dilerim.

Niyazi

Rabbim nice yıllar göstereyin inşaallah. Kurucusu Ali abimin de kabri pürnur, mekanı cennet olsun. Allah kolaylık ve başarılar nasip etsin kardeş.

Ali Demir

Tüm emeği geçen herkese teşekkür ederek saygılarımı sunuyorum.

İbrahim Kayıran

Mehmet Ali ZENGİN kardeşimi rahmet'le anarken, yayıncılık hayatınızda başarılar diliyorum. Sağlıkla kalın.

Arif Balcı

Nice 38 yıllara... O zaman o heyecanı birlikte yaşamıştık KARDEŞİMİZ NURLAR İÇİNDE YATSIN.

Mehmet Taş

Rengi maviydi diye hatırlıyorum. Merhum Mehmet Ali Zengin kardeşim nur içinde yatsın mekanı cennet olsun.

Mustafa Çıngıl

Rabbim rahmetini bol eylesin, mekanı cennet olsun inşaallah Ali abimin. Onun açtığı yolda yürüyerek bugüne kadar gelip, Andırın'ın sesi olduğun için, sana da teşekkürker İskender abi. Yolun açık başarın daim, ANDIRIN' ımın guzel haberleri bol olsun.

Doğanın Kalbindeki Andırın

Başarılar dileriz.

Mehmet Akıllı

Allahım rahmet eylesin mekanı cennet olsun. Size de yayın hayatınızda başarılar diliyorum.

Kışla Bahçesinde Zamana Dokunmak

Ulu çınarların arasında zamanın saklı tarihi... Adı baki kalsa da isminin verildiği karakol binası ve müştemilatına ait izler bulunmakta. Verimli Çukurova'mızın adeta nefes aldığı yerdir Kışla Bahçesi. Yolu bir kez bile buraya düşmüş insanımızın dimağında eşsiz bir yer Kışla Bahçesi. Acaba neden "Kışla Bahçesi" demişler diye sormaktan kendini alamamıştır insan. Ortada ne kışla var ne de bina...

Bu yazıda Kışla Bahçesinin güzelliklerinden uzun uzun bahsedeceğiz. Kışla Bahçesi, Andırınlı hemşerilerimizin hatıralarının harmanlandığı yer... Kimilerimiz için; serin çınar ağaçlarının altında yemyeşil ovayı seyrederken orakla yaz sıcaklarında günlerce ekin biçtiği yer. Kimilerimiz için ise gemlerin üzerinde günlerce ekin hasatı için aziz rüzgârın beklediği zaman; Kışla Bahçesi.

Kışla Bahçesi, belki de Türk Edebiyatımızın ölümsüz isimlerinden Ahmet Hamdi TANPINAR'IN "Bursa'da Zaman" adlı eserinden ilham almıştır. Şairin dediği gibi:

*Bir zafer müjdesi burada her isim:
Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
Yaşıyor sihri geçmiş zamanın
Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
Güvercin bakışlı sessizlik bile
Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.*

Zamanı durdurmak mümkün olmasa da Andırın'lı için; Kışla Bahçesi zamana dokunulan bir yer olmuştur. Hiç unuttur mu bu eşsiz yeri Andırın insanı?

Hayatının belki de en güzel haberlerine şahitlik ettiği Kışla Bahçesi'ni...

Kışla Bahçesi'nin merdivenlerinden iner inmez insan, su içmek ister. Hiç susamamış olsa bile bilir ki bu çeşmenin suyu doğanın armağanıdır ona. Bu tarihi bahçenin suyunu kana kana her içtiğinizde sanki yenilenir, kuş misali hafiflersiniz. Bu suyun her damlası ruhunuza dokunur.

Doğayla hatıraların vuslata erdiği yerdir Kışla Bahçesi. Yıllar yılı unutulmaya yüz tutmuş, belleğimizin bir köşesinde saklı duran hatıralarımızı gün yüzüne çıkardığımız yerdir. İçtiğimiz çaydan öte zamana yolculuğun başladığı ilk adım... Her yudumda bir hikayemiz, bir anımız gözlerimizde canlanır. Kışla bahçesi, vatanın dört bir köşesinden hayatlarını kazanmak için yola çıkmış hemşerilerimizin yüreğinde saklı kalmış bir köşe... Baharda serinlikler içinde Çukurova'yı seyretme yeri.

Zamanla yorulmuş bedenlerimiz, burada geçirilen kısa bir zaman diliminde yüreğinin sesini dinler. Kışla Bahçesi'nin tarihinde kendi iç dünyasında zamana yolculuğu başlar. Gökyüzünün en maviliğinde kuşlara selam verirsiniz. Düşen her Çınar yaprağında zamanın ne de çabuk geçtiğine hayret edersiniz.

Bir zamanlar sınıksız sarıldığınız dostunuzu, arkadaşınızı beklediğiniz yer... Belki bir ayrılığın belki bir kavuşmanın adı olur anılarımızda Kışla Bahçesi. Kışla Bahçesi, zamana dokunduğumuz yer. Anıların geleceğe armağanı... Bizden önce yaşayanların ve bizden sonra yaşayacakların hatıra durağı olarak kalacak. Bu kelimeler de bu hatıralar arasında kim bilir kaçınıcı fasıl olacaktır Kışla Bahçesinde.

Güzel ilçemizin her bir köşesi cennettir ama Kışla Bahçesi'nde zamana dokunur insan. Kışla Bahçesi, size daima kucak açacak ve sizden bir şey beklemeyecektir.

ANDIRIN ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tarihçe

Andırın Kahramanmaraş iline bağlı bir ilçedir. 11.780 km² lik bir alan üzerine kuruludur. Kuzeyde Göksun ve Saimbeyli, Batıda Feke, Güneybatı da Kadirli, Güney de Bahçe ve Osmaniye, Güneydoğu da Türkoğlu ilçesine komşudur.

Andırın 1908 yılında 2. Meşrutiyetin ilanı ile Kahramanmaraş Halep'ten ayrılmış ve görülen zulüm üzerine "Andırın İlçe Teşkilatı" Lağvedilerek Andırın Göksun'a bağlı bir Nahiye şekilde 1909 yılı Haziran ayında getirilmiştir.

Bu durum karşısında Andırın ahalisi kazasının ortadan kaldırılmasına itiraz düşüncelerini 110 imzalı dilekçe ile Osmanlı Meclisi Mebusanına gönderirler. Verilen dilekçeden anlaşıldığı kadarıyla 1895 Ermeni saldırısından dolayı kaza merkezi yıkılmış ve bununla birlikte Hükümet binası ve karakolda tahrip edilmişti. Halkın ve yöre zenginlerinin topladığı para ile yeniden binalar yapılmış. Zeytun Ermenilerinin yeniden saldırısı karşısında güvenlik için Göksun'u kaza merkezi, Andırın'ı Göksun'a bağlanması yönünde karar alınmıştır.

Andırın kazasının yaşadığı bu olaylar sonrası halkın belleğinde bir görüş yerleşti. "Kazaran kaza olmuş Andırın kazası, davar gütmeden gelir meclisi umumi azası "Bu sözler Andırın Hükümet davar gütmeden gelir meclisi umumi azası "Bu sözler Andırın Hükümet Yönetim merkezi olmasını önemsemeyen bir görüş yansıtır.

Andırın Kurtuluş savaşında Çukurova (Kilikya)da ki savaşın merkezini teşkil etmiştir. Kuva-i Milliye Teşkilatının kurulması için bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından görevlendirilen Osman Tufan Paşa 1920 yılın da Andırın'a gelmiş (Hafız Bekir adıyla) Kuva-i Milliye Teşkilatını kurmuştur. Teşkilatın diğer isimleri; İbrahim Yaycıoğlu, Ali Yaycıoğlu, (Ali ağa), Musa Bayazıt, Hacı Zülfikaroğlu, Ahmet Paşa, Musa Kayıran ve Şakir Bozdoğan Kurtuluş harekâtının öncüsü olmuştur. Andırın yıllar sonra 1925 yılı içinde yeniden kaza / ilçe yapılarak tarihi haklarına kavuşmuştur.

Coğrafi Konumu

Andırın ilçesi, Akdeniz bölgesinin kuzeydoğusundadır. Kuzeyinde Göksun ve Saimbeyli, Batısında Feke, Güney batısında Kadirli, Güneyinde Bahçe ve Düziçi ilçeleri, Doğusunda Kahramanmaraş ili bulunmaktadır.

Andırın ilçesi, 37 19 00 / 37 51 00 kuzey enlemleri ile 36 12 30 / 36 36 50 doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Arazi yapısı oldukça arızalıdır. 220m. rakımdan 2250 m.rakıma kadar değişen kademeli bir arazi yapısı mevcuttur. İlçenin yüzölçümü 1.178 km karedir. İlçe merkezinin rakımı 1.050m. dir. İlçe yüzölçümünün 90 m.karelik kısmı dağlık ve arızalı sahalar, kalan 208km. Karelik kısmı ise ova ve düzlük alanlardan oluşur. İlçedeki dağlar genelde parça, parça yükselen bir görünüme sahiptir. Dağların arasında az da olsa platolar vardır.

DAĞLARI: Elma Dağı, Tırıl dağı, Akçadağ, Sarımsak dağı, Kayranlı Dağı, Baş doğan Dağı, Karaüce Dağı, Topuçlu Dağı. En yüksek tepe: Boncuk tepesidir 2 249 dir.

AKARSULARI: Karasu ırmağı

YAYLALARI: Beşbucak yaylası, Altınboğa yaylası, Andırın ilçesinden ulaşımı en kolay olan yay-

ladır. Çokak yaylası; Andırının kuzeyinde bulunmaktadır. Halbur yaylası; Andırın -Geben karayolu üzerindedir. Meryemçil yaylası; Geben -Göksun karayolu üzerindedir. Mazgaç yaylası, Kırksu yaylası; Geben kasabasında bulunmaktadır. Akifiye yaylası;

“S E” yaylası; Akgümüş mahallesi sınırları içinde bulunur. Kuymak yaylası; Arıklar mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır.

VADİLER Kuzey /Güney doğrultusunda dır. Ceyhan nehrine dere ve çaylar bu vadiler içinde akarlar. En büyük vadiler Keşiş suyu ve Andırın sularının uç kısımlarında küçük ova ve düzlükler mevcuttur. En büyüğü aşağı Andırın ovasıdır. 120 000 dekarlık tarım arazisine sahiptir. Çokak mahallesi güneyinde uzanan düzlükler, vadi tabanları, Geben mahallesi, Koca çukur ve Kargaçayırı mahallesinde bulunan akarsular tarafından yapılmış plato şeklindedir. Vadi tabanlarında sulu tarım yapılmaktadır.

Beşeri Özellikleri

Andırın ilçesinin merkezi ve ovalık alanlardan oluştuğu için yerleşim yerlerinin çevre köylere göre merkezi konumda olması, yol güzergâhları, vadi yamaçlarının aşağı kısımları, diğer yerleşim birimlerine göre daha fazla nüfuslanmıştır. İlçe genelinde toplu yerleşmeler görülebildiği gibi dağınık yerleşmeler daha çok görülmektedir. Ancak bununla beraber. Ulaşımın gelişmesi, hayvancılık faaliyetlerinin azalması, ekonomik gelirin artması gibi faktörlerin sonucu olarak, günümüzde toplu yerleşimler ön planda gelmektedir.

Kırsal alanlarda nüfus yoğunluğu artış göstermektedir. Rakım itibariyle yüksek oluşundan yayla yerlerin çok oluşu, yaz aylarında nüfusu dahada çok arttırmaktadır.

Gelir Kaynakları

Andırının en önemli gelir kaynağı ormanlarıdır. Çam ağaçlarının bol bulunduğu Andırın da, ormanlar tomruk haline getirilerek, fabrikalara sevk edilir. Orman oksijen kaynağı olduğu gibi, kağıt ve kağıt ürünleri, mobilya ürünleri, yakacak, kozmetik ve ilaç yapımında önemi çok büyüktür. Son zamanlarda ormanların gizemli bitkisi defne yaprağından yağ, sabun, kozmetik Ürünleri, yapımında kullanılması özelliği ile geçimini buradan sağlayanlar için “ Altın Bitki “ gözüyle bakılır. Andırın ilçesindeki ormanların içerisinde önemli bir potansiyel oluşturan ve geçmiş yıllarda , sadece keçilere yem olarak verilen defne yaprağı, Son yıllarda yöre sakinleri için geçim kaynağı oldu.

Gökçeli mahallesinde yapılan defne yaprağı üretiminde erkekler kesim ve kamyonu yükleme işi yaparken, kadınlarda toplanan yaprağı zor şartlar altında sırtlarında taşıyor. Yöre insanı doğal ortamda yetişen defneye adeta gözü gibi bakıyor. Sabun, yağ, baharat ve kozmetik sanayinde önemli bir hammadde bitkisi olan defne ağaçları yöre sakinlerine ek kazanç kaynağı olmasının yanında, ülke ekonomisinde önemli katkılar sağlar. Bölgedeki tüccarlar aracılığı ile defne iç piyasasının yanı sıra, dış ülkelerde yaprak olarak gönderiliyor.

Andırın bölgesinde yılda, 3 bin Ton civarında defne üretimi, Orman İşletme Müdürlüğü tarafından planlanmıştır. Her yıl Ağustos ayı ile Mart ayları arasında yapılan üretimin kış aylarında yörede aile bütçesine katkı sağlar. GÖKÇELİ MAHALLESİ Muhtarı Defne ağacının kendileri için VELİNİMET olduğunu belirtir. Öyleyse, bu bitkinin çoğaltılması için çaba sarf etmeli, halka kazanç kapısı açılmalıdır. Orman İşletme Müdürlüğü Üç bin Ton olan defne üretim planını Arttırıp, bölgeye göre beş bin hatta sekiz On bin yaparak, Andırın halkına kazanç kapısı açmış olur.

Şimdi de Andırın'ın iki önemli beldesine bakalım.

GEBEN

Kahramanmaraş Andırın ilçesine bağlı bir beldedir. Etrafı dağlarla çevrili büyük bir ovaya kurulmuştur. Çok eski yerleşim yeri olduğu tarihi kalıntılardan anlaşılmaktadır. Meryemçil kalesinin tarihi 1000 'li yıllara kadar dayanmaktadır. Geben kasabasında Türkler, Ermeniler ve Çerkezler yaşamışlar. Günümüz itibariyle sadece Türkler yaşamaktadır. Andırın ilçesinin en büyük yerleşim yerlerinden biridir. Ortalama 500 / 600 hane ev bulunmaktadır. Geben kasabasında bulunan Kayıran 'lı ve Kırksu çayları ilkbahar mevsiminde coşkun bir şekilde akar, yaz aylarında suyu azalır ama tamamen kurumaz.

Geben kasabası yüksek Yaylarıyla da bölgede ilgi odağı durumundadır. Yaz aylarında Adana, Kadırlı, Osmaniye gibi sıcak olan Çukurova insanı bu yaylalara göç ederler. Geben 1974 yılında kasaba olmuştur, halkın hemen hepsi okuryazardır. Geben kasabası bir merkez olmak üzere üç mahalleden oluşur. Yerel yönetimi bir belediye başkanı ve üç muhtar tarafından yönetilir. Diğer iki mahallesi Çamlı ve Fevziye mahallesidir.

Arşivlerden ulaşılan bilgiler ışığında Geben Kalesi ve kasaba oluşumu Ermenilerin olduğu 1000 li yıllara dayanır. Tarihi kuşatma ve savaş sırasında, Azgıt ve Geben kalesinden söz edilir. Geben Kalesi bir tepe üzerine kurulmuştur. Kilikya Ermeni prensliğinin ortadan kalktığı 1375 yılında son Ermeni Tekfuru VI. Leon bir müddet Geben kalesinde tutsak bırakılmıştır.

Kırk su mevkiinde sık ve gür ormanlıklar ve vadinin ortasından kopup gelen Kırksu çayı

(Coğrafi bilgilerde Kör sulu) ve o harika manzaralara doyum olmamaktır. Bu doğal güzelliklerin içerisinde yer alan mesire yerleri olarak değerlendirilen alanları yazlıkçılar yaz aylarında yaylamak için kullanmaktadır.

Oğuz Türkmen Aşireti Kültür Gelenek Ve Görenekleri Yaşanmaktadır.

Akdeniz bölgesinin doğusunda ortalama 1450 m.yüksekliğe sahiptir. Karasal iklim görülür. Bir lise iki ilkokul bir de ilköğretim okulu mevcuttur. Ortalama öğrenci 400 / 500 kadardır. Mahallede; Kayıranlı mevki, Hacı Meryem pınarı civarında BTC (Bakü Tiflis Ceyhan boru hattı) çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan Eski bir tarihe sahip olduğu anlaşılan Hamam kalıntıları bulunmuştur.

Bu tarihi güzelliklerin yanında, Doğa harikası birbirinden güzel manzaraların yeri olan mahallemiz, ilgi gösterildiğinde yörenin en can alıcı turistik bölgesi olabilecektir.

Dağların zirvelerinden kopup gelen soğuk sularının oluşturduğu menderesler ve küçük şelaleler de görülmeye değer. Özellikle Türkiye 'nin 2. Büyük ormanlık alanına sahip olan ilçenin en büyük payı Geben mahallesine düşmektedir.

TOKMAKLI

Muhtelif vesilelerle Andırın 'a doğru gidilse Tokmaklı ' dan geçmek durumunda kalınır. Tokmaklı nın en eski ailelerinden olan ve lise öğretmeni olan Tufan Bayraktar, Tokmaklı nın tarihine ışık tutacak bilgileri şöyle anlatır. Tufan hocanın en büyük dedesi;

Bayraktaroğlu Mustafa dır. Tokmaklı nın en eski yerleşen ailesidir. Zülfikarlı ' nın ve Yayıncı nın Tokmaklı ya yerleşmesi yakın zaman işidir. Bayraktar oğullarının Andırın Elma dağında Şivilge 'de yayla yurt yerleri tapuları vardır. Bayraktar ailesi Osmanlının Son döneminde, Tokmaklı ve Elmadağında yerleşmiş, kökleri çok eskilere uzanan bir ailedir.

Dulkadir Beyliğin 1515 yılında ortadan kalkması ve Osmanlı nın K.Maraş yöresine hâkim olması üzerine Yavuz Ve Kanuni, K.Maraş'ın en büyük sancaklarından olan Kars_1 Maraşta (kadirli) idari düzenlemeler yapmışlar. Devlet taraftarı aile ve aşiretlere bir takım ayrıcalıklar vermişlerdi. Bayazıtlı ailesinin Çokak ve Andırın taraflarına yerleştirilmesi, geniş araziler verilmesi, bu düşünceye dayanıyordu.

Andırın Ovasının Haştırın kelesine yakın yerinde bulunan Tokmaklı yada KarsıMaraş sancak beyinin emrinde “ Sancaktar, Bayraktar, Alemdar “ şöhratlerine sahip. Savaş zamanı cihat bayrağını açarak Kılıçlı veya atlı, sipahi veya Çeri durumundaki, askerleri cepheye götüren onlara önderlik eden, bir aile Tokmaklı 'ya yerleştirilmiştir.

Kadirli yöresindeki insanlık tarihinin başlangıcından beri, Çukurova nın kuzey doğusundan Ceyhan nehrini izleyerek Sakaltutan, Karatepe yakını, Üzücek, Anacık, Haştırın, Azgıt, Halbur, Geben, Meremçil, Göksun ' dan geçen AKYOL adı verilen kervan yolu Çukurova yı Kayseri ve İç Anadolu'ya bağlıyordu. Bahsi geçen AKYOL Andırın Ovasında kontrol merkezi durumundaydı. Tokmaklı ya BAYRAKTAR ailesinin yerleştirilmiş olması sebepsiz değildi.

Bir zaman lar Hititler devrinde hükümdar Azitavandas kendi adına kurduğu Karatepe deki şehri AKYOL 'u kontrol için yaptırmıştır. Ortaçağ da Bizans'tan intikal eden Ermeniler zamanında Anacık, Kuzucuğaz, Beşbucak, Kum, Haştırın, Akkale, Azgıt, Geben kalelerinden geçen kervan yolu çok önemliydi. Osmanlı 'nın Yavuz ve Kanuni devrinde

AKYOL'u kontrol, vergi ve asker toplama göreviyle Tokmaklı ' ya yerleştiği

BAYRAKTAR ailesinin yöre tarihindeki önemi büyüktür. Bayraktar ailesinin evlerinin arka tarafında bulunan büyükçe bir değirmen soku suyu vardır. Soku taşında un, bulgur öğütülürdü. Yakın zamanda asfalt yapılırken soku taşı yerinden sökülüp parçalarlar.

TOKMAKLI ismi soku taşına vurulan irice tokmatan gelir. Yakın zamanda TOKMAKLI yöresinde tarihin izleri birer birer silindi. Aynı yerde bulunan Karamanlı köyü ismi değiştirildi,

TOKMAKLI' nın bulunduğu yer YEŞİLOVA adıyla nahiye oldu. Son olarakta soku taşı tokmağı kırılarak “ mıcır niyetine “ yol yapımında kullanıldı. Aşağıdaki resim Tokmaklı (Yeşilova)' nın en yeni çekilmiş resmidir...

Osman Tufan Paşa'nın (Doğu Kilikya Kuva-yı Milliye Kumandanı)

Geben Konaklaması

Osman Tufan Paşa, kurtuluş savaşının lideri ve Heyet-i Temsiliye reisi Mustafa Kemal'in "Aydınoğlu Tufan" takma adını verip Doğu Kilikya Kuva-yı Milliye Kumandanı olarak görevlendirilmesiyle bölgeye ulaşmak için yollara düşer, ilk başta Kayseri Develi tarafından bölgeye gitmek istese de güvenlik gerekçesiyle buradan gitmekten vazgeçerek Göksun üzerinden Andırın yollarına düşer. Kayseri Pınarbaşı üzerinden bir gece vakti maiyeti ile Göksun'a gelen Tufan Paşa tanınmamak için Bayazitoğullarından Haydar Bey'in terk edilmiş konağında geceyi geçirirler. Sabah olunca kaymakamlık'a giderler, Tufan Paşa temkinli davranarak kaymakama Maraş'a gideceğini söyler. Ancak Andırın'a ulaşmak niyetinde olan Tufan Paşa mevsim olarak kış ayındadır ve Andırın'a ulaşmak için karla kaplı Meryemçil belini aşması gerekmektedir. Bu sırada Tufan Paşa Mustafa Kemal'in verdiği Aydınoğlu Tufan adını bir müddet gizli tutarak kendine ikinci bir takma ad bulur ve Hafız Bekir adını kullanır.

Meryemçil belini rakım olarak 1700 metre üstündedir kış mevsiminde aşılması zor olan bel altı ay geçit vermemesiyle bilinir. "Bu sırada Andırın Nahiyesi Göksun kazasına bağlı bulunuyordu." Tufan Paşa durumun ciddiyetini bildiği için uzun süre beklemesi imkânsızdır. Eğer Meryemçil belini aşıp Geben'e ulaşırsa ulaşım zorluğu sorunu çözülmüş olacaktır. Zira Gebenden öte yollar daha güvenli ve açıktır. Karıda Meryemçil kadar yağmaz bu tarafların. Bu sıralarda Andırın tarafından bir muallim ve birkaç yoldaşı silah ve

erzak alabilmek için Meryemçil belini aşıp Göksun'a gelmiştir. Bu durum Tufan paşayı cesaretlendirir ve ekibiyle birlikte Meryemçil beline doğru yola çıkarlar. Göksun'un Andırın sınırında bulunan Değirmendere de bir gün konaklanır. Ertesi günü yanlarına yolu göstermek için kılavuz kiralayarak yola çıkarlar. Adıyaman pınarını geçip Eşek meydanına varan ekip artık düz ve karla kaplı bir platoyu önlerinde serili bulurlar Meryemçil belini karla kaplı fırtınalıdır ekip ve hayvanları bata çıka ikindin vaktine doğru Geben kalesi ve Geben köyünün görüldüğü sırta varırlar kılavuzlar ise buradan geri dönerler. Bundan sonra daha rahat ilerleyen ekip Geben köyüne varırlar.¹

Tufan Paşa ve ekibi Geben köyüne akşam vakti girerler, hatıralarında Tufan paşa Geben'den şöyle bahseder. "Geben köyü iki yamaç üzerinde, biri Ermeni biri de Türk olmak üzere iki mahalleden ibarettir. Tarihin eski günlerinde Türkler kaç defa katliam etmişler, şimdi yılgın duruyorlar, bizi görünce arkadan daha büyük kuvvet geleceğini zannettiler sevindiler. Ermeniler de meyus oldular, ansızın aşılmaz bir dağdan gelişin müstesna bir maksat uğrunda olacağını Fransızlar işittiler onlarda fikren bir panik, Türklerde ümit uyandı."²

Gebende Şakir Efendinin evinde misafir olurlar, Tufan Paşanın maiyetinde bulunan Kutoğlu Hulusi Şakir Efendiyi tanımaktadır. Fakat Tufan Paşa son derece bilgili duran Şakir Efendiyi sanki bir yerlerden tanımaktadır. Biraz düşününce harp okulu yıllarından kendinden birkaç sınıf önde olan Şakir Bahçe

olduğunu anladı. Şakir Bahçe harp okulu döneminde adı bir suikasta karıştığı için firar etmiş bir kişiydi. Ancak daha sonra affedilmişti. Şakir Bahçe aslında Osmanlı Bahçedendi ancak annesi Geben'li olup Abazalı olarak bilinen ailedendir. Şakir Efendi vaktini çokça Gebende geçirmişti. Tufan Paşa Şakir Efendiye "Siz Şakir Bahçe değil misiniz" deyince Şakir efendi biraz sustu ve sonra başbaşa kaldıkları sırada birbirlerini ifşa ettiler. Osman Tufan paşa; Şakir Bozdoğan'a vazife vererek Gebende milis teşkilat kurması, halkı silahlandırması ve saldırılardan korunması görevini verdi. Şakir Efendiye Andırın Şimal Mıntıka Kumandanlığı ünvanı verilmiş oldu. Geben ve civar köylüler sert iklimle alışık eli silah tutar insanlardı. Sadece ermeni saldırıları bölge halkını sindirsede bir lider önderliğinde toplanabilirdi. Bu görevlendirmeler bölge halkını çok mutlu etti.

Osman Tufan Paşa Gebende bir gece konakladıktan ve vazife dağıtımını yaptıktan sonra ertesi sabah Andırına doğru yola çıkarak meşakkatsiz bir halde Yukarı Andırına (şimdiki kaza) ulaştı.³

¹ Y. Necat YAYCIOĞLU, Osman Tufan Paşa (Çukurova'da Kuva-yı Milliye Döneminin Efsane Kumandanı), Adana 2015, 96-102

² Osman Tufan Paşa, Kurtuluş Savaşı Hatıraları, İstanbul 1998, s. 38,39

³ Osman Tufan Paşa, a.g.e, İstanbul 1998, s. 31-40

Meryemçil (Geben) Kalesi

Giriş:

Doğu Akdeniz Bölgesi'nde, Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu iklimlerinin kesişme noktasında bulunan Andırın, konumu itibarıyla birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin birçoğunun izini günümüze kadar taşımıştır. Andırın denilince akla gelen ilk şey, dünyanın en fazla kalesine sahip şehri unvanını çeşitli mahfillere müracaat ederek tescil ettirmese de, Andırın bağrında barındırdığı sayıları 70'e dayanan kaleleri ile dünyanın en fazla kalesine sahip bir ilçedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve bağlı kurumlarınca kalelerin tescil işleminin süratle yapılmasından sonra, bu durumun Guinness Rekorlar Kitabı'na girecek şekilde tescil edilmesi, yerel yönetimlerce atılması gereken adımlar arasında olmalıdır.

Andırın ilçesinde neden bu kadar çok kale mevcuttur?

Bu sorunun cevabının bulabilmek için bölgenin jeopolitik konumunu ve bu konum üzerinde cereyan eden olayları incelemekte yarar vardır. Yukarıda da belirttiğimiz

gibi Andırın, Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu iklimlerinin kesişme noktasında bulunmakta olup rakımı 160 metre ile 2.285 metre arasında değişmektedir. Bölgede bulunan Ceyhan Nehri, Keşiş, Savrun, ve Andırın Çayı ve bu çayları oluşturan dereler ve akarsular kuzey güney istikametinde derin vadilerin ve buna bağlı olarak da ulaşım yollarının oluşmasına yol açmaktadır. Ulaşım yollarının üzerinde bol miktarda çeşitli yerleşim yerlerinin oluştuğunu görmekteyiz.

Tarihin bilinen en eski devirlerinden bu yana, Anadolu'dan ve hatta Avrupa'dan Çukurova'ya ve Ortadoğu'ya uzanan yollar hep Andırın üzerinden geçmiştir. Haçlı seferlerinin iki tanesinde geçiş güzergâhı olarak Andırın kullanılmıştır. Asur Ticaret Kolonileri döneminden itibaren, Anadolu – Yumurtalık – Şam yahut Anadolu – Yumurtalık – Avrupa güzergâhındaki ticari yolların tamamına yakını Andırından geçmiştir. İslam ordularının Maraş üzerinden Çukurova ve Kapadokya bölgesine yaptıkları seferler, Andırın arazi yapısının sağladığı yaklaşma isti-

kametleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Günümüzde bile Bakü – Tiflis – Ceyhan Petrol Boru Hattı, Andırın üzerinden geçirilerek yapılmıştır. Bu bağlamda Andırın coğrafyasının sunduğu bu avantajın fırsata çevrilecek, projesi 145 yıl önce II. Abdulhamit döneminde çizilen Ordu – Osmaniye yolunun güzergâhının Andırın'dan geçmesi bile ilçemizin tarihi kuzey – güney İpekyolu üzerinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapımı devam eden duble yol da gösteriyor ki, Akdeniz'i Karadeniz'e, Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlayan en kısa ve kolay yol güzergâhının Andırından geçmesi de Andırın'ın tarihteki ve bu coğrafyadaki konumunu anlatmaktadır. Özetle Ovalık Kilikya'nın kontrolü Dağlık Kilikya'yı elinde bulduran taraftaydı. Ovalık Kilikya'ya hükmedenler Dağlık Kilikya'yı kontrol altında tutmak için oralara da hükmetmek zorundaydı. Bölgede oluşan yerleşim yerlerine hükmeden bir yönetici bulunmaktaydı ve bu yöneticileri oluşturan hanedan aileler özellikle Orta Çağ'da bu kalelerde oturmaktaydı.

Roma döneminde Seyhan ve Ceyhan nehirleri arasında 120 civarında yerleşim yeri bulunmaktaydı ve bunları 70 kadarı andırın bölgesindeydi. Roma Devleti, M.Ö. 64 yılında Akdeniz'de faaliyet gösteren deniz korsanları sorununu Pompeius komutasındaki kuvvetlerle çözünce, teslim olan 1300 kadar korsan gemisi mürettebatını ve diğer esir alınan korsanları bu iki nehir arasındaki yerleşim bölgelerine yerleştirdiğini görmekteyiz. Halk arasında kaleler birbirini görür diye bir anlayış hâkim olsa da bu durumun Andırın ilçe sınırı içinde Romalılar tarafından ya-

pılan kaleler için geçerli olmadığını görmekteyiz. Ancak özellikle Hz. Ömer zamanında Halid Bin Velid komu-tasında bir ordunun Maraş'ı fethetmesinden sonra Çukurova bölgesine ganimet elde etmek için bahar ve güz aylarında olmak üzere yılda iki kez yapılan seferleri anında Çukuro'da yaşayanlara iletmek için haberleşme amaçlı olarak yapılan gözetleme kuleleri ile Bizans kalelerinin birbirini görecek şekilde inşa edildiğini görmekteyiz. Ganimet için seferlerin yapıldığı Ceyhan Nehri'nin açtığı vadiler üzerinde oluşturulan kalelerin birbirlerini gördüklerine tanık olmaktadır.

Meyremçil Namı Diğer Geben Kalesi:

Tirşik Dergisinin bu sayısında Andırın ilçesinin en önemli kalesi olarak gördüğüm Meyremçil Kalesi ile ilgili olarak elde ettiğim bilgileri paylaşmaya çalışacağım.

Meyremçil, bilinen diğer adıyla Geben Kalesi, Kilikya Bölgesi'nin kuzey girişinde, Andırın ilçe sınırları içerisinde, Torosların en önemli ve en kudretli kalelerinden bir tanesidir. Kültür Bakanlığı envanter tescil kayıt belgesinde kalenin Romalılar döneminde, milattan sonra IV. yüzyılda yapıldığını görmekteyiz. Geben kalesi bugüne kadar Kapnisperti , Kapniskerti , Gabnupert , Gabnupirat, Kapan/Gaban, Çinçin, Sarımsak Kalesi vb. pek çok isimle anılmıştır . Bugün yayınlarda Geben Kalesi veya Meyremçil Kalesi olarak da tanıtılmaktadır.

Geben Mahallesi ile Meyremçil (Geben) Kalesi arasında ve kaleye yaklaşık 500 m. Mesafede Roma dönemine ait olduğu belirlenen bir hamam kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Hamamın arkeolojik kazısı Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü kontrolü ve denetiminde yapılmıştır. Kazı esnasında hamamda Roma imparatoru I. Constantinus'a ait (306 - 337) bir sikke ile Ermeni

kral I. Hetum'a (1226 - 1270) ait iki sikke bulunmuştur. Kalede yapılan yüzey araştırmasında Bizans ve Anadolu Selçuklu dönemlerine ait seramik parçalarına rastlanmıştır. Bu belgelerin ışığında kalenin Romalı-lar tarafından, M.S. IV. Yüzyılda veya daha önce yapıldığını söylemek mümkündür. Bu bilgiler ışığında kale ve hamamın aynı dönemlerde yapıldığını değerlendirmekteyiz.

Kalenin konumu:

Andırın ilçe merkezine 32 km. mesafede bulunan kale, Geben Mahallesi'nin sınırları içerisinde olup, Geben - Göksun yolunun üzerinde, Geben'e 3 km. mesafededir. Kalenin kuzeyinde Kenger Dağı üzerinde yer alan 1.766 metre rakımlı Büyük Ayrıca Tepe ve bu tepe ile kale arasında akan Koyunyolu Deresi, doğusunda Kışla Mevkii, güneydoğusunda 1.410 metre rakımlı Küçük Ayrıca Tepe, güneyinde 1.410 metre rakımlı Bardacık Tepe ve Kayranlı Deresi, batısında ise Kayranlı Dağı üzerinde yer alan 2.224 metre rakımlı Ziyaret Tepe bulunmaktadır. 1.575 metre rakımlı kalenin GPS konumu, E 37.48.809 - N 036.24.425'dir. Kale, Altınayla ve Akgümüş mahalleleri ile birlikte 41.000 dönümlük bir alana sahip Geben vadisinin oldukça stratejik bir noktasında yer almakta ve aynı zamanda Çukurova'ya (Kilikya) girişi sağlayan çok önemli bir ticaret yolunu da kontrol altında tutmaktadır. Kale, Kırksu olarak da bilinen Karapınar Deresi'nin Geben ovasına açıldığı yerin sağ tarafında, Şarлак Dere'nin batısında, Zordere sırtının

doğusunda oldukça harabe halde bulunan Kırksu – Kabaca – Çokak hattını kontrol altında tutan Çürtük-kale'(Şarлак Kale)ye 8 kilometre, Kaleboynu (Halbur) Kalesi'ne 13 kilometre, Göksun Kızılkaale'ye ise 20 kilometre mesafededir. Meyremçil Kalesi'nin çevresindeki kalelerle bağlantıyı sağlayıp onlara gerekli lojistik desteği verecek şekilde plânlandığı anlaşılmaktadır.

Kültür Varlıkları Envanter Tescil Kayıtlarında Geben Kalesi

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün, doğal ve kültürel varlıkları koruma envanterindeki ayrıntılı tanımda "Kahramanmaraş İli, Göksun ilçesi, Geben Beldesi sınırları içerisinde, Geben-Göksun yolunun sağında, dik bir (takriben 200 metre yüksekliğinde) tepe üzerinde bulunan kale, kaba yonu taş örgülü olup, kulesinin bir tanesi günümüze kadar ayakta kalabilmiş-tir." Anılan belgede kale Göksun ilçe sınırlarındaymış gibi gösterilse de yapı Andırın ilçe sınırlarında bulunmaktadır.

Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Geben Kalesi:

Asur Ticaret Kolonileri Çağı adıyla, Anadolu'nun M.Ö. 1975 – 1925 yılları arasındaki 250 yıllık dönemin yazılı tarihi bilgi veren belgeler, Kayseri sınırlarındaki Kültepe (Kaniş)'de ele geçen tabletlerdir. Bu tabletlerde Anadolu halkının sosyo-ekonomik yapısının yanı sıra krallıklarla yönetilen çok sayıda şehir devletlerinin siyasi yapılanmasından da bahsedilmektedir. Şehir devletlerinin en önemlileri; başta Kaniş olmak üzere, Puruşhattum, Waşşaniya, Hattuş, Zalpa, Kuşşara, Hahhum, Mama, Luhuzatia, Tamniya ve Harsamna krallıklarıdır. Mama Kralları, hükümlerlerini ya Emirler Mahallesi'ne bağlı Bostandere mezrası - Halbur Yaylası yolu üzerinde bulunan, halk arasında Çağdaş olarak isimlendirilen

1.470 rakımlı tepenin zirvesinde bulunan ve sur duvarları günümüze kadar uzanan harabe halde bulunan Bostandere (Çağdaş) Kale-si'nden yahut ta Andırın – Geben yolu üzerinde Kaleboynu Mahallesi yol ayrımını geçtikten sonra karayolunun hemen sağ tarafındaki 1.530 rakımlı Karayuvalı Tepe'nin üzerinde hara-be halde bulunan ve tepenin topografik yapısına göre konuşlanan Karayuvalı Kale-si'nden yürüttüklerini değerlendirmektedirim. Küçükayrıca tepesine Osmanlı Arşivi Belgelerinde Kır Pazarı denilmektedir. Bu bölge Geben kalesine bitişik olan tepenin üzerindedir.

Ortaçağda Geben Kalesi:

Kalenin konuşlandığı arazinin mülkiyeti hazineye ait olup, kale harabe bir vaziyette bulunmakta-dır. Güneydoğu Torosların en hırçın dağlarından olan Kayranlı ve Kenger Dağları'nın tek geçit noktasında, Kale Tepe olarak anılan yüksek bir tepenin üzerinde kurulmuştur. Kale ve çevresi, coğrafi konumu itibarıyla tarih öncesi dönemlerden beri yerleşime sahip olmuş olmalıdır. Ancak erken dönemlere ait günümüze gelen herhangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Elimizdeki en erken veriler 12. yüzyılın ilk yarısına aittir. Ortaçağda Bizans egemenliğinde olan bölge, Arap akınları sırasında da önemli rol oynamıştır. Romalılardan sonra bölgede, Bizanslılar, Anadolu Selçuklu Devleti, Dulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüklerini görmekteyiz.

Stratejik bakımdan çok önemli bir konumda olan kale, birçok tarihi olaya tanıklık etmiştir. Bizans İmparatorluğunun hükümranlığı altında bulunan kale kısa bir süre Kilikya (Çukurova) bölgesinde yaşayan Ermenilerin eline geçti. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Ioannes Komnenos 1137 yılında büyük bir ordu ile Kilikya üzerine sefer düzenleyerek bu bölgedeki

şehirler ile birlikte Mey-remçil (Geben) Kalesi'ni tekrar aldı. Danişmentli hükümdarı Muhammed bölgedeki karışıklıktan istifade ederek 1139 yılında Geben Kalesi'ni fethetti, fakat sonra Bizanslılara bırakmak zorunda kaldı.

Haçlı Seferlerinde Geben Kalesi:

Geben'in tarihinde ki en önemli rolü I. Haçlı Seferleri sırasında gerçekleşmiştir. 1097'de Levent'e girmeden önce Haçlılar ordularını Heraclea'da ayırmıştır. Tancred ve Baldwin Kilikya kapılarını geçerek güneye Godfrey Bouillon ve asıl ordu Gökşun'dan Maraş'a tehlikeli ve yorucu bir yol-dan gitmişlerdir. V. Runciman yazısında niçin yolu kullanmadıklarını eleştiriyor. Gökşun'dan güneye giden iki tane yol var, bu iki yoldan en kolay olanı ve Maraş'a direk gideni Geben ve Azgıt üzerinden Meyremçil geçidir. Geben'deki kale şayet Danişmentlilerde olsaydı o zaman tek alternatif Şadalak'tan geçen tehlikeli yol olurdu. Bu yol da Geben'in 28 km doğusundadır.

Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus döneminde Geben Kalesi'ne yapılan harekât:

Maraş Emiri Nusretüddin Hasan Bey de yanında olduğu halde Geben Kalesi üzerine yürüten sultan I. İzzeddin Keykâvus burada sert bir direnişle karşılaştı. Bu sırada yaşlanmış ve hasta bir durumda olan Ermeni Prensi II. Leon ise ordusunun başına Baron Konstantin'i tayin etmişti. Bu adam ve diğer Ermeni iler gelenleri Geben Kalesi'nin üzerinde bulunan bir dağın başındaki Şoğagan Manastırı'nda karargâh kurup, Selçuklu ordusunu beklemeye başlamışlardı. Sultan 3000 seçme askerle Emir-i Meclis Mübârizüddin Behramşah'ı öncü birliklerin başında Ermenilere karşı gönderdi. İki Türk askeri ise Ermeniler hakkında keşif yapmaya çalışırken pusuya düştüler. Atlarından düşürülen bu askerler yakında bulunan bir köprüye sı-

ğınmışlardı. Burası Geben Kalesi yakınından akan ve Ceyhan'a dökülen Körsulu Çayı üzerindeki bir köprü olmalıdır. Ok, kılıç ve güzleriyle kendilerini savunmaya çalışan bu askerlerin durumu haber alınınca onlara yardım amacıyla 100 seçme süvari gönderildi. Bu durum Mübârizüddin Behramşah'a da bildirildi. Yeri tespit edilen Ermeni ordusunun durumu sultana iletilmiş ve neticede sultan ordunun harekete geçmesini emretmişti. Sultanın saldırı emrini çavuşlar, Türkçe olarak askerlere duyurmuşlardı. Selçuklu ordusu Melheme Ovası'nda merkez, sağ ve sol kol olmak üzere üçlü savaş düzenine geçmişti. Diğer taraftan Ermeni güçleri de ovaya inmişti. İki taraf arasında devam eden şiddetli çatışmada Mübârizüddin Behramşah sultanın gelmesini beklemeden ileri atılmış ve kıyasıya bir çatışma başlamıştı. Bu arada çatışma alanına yetişen sultan, şiddetli bir şekilde Geben Kalesi'nin kuşatılmasını da istemişti. Haçın Kalesi'nin kuşatılmasında olduğu gibi mancınklar ile Geben Kalesi'nin içine gülleler yağdırılmaya başlanmıştı. Kalenin senyörü baron Leon ile kalenin içinde bulunan diğer Ermeni şefleri ani bir çıkış hareketi yaparak Selçuklu ordusunun saflarını yararak mancınkları yakıp kaçtılar. Bunun üzerine I. İzzeddin Keykâvus kaleyi kuşatmaktan vazgeçerek onları takip etmek için ovaya indi ve İzdi'de Ermeni orduları başkomandanı Konstantin ile bir meydan savaşına tutuştu. Selçuklu ordusu süratli bir çevirme hareketi ile Ermenileri kısıkaç içine aldı. Daha sonra Ermeni başkomutanı olan Baron Adan, Selçuklu ordusunun fazlalığı yüzünden Konstantin'e yardım edemedi. Ermeni ileri gelenlerinden Kyr İsak (Gersak), Vasil (Azil), Oksentz ve bazı komutanlar esir edildiler. Bu arada Mübârizüddin Behramşah Ermenilerle kahramanca vuruşup, Baron Konstantin'i yere düşürüp esir

almıştı. Yine Oşin ve Noşin adlı baronlar da esir alınarak bütün esirlerle birlikte sultanın huzuruna gönderildi. İki taraf arasındaki çatışma sabahtan akşama kadar devam etti. Gece olunca Ermeniler karanlıktan faydalanıp kaçtılar. Ermeni ordusu-nun geri kalan kısmı tamamen imha edildi. Bundan sonra Ermeniler takibe alınmış ve yakalanan-lar da ağır bir şekilde cezalandırılmıştır. Geben Kalesi alınamamakla birlikte Selçuklular Ermenilerle-re karşı büyük bir zafer kazanmışlardı. Sultan, kış ayları yaklaştığından ertesi yıl yeniden sefere çıkmak amacıyla Kayseri'ye dönme emri verdi. I. İzzeddin Keykâvus'un amacı Ermeni meselesi-ni tamamen çözmektir. Ermeni prensi sultanının kararlılığını görünce barış istemek zorunda kalmış ve Selçuklulara tabi kalacağına dair yemin etmişti. Bunun üzerine Sultan Ermenilerin barış ve tabiiyetini kabul etti. Yapılan anlaşma gereğince Ermenilerden fethedilen Haçin, Çinçin kale-leri ile Geben Kalesi etrafındaki topraklar onlara iade edilirken, daha önce onların işgal ettikleri Ulukışla, İsovra Çayı ve Lozad (Lauzad) geçidi gibi yerler Selçuklulara teslim edildi. Ermenilerle Selçuklular arasında anlaşmanın yapılması ile kervan yolları açılmış ve iki tarafın tüccarları gelip gitmeye başlamışlardı. Sultan bu sefer sonunda Maraş'a gelmiştir. I. İzzeddin Keykâvus'un Ermeniler üzerine düzenlediği bu sefer esnasında Selçukluların eline önemli ölçüde ganimet geçmiştir. Bu elde edilen ganimetlerin fazlalığından Kayseri'de bir baş sığır ve at iki dirheme, beş altı baş koyun bir dirheme, bir Ermeni erkek kölesi ve cariyesi ise 50 akçeye satılmıştır. Kayseri'ye zaferle ulaşan ordunun gelişinden dolayı şehirde şenlikler yapıldı, başarı kazanan beylere hediyeler verildi, iktâlar dağıtılmıştır. Ayrıca sultan başarısından dolayı Mübârizüddin Behramşah'a kendi elbisesini giydirip onu beylerbeyi

rütbesine çıkarmıştır. Bu zafer Ermeni Prensiğinin yeniden Selçuklulara bağlanmasını sağladı.

Elinde bulduran tarafa sağladığı üstünlük nedeniyle sık sık el değiştiren kale ve bölgesi, daha sonra Bizans ve Anadolu Selçuklu devletine tabi olan Kilikya Ermeni Prensi tarafından idare edilmiştir. Selçuklular 1243 yılında yapılan Köseadağı savaşından Moğollar karşısında ağır yenilgiye uğrayınca, Moğol hâkimiyetine giren bölge, İlhanlıların 9. hükümdarı olan Bahadır Han'ın 1335 yılında ölümünden sonra, ortaya çıkan otorite boşluğunda bölgede Ermenilerin hâkimliklerini hissettirdiklerini görmekteyiz. 1345 yılında Dulkadirli Beyliği yöneticisi Karaca Bey'in kaleyi Ermenilerden aldığını, fakat Dulkadirli beylerinin Memluklerin vasalı durumunda olması nedeniyle, Halep valisinin Karaca Bey'den, kaleyi ve fethedilen diğer yerleri Memluklere teslim etmesini isteyince, ortaya çıkan gerginlikten istifade eden Ermeniler, Meyremçil Kalesi'nin stratejik bir yolun üzerinde ve bölgede olması nedeniyle, 1346 yılında bölgede tekrar hükümlüklerini hissettirdiler.

Dulkadir Beyliği hükümdarı Karaca Bey 1345 yılında Ermenilerden Geben Kalesi'ni aldı. Fakat Halep valisi fethedilen yerleri Memluk Sultanı adına kendisine teslim edilmesini istemesi üzerine, arada çıkan anlaşmazlıklardan yararlanan Ermeniler 1346 yılında Geben Kalesi'ni tekrar aldılar. Çünkü bu kale, Göksun ve Kayseri'ye özellikle Kaniş (Kültepe)'e ticari açıdan ulaşımı sağlayan önemli yol güzergâhının üzerinde bulunmasından dolayı, Ermeniler için stratejik bakımdan çok önemliydi. Ayrıca burada Ermenilerin Orta ve Doğu Anadolu'ya açılan bir de gümrük dairesi vardı. Orta Anadolu ile Çukurova arasında gelip giden kervanlar kale önünde durdurulup taşıdıkları ticaret eşya-

larından vergi alınırdı. Sarp tepeler arasında inşa edilen bu müstahkem kalenin zaptı imkansız gibi görünüyordu. Kilikya Ermeni Prensi II. Leon zamanında Geben, Ermeni Prensiğinin en önemli malikanelerinden birisi olup Leon adlı başka bir senyöre ait idi. Son Kilikya Ermeni Prensi VI. Leon, Memluk Sultanı Melik-ül Eşref Şaban'ın Çukurova'yı ele geçirmesi sırasında buraya sığınmıştı. Kale iki yıl Memluklere dayanmış ve 1375 yılında aklıktan teslim ol-maya mecbur kalan VI. Leon Kahire'ye götürülmüştür. Dönemin İspanya kralı, VI. Leon'un di-yetini ödeyerek, onu İspanya'ya götürdü. İspanya kralının ölmesi üzerine aslen Fransız olan ve evlilikler yoluyla Ermenilere kral olan VI. Leon Fransa'ya gitti ve orada öldü. Mezarı halen Lyon kentinde devlet başkanlarının gömülü olduğu mezarlıktadır.

Türklerin Hakimiyetinde Geben Kalesi:

Geben ve çevresi 1375 yılından sonra Dulkadirli Beyliği'nin hâkimiyeti altında bulunmuştur. Daha sonra bölge ile beraber Osmanlı Devleti'nin yönetimine girmiştir. 1526 tarihli arşiv belgele-rine göre Geben, Maraş Kazasının Andırın Nahiyesine bağlı "Kal'a - i Geben Köyü" ismiyle geç-mektedir. 112 haneye sahip olan Gebende Kır Pazarı'nın kurulduğu kayıtlıdır. Bu pazarın yerinin Küçük Ayrıca Tepesi üzerinde olduğunu değerlendirmektedir.

Memluklerden sonra bölgeye Dulkadiroğulları ve son olarak da 1522 yılında Osmanlılar hâkim olmuştur. Bölge daha sonra ticaret ve askeri yolların değişmesiyle önemini yitirmiştir. Özellikle Ortaçağ'da ticari açıdan oldukça önemli olan bölge hakkında Avrupalı gezgin ve tüccarlar bilgi vermektedirler. Bunlar arasında tacirler için yararlı bilgiler vermek amacıyla bir geziye çıkan ve Pratica della Mercatura

isimli kılavuz kitabını yazan Floransalı Pegolotti'nin kayıtları ayrı bir önem taşımaktadır.

Pegolotti'nin kayıtlarına göre: "Ayas'tan başlayan yol, Anabad'a kadar Ceyhan nehrini izliyor, orada nehirden ayrılarak onun bir kolu olan Anabad Su'yunu izliyordu. Geben surlarının altından geçen yol Göksun'dan sonra kuzeydoğuya kıvrılıp Seyhan Nehri'nin çıktığı yere varıyor ve Anti-torosları aşarak Kızılırmak boyunca ilerleyip Sivas'a ulaşıyordu."

Cenovalı bir noterin 1274 Haziranında düzenlediği iki ayrı senet , Ayas - Sivas yolculuğunun 8 gün sürdüğünü göstermektedir . Meyremçil Beli üzerinden geçen bu yol, Anadolu'yu Kuzey Suriye'ye bağlayan yani kuzey - güney bağlantısını kuran en eski yoldur. Bu yol üzerinde eski kaleler olan Karatepe ve Hierapolis (Castabala) bulunmaktadır. Göksun'dan Andırın'a kadar olan bu yola, Göç Yolu (Yörüklerin Yolu) denilmekteydi. Göksun'dan Göç Yolu üzerindeki Değirmendere bölgesine gelinip, oradan Fındıklı Kalesi'nin alt kısmından Meyremçil Beli dar boğazına girildikten yaklaşık 13 km. sonra Geben yaylasına çıkılıyor ve Böylece Meyremçil Kale (Geben Kalesi) civarındaki Kilikya Bölgesi'nin kuzey sınırlarına ulaşıyordu. Burası Antik Çağda kullanılan ticaret yolu üzerindedir. Bu geçitten, Göksun'a geçiş kolaydır.

Yörede hükümranlığını sürdüren bütün millet ya da kavimler tarafından diğer kalelerde olduğu gibi Meyremçil (Geben) Kalesi'nin de adeta yenilenircesine tamir edildiğini ve şimdiki vaziyetini ise Selçuklu Devleti zamanında aldığını değerlendirmekteyiz.

Çok stratejik olan bu bölgenin ortaçağda kesinlikle önemli bir rolü vardır, ama ne yazık ki Ermeniler dışında pek araştırılmamıştır.

Kars-ı Mar'aş Sancağında 1563 yılında askerî amaçla kullanılmakta olan kale yoktu. Buna karşılık pek çok kalenin fonksiyonunu kaybederek ismini bir köy veya mezra adı olarak yaşatmakta olduğunu görmekteyiz. Geben Kalesi etrafında oluşan gayrimüslim halkın yaşadığı köy dışında diğer kale köylerde artık Müslüman nüfus oturmaktaydı. Başbakanlık Osmanlı Arşiv Müdürlüğü'nde kale dizdarları defterleri incelendiğinde Andırın bölgesindeki hiçbir kalede yerleşim olmadığını görmekteyiz. Bu kalelerin neredeyse tamamında Ermeni hanedan mensupları oturduğundan bunların hükümranlığına Memluklerin 1375 yılında son vermesiyle birlikte kalelerde yerleşimin tamamen sona erdiğini düşünmekteyiz.

Mimari Özellikleri:

Kuzey - güney istikametinde eğimli kayalık alanın üzerine inşa edilen yapı iç kale ile güney tarafına yerleştirilen dış kaleden oluşur. Arazinin topografik yapısına göre şekillenen çarpık plânlı kale yaklaşık 65.00 X 80.00 m. ölçülerindedir. Kalenin bulunduğu tepenin kuzey tarafında dere akmakta olup kalenin su ihtiyacının bu dereye karşılandığı değerlendirilmiştir. Kalenin yapımında kireç harçlı ince yonu, kaba yonu ve moloz

taş malzeme kullanılmıştır. Duvarların kalınlığı 1.30 m. ile 4.80 m. arasında değişmektedir. Yapının inşasında oldukça itinalı bir işçilik görülür.

Kale günümüze harabe bir şekilde gelmiş ve kaçak definciler tarafından önemli ölçüde tahrip edilmiş ve tahrip edilmeye devam edilmektedir. Aynı şekilde 1892 tarihli Halep Vilayeti Salnamesi'nde de kalenin harabe olduğu belirtilmektedir. Yapının sur duvarları ile iç kısımdaki mekânlar genel de yıkılmış bazı bölümler şans eseri ayakta kalmıştır. Yıkılan hacimlerin bazı duvar ve temel kalıntıları günümüze gelmiştir. Yapının mevcut durumu plân şeması hakkında bilgi vermektedir. Kalenin içi eğimli kayalık alan olup, ot ve ağaçlarla kaplanmıştır.

Kalenin kuzey, doğu ve batı yönleri sarp kayalık olduğu için sadece güney taraftan ulaşılabilir. Yapının ön (Güney) kısmına yerleştirilen dış kaleye, güney sur duvarının ortalarında açılan kapıdan girilir. Bugün tahrip olan kapı, batı taraftan yarım daire kesitli burçla takviye edilmiştir. Çarpık plânlı ve yaklaşık 28.00 X 72.00 m. ölçülerindeki dış kale, yarım daire plânlı iki burçla desteklenen sur duvarıyla kuşatılmıştır. Kapının yanındaki

burç önemli ölçüde sağlam olmakla beraber diğeri yıkılmıştır. Kalenin batı tarafı sarp kayalık olduğu için burada sur duvarına yer verilmeyip tabii kayalık olarak bırakılmıştır. Duvarlar genelinde yıkılmış olup mevcut duvarların yüksekliği 1.30 m. İla 6.00 m. Arasında değişmektedir. Surların mazgallı duvar korkulukları gü-nümüze gelmemiştir. Yapı eğimli bir araziye sahip olduğu için taş basamaklı merdiven kalıntıları-na rastlanılmaktadır.

Dış kalenin güneydoğu köşesinde içten 7.00 X 14.00 m ölçülerinde tek nefli bir şapel bulunmak-tadır. Örtü sistemi tamamen, kuzey duvarı ise yarı yüksekliğe kadar yıkılan şapel, batı duvarının kuzey köşesinde açılan kapıdan girilir. Yapının orijinalinde beşik tonozla kapatıldığı anlaşılmak-tadır. İç mekânın aydınlığı güneybatı köşede bulunan mazgal pencereden sağlanmış ve 90 m. Genişliğindeki apsis doğu duvarının ortalarına yerleştirilmiştir.

Kayalık tepenin kuzey tarafına yerleştirilen çarpık plânlı iç kale 40.00 m. X 70.00 m. boyutların-dadır. İç kaleye güney sur duvarının ortalarında açılan ve bugün tahrip olan kapıdan girilir. Kale, güney ve batı taraftan sur duvarıyla kuşatılırken, doğu ve kuzey taraflar sarp kayalık olduğu için bu kısımlar tabii kayalık olarak bırakılmıştır. Yaklaşık yarı yüksekliğe kadar yıkılmış olan sur duvarlarından güneydeki bir, batı taraftaki iki adet yarım daire plânlı burç ile takviye edilmiştir. İç kale eğimli ve kayalık arazi yapısına sahip olduğu için belirli yerlere taş basamaklı merdivenler yapılmıştır.

İç kalenin üst (kuzey) tarafında çeşitli plân ve ebatlarda inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır. Bun-lardan sadece batı köşede yer alan mekânlar kısmen sağlam olup diğerleri yıkılmıştır. Batı köşede-deki bina, arazinin yapısından yararlanarak doğu - batı istikame-

tinde eğimli alana üç katlı olarak yapılmıştır. Zemin kattaki hacimlerin yaklaşık yarısı yıkılmış olup 5.90 X 10.00 m. Ve 2.50 X 3.30 m. Ölçülerinde birbiriyle bağlantılı iki odadan oluşur. Ön kısımdaki oda bir kapı ve bir kü-çük pencereyle dışarıya açılır. 1. kat üç bölümden oluşur. Enine dikdörtgen planlı 6.90 X 25.00 m. Boyutlarında ana mekâna, dört payandayla desteklenmiş güney duvarının ortalarında açılan 1.30 X 2.40 m. ölçülerinde basık kemerli kapıdan girilir. Bu mekân bir takviye kemeriyle desteklenen doğu - batı istikame-tinde beşik tonozla kapatılmış ve batı duvarı yıkılmıştır. İç hacmin ay-dınlığı, 4.80 m. kalınlığındaki kuzey duvarının ortalarında vadiye açılan bir geniş pencere ile güney duvarının üst kısmına yerleştirilen iki küçük pencereden sağlanmıştır. Büyük mekânın do-ğu duvarında açılan basık kemerli kapı ile beşik tonozla kapatılan 3.80 X 6.90 m. Öl-çülerindeki odaya girilir. Bu hacim, güney duvarının üst kısmında açılan bir küçük pencereyle aydınlatılmış-tır. Yine büyük mekânın kuzeybatı tarafında yarım daire plânlı 2.00 X 4.50 m. Boyutlarında bir hacim ile bunun batı tarafında 1.30 X 1.50 m. Ölçülerinde bir hela bulunmaktadır. Bu hacimler beşik tonozla kapatılmış ve duvarlarının üst kısmında birer küçük mazgal pencereye yer verilmiş-tir. Yarım daire planlı mekân, vadiyi izlemek için gözetleme kulesi amacıyla yapılmıştır. Binanın yaklaşık 10.00 X 28.00 m. ölçülerinde olan II. katı ise yıkılmış olup sadece kuzey duvarının az bir bölümü mevcuttur. Ayrıca kuzey duvarında vadiye açılan bir pencere bulunmaktadır. Orijina-linde beşik tonozla kapatıldığı varsayılan bu katın kuzey ve batı duvarında vadiyi kontrol altında tutmak için pencerelere yer verildiği anlaşılmaktadır. Binanın II. katına arazinin eğiminden yarar-lanarak doğu taraftaki kayalık alandan çıkılmaktadır. Üç katlı yapı

barınak ve depo amacıyla inşa edilmiştir.

Üç katlı yapının yaklaşık 8.00 m. Doğu tarafında, içten 4.20 X 9.80 m. Ölçülerinde ve iç duvarla-rı sıvalı su sarnıcı bulunmaktadır. Beşik tonozla kapatıldığı anlaşılan sarnıç yıkılmıştır. Bu hacme suyun, kalenin kuzey tarafında akan Ko-yunyolu Deresi'nden depolandığı değerlendirilmektedir.

İç kalenin doğu tarafında yan yana yerleştirilmiş 5.00 X 10 m. Ve 7.00 X 9.00 m boyutlarında yıkılmış vaziyette iki mekân bulunmaktadır. Beşik tonozla kapatıldığı anlaşılan bu hacimlerden doğu köşedekinin doğu duvarında vadiye açılan iki penceresi vardır. Muhtemelen depo ve barı-nak olarak yapılan iki mekâna, güney duvarlarında açılan kapılardan girilmekteydi. Kale sade bir şekilde inşa edilmiştir.

Ticaret Yolları ve Geben Kalesi:

Asur Ticaret Kolonileri döneminde beri kullanıldığı bilinen, Kültepe (Kaniş) yerleşim yerinden Yumurtalık'a giden ve halk arasında Akyol olarak bilinen bir kervan yolu vardır. Bu yol ana güzergâh olarak, Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çinçin Bo-ğazı – Meyremçil Beli –Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Almoluk - Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye'den Yu-murtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir. Meyremçil Kalesi'nin dahil olduğu güzergâhlara baktığımızda;

1. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çinçin Boğazı – Meyremçil Beli – Kurku Vadisi - Çökak – Kızıluluk - Akifiye – Altınboğa - Akkale – Almoluk - Haşdırın – Kastal

- Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye’den Yumurtalık’a kadar ulaşmaktadır.

2. Kültepe (Kaniş)’den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Altınyayla – Kargaçayırı – Hisarkale – Mitel Kalesi – Çuhadarlı – Kabaklar – Alanlı – Darıovası – Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye’den Yumurtalık’a kadar ulaşmaktadır.

3. Kültepe (Kaniş)’den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Altınyayla – Kargaçayırı – Kaleboynu - Bostanderesi - Azgıt – Ak-kale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye’den Yumurtalık’a kadar ulaşmaktadır.

4. Kültepe (Kaniş)’den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi - Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Copçalar (Çinkırlı) – Boğazören – Bostanlı – Boynuyğunlu – Bossek – Kireçli Tepe - Sumaklı – Tırtatlı - Köleli - Haruniye’den Yumurtalık’a kadar ulaşmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi, Andırın Çayı, Savrun ve Keşiş Çayı’nın yol açtığı derin vadiler kullanılarak yapılan yollarla, Çukurova bölgesine bağlanmıştır. Bu yolun başlangıç noktası, üzerinde çıkan yazılı tabletler ışığında, Kültepe olarak kabul edilmektedir. Bu yol, Göksun’dan itibaren özellikle çeşitli güzergâhlara ayrılmaktadır. Bu güzergâhlar kullanılarak İç Anado-

lu’yu Karatepe – Aslan-taş, Kadırlı, Ceyhan, Misis, Adana ve Anavarza’ya bağlanmaktadır. Meyremçil Kalesi’nin dahil olduğu bağlantı güzergâhlarına göz attığımızda;

1. Kültepe (Kaniş)’den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi - Kaleboynu (Halbur) – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal – Çakırcı - Kumarlı - Akarca üzerinden Kadırlı’ye ve oradan da Anavarza’ya ve hatta Adana’ya (Misis’e) kadar ulaşmaktadır.

2. Kültepe – Göksun — Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi - Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Keleşli – Boztopraklı – Bulgurkaya – Karadut - Alameşe – Sarıtanışmanlı üzerinden Kadırlı’ye ve oradan da Anavarza’ya ve hatta Adana’ya (Misis’e) kadar ulaşmaktadır.

Meyremçil Kalesi, başlangıçta bu yolların emniyet ve sair ihtiyaçlarını karşılamakta katkı sağlayan ve sonraları, garnizon amaçlı olarak kullanılan kalelere örnek bir yapıdır.

Meyremçil Efsanesi:

Meyremçil kalesinin, bölge insanının dilden dile nesillerdir anlatıktıkları bir de efsanesi vardır. Bu efsaneye göre: Vaktiyle genç ve güzel bir hükümdar kızı vardır. Meyrem isimli bu kız, Andırın ile Göksun arasındaki Geben mahallesindeki kalede yaşamıştır. O çağda iki genç hükümdar bu güzele âşık olmuştur. Meyrem’in gönlü ise Göksun tarafındaki Kızılkale’de yaşayan gençtedir. Andırın tarafındaki Azgıt kalesinde yaşayan genç de Meyrem’i çok sevmektedir. Hatta dağdaki

bir taşta Meyrem ile kendisinin bir resmini bile kazır. Meyrem bu iki genç arasındaki çekişmeye bir son vermek için bir şart ileri sürer: Kim atının ayağında toz değmeden bulunduğu kaleye ge-lirse, onunla evleneceğini söyler. Bununla beraber işi kendi haline bırakmaz. Gönlü Göksun tara-fındaki Kızılkale’de yaşayan gençte olduğu için ona: “Atının ayağına keçe bağlayarak gel.” diye haber yollar. Bu genç atının ayağına keçe bağlayarak Meyrem’in kalesine ulaşır. Diğer genç ise bunu yapamadığı için başarısız olur. Böylelikle Meyrem ile evlenme hakkını kaybeder. Bunu gururuna yediremediği için de: “Zaten Meyrem, çildi.” diyerek, Meyrem’i küçümser. O günden sonra Meyrem’in yaşadığı kale ve civarı Meyremçil olarak anılır.”

Sonuç:

Andırın, bir türlü gün yüzüne çıkarılmayan tarihi dokusu, kültürel mirası, doğal güzellikleri ile Anadolu’nun cenneti andıran köşelerden bir tanesidir. Sahip olunan bu değerleri korumak ve bunları gelecek nesillere ulaştırmak, hiç şüphe yok ki temel görevlerimizin başında gelmektedir. Diğer Andırın kalelerinde olduğu gibi, Geben kalesi de adeta kaderiyle baş başa bırakılan kale, restorasyonunun ve ziyaretçilerini kendisine ulaştıracak yolun acilen yapılmasını, kaçak kazılar-dan kurtarılmasını beklemektedir.

ANDIRIN YAYLALARI (3)

1-Geben Yaylası;

Andırın İlçesi'nin kuzeyinde, Göksun İlçesi ile Andırın İlçesi arasında ve de mesafe olarak tam ortasında yer alacak şekilde Toros dağlarının arasında yer alan Geben platosu, çok geniş düzlükleri kapsayan, bulunduğu konum ve yükseklik itibarı ile üzerinde barındırdığı bitki florasının zenginliği, bu zenginliğin zaman zaman şifalı yenilebilir bitki çeşitlerine yerlerini bırakması, orman meyveleri ile süslenmiş yemyeşil ormanları, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın olmazsa olmazı yayılım alanlarının genişliği (mera ve çayır), gürtlü gürtlü akan berrak kaynak sularının bolluğu, temiz ve serin havası ile başlı başına bir yayla olup hatta Geben çevresindeki yaklaşık olarak Geben yerleşim yeri merkezine 4 km ile 10 km mesafelerde ve 1400-2200 metre rakımlarda adeta serpiştirilmiş gibi konuşlanmış yaylalar ile bir bütün olarak, bir arada düşünüldüğünde ya da Andırın İlçe merkezi yayla olarak düşünüldüğünde Geben Yaylası, “yaylanın da yaylası” veya “yaylaların hası” olarak tanımlanmasının hiçte abartı sayılmayacağı hatta daha da yerinde bir tanımlama olacağını söyleyebiliriz... Yaylaların Yaylası. Torosların hemen tepesinde sıralanmış beşi bir yerde gerdanlık gibi dizilen Geben Yaylası, kendi içerisinde de birçok yaylanın bulunduğu “yaylalar kompleksi” gibi düşünülebilir. Andırın İlçesi genelinde yaşayan tüm insanların/halkın 2020 yılı itibarı ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) kayıtlarına göre 32377 yerleşik nüfusun ortak özelliği olan; insanların çalışkanlığı, dürüstlüğü, erdemliliği, sevecen-sıcakkanlı, cana yakın davranışları ve yardımseverliği Geben Yaylası'nda yerleşik olarak yaşayan ahalinin de göze çarpan müşterek bir özelliği olduğu söylenebilir.

İdari yönden; Kahramanmaraş İli, Andırın İlçesine bağlı Geben Kasabası/Mahallesi, Geben Yaylası'nın bulunduğu tüm alanın adıdır. Yerleşim birimi olarak 1997 yılında 3170 nüfusa sahipken genç nüfusun okul ve iş amaçlı göçlere yönelmesinden dolayı nüfusta yıllar itibarı ile hep bir azalmaya yönelik geri sayım başlamıştır. 2020 yılı itibarı ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) kayıtlarına göre 1525 yerleşik nüfusu barındıran Geben, mahalle olarak zikredilmeye başlansa da Boğaziçi Mahallesi, Çamlıca Mahallesi ve Fevziye Mahallesi adlı üç mahalleyi kendi bünyesinde ihtiva eder. Aslında kasaba merkezlerine bağlı olan mahalleler ve ilçe merkezlerine bağlı olan mahalleler/mahalle adları (Tufanpaşa Mahallesi/Andırın, Yeni Mahalle/Andırın, Çamlıca Mahallesi/Geben, Yeşilova Mahallesi/Tokmaklı) mahalle olarak tanımlanması halk arasında genel kabul görürken, köy yerleşim birimleri olarak anılan (Çokak Köyü, Altınyayla Köyü, Hacıveliuşağı Köyü... gibi) yer isimlerinin mahalle olarak tanımlanmasının (Çokak Mahallesi,

Altınyayla Mahallesi, Hacıveliuşağı Mahallesi... gibi) halk arasında kullanılan dile yerleşmesinin çok uzun zaman alacağı kanısındayım. Belki de mahalle yerleşim birimi tanımı kasaba merkezleri içindeki mahalleler ve ilçe merkezleri içindeki mahalleler hariç, köyden mahalleye dönüştürülen mahalle olarak anılan yerleşim birimleri tekrar köy olarak tanımlanmaya “.... Köyü” gibi... dönüştürülebilir. 12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kurulması ve Sınırlarının Belirlenmesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle köy yerleşim biriminin mahalleye dönüştürülmesi sonucunda “Geben Mahallesi” olarak anılmaya başlanmıştır. Geben Mahallesi adı, çalışmamızda Geben Yaylası olarak zikredilecektir.

Şimdi de sözü bir Yörtük aşığa bırakalım,

BİR YÖRÜĞÜN

GEBEN YAYLALARI ÖZLEMİ

*Şu Höbeğin Kenger'e bakan yüzü
Yıllardır görmedim yaylalar özledim sizi.
Allah nasip eyledi gördük biz bizi,
Valla ben o yaylaları özledim.
Mayılı, Başkonuşu, Dokurcunu özledim.

Tekkuyu, Dörtkuyu yaylası,
Nerededir buraların ağası?
Kayranlı'da yaylaların hası,
Ben yaylaların soğuk suyunu özledim,
Valla ardeşların gölgesini özledim.

Der Velim çıkmaya kalmadı halım,
Bu türküyü Meryemçil'de söyledim.
Bu hallere de mi düşecektim diye ağladım,
Valla kardaş ben gençliğimi özledim.
Eşme'yi, Kırık'ı, Akarca'yı özledim.*

Veli ÇETİN/Osmaniye

Kaybolan Bir Meslek Daha **DEMİRCİLİK**

Andırın'da kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerden biri de demircilik. Daha doğrusu sona kalan tek meslek diyebiliriz.

O da bir tane. Mezarlığın yol üzerinde. Andırın'da semerciden tutun kalaycıya kadar el zanaat ve sanatları vardı. Modern hayat, teknoloji, üretim tüketim biçimlerinin değişmesine bağlasak da kırsal kesimde ihtiyaç olan alet edavat üreten meslek **demircilik**.

Andırın'da nerdeyse büyük veya merkezi köylerin hepsinde vardı demircilik. Hele Andırın merkezde en geçerli zanaat idi. Tabii ihtiyaçlar değişti. Seri üretime geçilemedi. Yenilenemedi. Talep de azaldı. Piyasayla rekabet edilemedi. Usta çırak ilişkisiyle yaşayan demircilik, arkadan mesleğe katılanlar olmayınca eski ustalar ile yürüdü. Onlar da gidince bir bir kapandılar.

Şimdi sona kalan demirci. Ne kadar dayanacak? Belediye bu kaybolan meslekler üzerine projeler yaparak yaşatmaya çalışmalıdır. Bunlar gerçekten Andırın'ın kültüründe yeri olan mesleklerdi. Bugün de demir-

cilerin yaptıklarına ihtiyaç var. Yeni ihtiyaçlara göre üretim teşvik edilmelidir. Mesala Andırın markalı bıçak üretilebilir, markaya dönüşebilir. Sürmene bıçakları, hemen yakınımızdaki Hartlap bıçakları misal vermek mümkün.

İKİ RESİM İZİNDE

Bu iki resim Andırın Hükümet Konağı önünde çekilmiş siyah beyaz devirden kalma. Andırının bir adı Kaza, bir adı da Hükümet (namı diğer hükümet). Vatandaşın devlet işleri bu meydanın hemen bitiminde Hükümet Konağı binasında görülür. Andırında devlet geleneğinin güçlü olmasında, Hükümet Konağının olması, bütün dairelerin bir arada olmasının payı var. Adli, idari işler Hükümet Konağında görülür. Herkesin işi olunca burası buluşma yeri olmakata. Ortaokul yıllarında köylüler geldiğinde bakacağımız ilk yer Hükümet Konağı olurdu. Sonra Kışla Bahçesi.

Andırında Hükümet Konağı aynı yere üç defa yapıldı. Yani şehrin merkezi hiç değişmedi. Yanına belediye binası da öyle. Oda aynı yerde var oldu. Yanda dinlenme, toplanma yeri Kışla Bahçesi, az ilerde Cami, çevrede çarşı. Şehri daha doğrusu kasabanın merkezi konumu, "iki dükkân bir fırın" benzetmesinde etkili olmuş diyebiliriz. Öyle ki kimin nerde olduğunu tahmin etmek mümkündür. Birini sorarsanız "şurada" derlerdi. Devletiyle, halkıyla, çarşı pazarıyla iç içe hoş bir yerdin Andırın.

Andırına yeni Hükümet Konağı yapılıncaya yol kışla bahçesine doğru tümsek kaldı. Belediye Reisi (Başkanı) Mustafa Zülfikaroğlu (namı diğer Küçük Ağa) zamanında 1967,1968 senelerinde kompresörler, el işçiliği ile düzletildi. Resimde o çalışmalarından bir kesit. Yol çalışmalarında seyirci çok olurdu. Konuşanlar, akıl verenler. Daha çok Kültürlü, Kocafakılı köylüleri çalışırdı. Zaman zaman kavgalar olurdu taşlı sopalı.

Yol inince üst taraftaki dükkânlar yüksekte kaldılar. Süleyman Dalkıranın dükkânı, Zopçuk fırını hatırlarım. Hükümet Konağı önünde de koca bir kaya kaldı. Uzun yıllar da durdu. Halk bu taşın etrafı da oturur, eyleşirdi. Bu kayanın etrafında köylüler toplanır davalarını, işlerini konuşurlardı. Bekçiler zaman uyarır kalabalık kışla bahçesine yönelirdi.

Öteki resim, Hükümet Konağı önünde bir toplanma. Meydandaki kaya kaldırılmış, dükkânlar yukarıda kalmış. Daha sonraki 70 li yıllar. Muhtemelen siyasi miting yapıyor. Andırında o yıllar siyaset heyecanlı geçirdi. Zira partilerden yerli adaylar çıkardı, halkta sahip çıkardı. Kadınlı erkekli toplantılara katılım olurdu. Siyasi toplantılar kışla bahçesinde de olurdu. Ortaokul hemen yanda olunca konuşmaları ilgiyle dinlerdik. Toplantıya katılanlar sükût içinde dinler, sora sessizce dağılırlardı. Galiba o yıllarda megafon veya hoparlör yoktu. Konuşmacı bağırarak konuşurdu. Sesi gür çıkanlar daha çok alkışlanırdı.

Demem o ki, Hükümet Konağı Andırının siyasi, idari, kazai, acı ve tat olaylarına ev sahipliği yapıya geldi. Resmi bayramlar, törenler burada yapılırdı. Şehrin dönüm noktalarına, acı tatlı günlerine tanık oldu. Bu günde hala meydan görevini görüyor. Cadde ile bina arasına duvar çekilmesi meydan kimliğine zarar veriyor. Alan daralsa da Andırının tarihine tanıklık eden bu meydan yeniden düzenlenmeli, şehrin merkezi konumunu asla kaybetmemelidir.

doğada endemik bir ağaç

PORSUK AĞACI

Türkiye'nin 2. En Yaşlı Ağacı

Andırın İlçemize bağlı Köklü mahallesinde bulunan Balk Dağı Türkiye nin 2.en yaşlı ağacına ev sahipliği yapmaktadır. Latince adı *Taxus baccata* Türkçe adı Adi Porsuk Yerel adı ise Menteşe ve Kırbız dır. Ülkemizde kuzey Anadolu ve Toros dağlarında bulunur.

Yaprakları ve meyve çekirdeği zehirlidir. Meyvelerinin sadece kırmızı bölümleri yenir.

Balk Dağında ki Porsuk ağacının 2800 yaşında olduğu tahmin edilmektedir. Dağın zirvesinde çukur bir alanda bulunmaktadır. Mevcudiyetini birazda bu konumuna bağlıdır. Porsuk ağacının kerestesi kaliteli olduğu için çok fazla tahribata maruz kalmıştır.

İlçemizin simgelerinden biri olacak bu anıt ağacın tescil edilerek turizme kazandırılması gerekmektedir. En başta yapılması gereken ulaşım kolaylığı sağlanmasıdır. Bölgeye en yakın noktaya açılacak yol vasıtasıyla insanların bu ağacı görmesi kolaylaştırılmalı ayrıca Balk dağının görşelliği ve bünyesinde barındırdığı yaşlı ormanları ile de ilgi odağı olacaktır.

KANLI BÖĞET

Andırın ilçesine bağlı Emirler mahallesinde bulunan Kanlı Böğet, karasu vadisi üzerinde yer almaktadır. Vadi içerisinden çıkan su kaynakları sayesinde yıl boyunca güzelliğini insanlara sunmaktadır. Buz gibi suyu ve insana huzur veren durgunluğuyla son yıllarda artarak devam eden büyük bir ilgi ile karşı karşıyadır.

Kanlı Böğet'e olan bu ilginin doğru projelerle turizme yönlendirilmesi gerekmektedir. İlçe ve yöre ekonomisine katkı sağlaması için doğa ile barışık bir kaç dokunuş ile tesisler oluşturulmalıdır. İnsanların ihtiyaçlarına ve hobilerine uygun olarak bir planlama yapılmalıdır. Kamp alanları ,yürüyüş ve yüzme bölgeleri oluşturulmalı bunun yanı sıra konaklama ve yemek tesisleri yapılmalıdır.

Tüm bunların yanı sıra Kanlı Böğet'in yukarısında yer alan kanyonunda kullanıma açılması gerekmektedir. Çünkü bu bölgede de ilgi çekecek doğal güzellikler mevcut.

envai çeşit TİRŞİK

“ *Tirşik deyip geçmeyin. Tirşik bir dünya.
Hele Andırın'da zengin mi zengin. Envai çeşit Tirşik olur.
Diyoruz ki, Tirşik Andırın'da bir kültüredir. Andırın'ın markasıdır. İmajıdır.
Andırın'la bütünleşik, vazgeçilmezidir.
Tirşik, sanat, edebiyat gibi sahaların ana temasıdır.* ”

ÇALI TİRŞİĞİ

KAYA TİRŞİĞİ

DOĞRANMIŞ TİRŞİK

ÇOPUR TİRŞİĞİ

ORMAN TİRŞİĞİ

PAZARDA TİRŞİK

TAŞ TİRŞİĞİ

YAMAÇ TİRŞİĞİ

TABAKTA TİRŞİK

GÜZ TİRŞİĞİ

YAYLA TİRŞİĞİ

TİRŞİK TOHUMU

TARLA TİRŞİĞİ

TANIDIĞIM DANE HOCA

Onunla ilk kez evine misafir olduğunda tanışmıştım. Kızı Nesrin için “yetişip” te gelince, “bir kız ya hocaya, ya kocaya” demişti. O zaman anlamıştık ki Nesrini okutmak istiyor. Nasip oldu damat olduk.

İlk tanışma ilk karşılaşma çok önemlidir derler. Bıraktığı intiba kolayca değişmez bende de öyle oldu.

Kadirli’de İlköğretim Müdürü idi. Sene 1979’du. Orta yaş gösteriyordu. Dinç ve atılgandı. Çevresinde saygı uyandırıyor kendinden emin ve rahat görünüyordu. Bayan öğretmen, üstelik çevrede tekti. İnsanlara eğiliyor, konuşuyor hal ve hatır soruyordu. Büyüklerinden yaşadıklarından konuşmalarına katıyor, adeta ders veriyordu. Derler ya öğretmen her yerde öğretmendir. Tecrübesini konuşmalarına yansıtan, yani eski deyimle darağacında ne varsa dökebilen öğretmenlerle sohbeteye doyum olmaz.

İşte ilk tanışma ilk intiba öyle oldu. Yetmiş seksen’li yıllarda Kadirli de iki bayan öğretmen yönetici gündemdedeydi. Dane Hoca Hanım, Meliha Demirci (Sonradan Çiftpınar, Merkez Ortaokulu Müdürüydü)Kadirliler onu sever sayarlardı. İkisi de sert, disiplinli, çalışkan ve ödünsüzdü. O yıllar ülkemizin çalkantılı yıllarıdır. Toplum huzursuzdur. İnsanları ayırmak, kötülemek, taraf tutmak kolaydır. Bu ortamda ne Dane nede Meliha Hanım ayırım yapmaz. İnsanları o günün moda deyimleriyle, sıfatlarıyla ayırmazlar. Herkese eşit davranırlar ve tarafsız kalırlar. Haklının ve doğrunun yanında kalırlardı. Bu yüzden Kadirli de herkesin kabul ettiği eğitim yöneticileri olmuşlardı. Sert olmaları, ilkeli olmaları onlara bir kudret veçeşni katıyordu.

Eğitim alanında Kadirlide yer edinmiş öğretmenler yok değildi. Başka kaliteli, saygın bayanlardan erkeklerden öğretmenler tanıyor biliniyor, sayılıyor seviliyorlardı.

İsimlerini sayamadıklarım ışık insanlar kendilerden önceliklerin çizgisini takip ederek kendinden sonrakilere çizgi açıyorlardı.

Burada, Kadirli, toplumunun takdir duyguları, çalışanın ve dürüst olanın yanında yer alma tavırlarını inkâr edebilir miyiz?

Dane Hoca Hanım, 1930’ların Türkiye’sinde tahsile başlar. İlk öğretmenliği harpten çıkmış yokluklarla mücadele eden Türkiye’nin her biri dünyaya kapalı, her birinin ayrı kültüre sosyal şartları olan köylerinden birinde başlar. Köy, kasaba, şehir derken kendini Kadirli İlköğretim Müdürlüğünde bulur. Bulduğu görevi hak ettiği, bugün o dönemleri bilenlerin kabul ettiği bir gerçektir.

Burada iki anı anlatmanın yeridir.

Devrin Adana Valisi Hayri KOZAKÇIOĞLU’na İl Milli Eğitim Müdürü Ali GÜR, Dane Hoca Hanımın bir konuşmasını anlatır. Vali Bey de “Evet takdir ve kabul ediyorum bunu bütün öğretmenlere duyurmalıyız” esprisinde bulunur.

Dane Hoca Hanımın öğretmenler toplantısı yapmaktadır. En büyük ideali okullarda, sınıflarda kesintisiz eğitim vermektedir. Bunun yolu da öğretmenlerin sınıfa devam etmeleriyle olur. Ne yazık ki, özellikle bayan öğretmenler (Kadirli’de bayan öğretmenlerin çok olduğunu hatırlayalım) doğum v.s. nedenleriyle izin ve rapor almakta aksatmaktadır. Bunu eğitim ve yönetim anlayışına

sıgırdıramayan Dane Hanım, toplantıda emir verir: “Bundan sonra bayan öğretmenler doğumlarını yaza getirsinler, eğitimi ve öğretimi aksatmasınlar”. Bu söz epey gürültü koparır. Ta Adana’ya duyulur ve Vali Bey’in takdirini kazanır. Gerçekten söylediğini aynen tatbik etmekte tanınan hoca hanım iki çocuğunun doğum tarihleri 29 Haziran ve 20 Temmuz dur.

Diğeri de, 70 li yıllara ait. O yıllarda gerek moda, gerek ideoloji olarak olsun saç uzatılıyordu. Bir erkek öğretmen saçlarını uzatmış halde ilköğretim müdürlüğüne Dane Hoca’nın yanına gelir .”buyur kızım” der. Mesaj verilmiştir. Anadolu irfanı ya susarak, ya tavırla ya da kısa sözle diyeceğini der. Öğretmende mesajı almıştır.

Dane Hoca Hanım Kadirli’nin yerli (şehirli ailelerinden olduğu için anıları aynı zamanda kadirli tarihidir. Biliyoruz ki tecrübe dolu topluma mal olmuş insanlar kolay yetiştiriyor. Sahip çıkmalı, elinden tutmalı birikimleri nesillere yazılıp sunulmalıdır. Dane Hoca Hanım gibi pek çok şahsiyet Kadirli tarihinde yerini almış, araştırmacıyı bekliyor.

Aslında Kadirli tarihi demek Sefa VAYISOĞLU demek değil mi? Halet ÇAMBEL Kadirli’de yaptıklarıyla kaç cilt romana sığar. Kadirlinin yerli aileleri, esnafları ne çok mesajlar, dersler dolu hayatlar yaşamadılar mı? Yaşar KEMAL bu zengin hazineden ne kadarını işleyebilmiştir. Yenilerde Cezmi YURSEVER’ takdir etmemek mümkün mü?

Kadirli bir hazine. Avcılarını beklemektedir.

Diliyorum ki, okuyanı, tahsil göreni çok olan bu memlekette, eli kalem tutanlar; Topluma mal olmuş kaybolan, kaybolmaya yüz tutmuş değerleri, şahsiyetleri arasın, bulsun, gün ışığına çıkarsın, toplumla paylaşsın. Dane Hoca Hanımında bunlardan biri. Kadirli’ye verdiği emekle yetiştirdiği insanlarla haklı yerini almalı. Diğerleri de...

(DANE HOCAYA)

01 Ağustosunu dün gibi hatırlarım. Daha da yakın. 01 Ağustos 2012’yi.

Bir hayat. O hayatta Trakyanın çocuk dönemlerinde bıraktığı derin izler. Bir ömrün sonunda yine Trakya. Ve Edirne ve Keşan. Ömrün bittiği yerler buralar.

Hayatta iken çekilen memleket hasreti, tıpkı çocuklukta Trakyadanbevi / ağır çekilenler gibi. Bu defa hasret tam bitiyor.

Edirnedeki çok çok sevilen Adana Kadirliye yolculuk. Hem tehlikelerle, hem gizli bir elin himayesiyle anılar dolu bir yolculuk.

Kadirliye uğurlanış. Ağustosun pişiren, kavuran sıcaklığı. Dostlar, akrabalar, sevenler, duyanlar, koşanlar. Hayatta samiyetin doruğa çıktığı anlar, son yolculuk anları. Herkes samimi. Dillerde dualar. Helalleşmeler.

Uğurlamalar acı. Gözyaşı. Ağırılık, ağırılık. Bu ağırılık en çok sevenlerin omuzuna biner. Evlatlar, torunlar, yakınlar bir dalga misali çekerde çeker.

Tam 10 yıl. Hasretin 10 yılı. Yıllar geçtikçe azalacağına, artacak bir hasret serüveninin bir yılı. Ama kullara düşen hasret çekmek yerine hasretle anmak. Geriye ne bıraktıysa anmak. Cismen değılsede manen yaşatabilmek. Bu da zor. Zorun zoru.

Aramızda anıyor, yaşatıyorsak ne mutlu. Her fani dünyada geride anılmak, yaşatılmak ister. Ama dünyanın faniliği her kaderi yutar.

Bugün geride bıraktıkları haya düşülen notlar aslında. Senin, benim, onun hayatında işe yarayan notlar.

Dane Hoca, 10.yılında doldurulamayan yerle aramızda. Aramızda oluşunu kabullenen boşluğunu hisseden hayatlarımız.

Ve anıyoruz. Dua ile, hayır ile. Bıraktığı derin izler ile. Hayata tuttuğu bugün de sönmeyen ışıklar ile. Yetiştirdiği, geride bıraktığı insandan eserler ile.

HALK ŞAİRİ ZAHİDE ESKİCİ (AYKIZ)

1974 yılında Kahramanmaraş ili, Andırın ilçesinin Beşbucak Köyü'nde doğdu. Babası Kasım Ağa lakabıyla anılan Kasım ESKİCİ ve Annesi Elif ESKİCİ'dir. İlkokulu köyünde bitirdi ve ilkokuldan sonra tahsil hayatına devam etmedi.

Dört çocuk annesi olan ESKİCİ, kızı Nazlıcan ESKİCİ ile birlikte yaşamını Adana'da sürdürmektedir

ESKİCİ şiirlerini hem hece hem de serbest vezinle yazmaktadır. Hece vezinli şiirleri bestelenecek kadar musikiye yakındır. Aşkın gözyaşları isimli şiir kitabını 2003 yılında yayınladı. Gadasını aldığım şiirler 2017 gadasını aldığım hikayeli ağıtlar, türküler kitabını 2017 de Köroğlunun Deli Tayı derleme kitabını 2018 de, Gönül Yongası şiir kitabını da 2020 de yayınlamıştır.

ESKİCİ, şiirlerinin bir kısmını da bestelemiştir. Çok güzel bir sese de sahip olan ESKİCİ kendisi de bir kaynak şahıs olarak yöresinin sözlü kültürüne ve folklorüne oldukça hakimdir. Dağarcığında birçok kına türküsü ve ağıt bulunmaktadır. Gerek şiirleriyle ve gerekse de sözlü halk kültürünü derleme çalışmalarlarıyla bölge kültürüne çok önemli katkılarda bulunmaktadır.

ÇIK DA GEL BAHAR GÖZLÜM

Göster gül cemalini seyranım olsun bu gün
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını
Sar sarmala koynuna bayramım olsun bu gün
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını

Cemre düşür bağıma yeniden filiz versin
Tam ümidi kesmişken gönül murada ersin
Bitir kara kışımı, kuru dallar göversin
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını

Özlem ile harmanım yollarım sana çıkar
Arzu halden anlamaz ruhum tenimden bıkar
Sessizce yutkunuşum, damarlarımı tıkar
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını

Ne olursun kulak ver gör dağımın karını
Tırnağına değişmem şu dünyanın varını
Omuzuna yaslansam kaygı etmem yarını
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını

Bu sevdanın uğruna aklım başımdan yiter
Hasretin tarifi yok kokun burnumda tüter
Aykız'ımı yoklasan bütün dertleri biter
Çık da gel bahar gözlüm bekletme yollarını

GADASINI ALDIĞIM

Dere tepe deme n'olur
Düz gel gadasınaldığım
Yollarıma kese ulaş
Tez gel gadasın aldığım

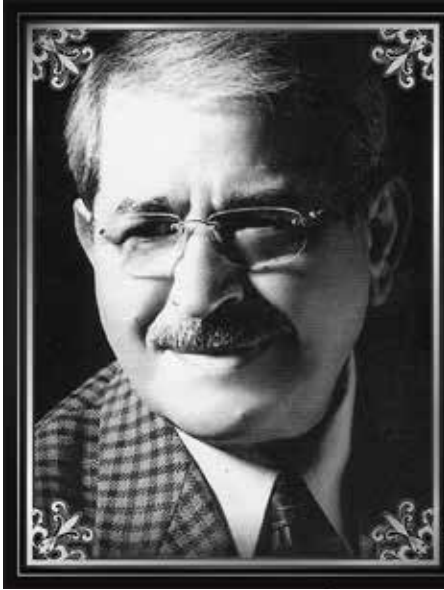
Hasretinle yanıyorum
Her an her dem anıyorum
Umuduma banıyorum
Sez gel gadasın aldığım

Eller kadir kıymet bilmez
Benim yüzüm sensiz gülmez
Okyonuslar engel olmaz
Yüz gel gadasın aldığım

Karaları bağlatma ha
Yüreğimi dağılatma ha
Derde salıp ağlatma ha
Sız gel gadasın aldığım

Göremiyom bağlarını
Seyir edem sağlarını
Ferhat gibi dağlarını
Kaz gel gadasın aldığım

Aykızım da seni bekler
Sinesini her gün yoklar
Yüreğinde seni saklar
Söz gel gadasın aldığım

Bunca âşıkların bir hoşu Mahzuni...

"İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım"

1940 yılında Kahraman Maraş'ın Elbistan ilçesinin Berçenek köyünde doğdu. (Dostları onun 1938 yılında doğduğunu ifade etmektedirler.) Babası Zeynel, Barginekli Ağuçan Türkmenlerinden, nine tarafı Varto / Hormekan Aşiretinden Razeye'e (Irazca Hatun) mensuptur. Köyünde okul olmadığı için Elbistan'ın Âlebey köyünde Lütfi Efendi Medresesine devam eden Mahzuni burada Kuran eğitimi aldı, Eski Türkçeyi öğrendi. 1956 yılında köyündeki ilkokuldan mezun oldu. İlkokulu bitirdikten sonra Mersin Astsubay Okuluna giren Mahzuni, 1960 yılında Ankara Ordu Donatım Teknik Okulunu bitirdi. Başarılı oluşu Kuleli Askeri Lisesine girmesini sağladı. Düşüncesi, halk edebiyatıyla yekinen ilgilenmesi ve sair sebepler okuldan ihraç edilmesine vesile oldu. Kuleli Askeri Lisesinden ihraç edilmesi Âşık Mahzuni'nin hayatında yeni bir dönemin başlamasını sağladı. O günden bu yana geleneğin içinde yoğrulan Mahzuni gün oldu ağladı, gün oldu güldü. Ama geçmişini hiç unutmadı. "Benim söylediklerim neyse ben oyum" diye haykırdı. Bağlamasını sevgi için inletti.

12 yaşındayken amcası Âşık Fezali'den (Behlül Baba) bağlama çalmasını öğrenen Mahzuni: türküler söyledi yâr üstüne, gurbet üstüne, türkü üstüne. Hasletlerini, anasını, Suna'sını, köyünün çakırdikenli yollarını türkülerle dile getirdi. Bir türkü duydu yüreği cız etti. Tüylere diken diken oldu. Yaşadığını hatırladı. Bendini döven ırmaklar gibi taştı, çağladı. Karlı dağların ardındaki hasretler destan oldu türkülerinde. Her bir hasrette ayrı bir tat buldu. İfade edemediği duygularının pınarı oldu türküler. Deli gönlü

abdal etti düştü yollara. Gün oldu Suna'nın peşinde gezdi, bazen da tabansız çarık giydi. Bazen yaz aylarında türlü çiçekler açtırdı, bazen de: "İşte gidiyorum çeşmi siyahım / Kanadım değdi sevdaya / Sanki ömrüm bir bilmece/ Dumanlı dumanlı oy bizim eller / Dom dom kurşunu / Seher vakti evinize - Girdim gelmez olaydım" diyerek sazıyla sevişti. "Al kadeh ver kadeh" doldurdu içti. Türkülerini telli duvaklı gelin etti Anadolu'ya. Şiir, türkü, insan sevgisi gönlünde kurduğu duygu yumağının en yücüsü oldu. O duygu yumağı; gün oludu bülbül için, turna, seher yeli ve toplum için çözüldü. Bazen de:

*"Beni merak edip şüphe duyanlar
Kendi bilmezlerin telaşım ben*

*Aslım Horasan'dan toprağım Afşin
Elbistan düzünün bir taşıyım ben*

*Bir gün âşıkların kara gününde
Ah çekip dolaştım sevda yönünde*

*Kuran'da okudum mürşit önünde
Saz çalıp söyleyen Bektaşî'yim ben*

*Mahzuni Şerif'im yaş oldu elli
Dolaştım elinde beş altı telli*

*Ne küstüğüm belli ne neşem belli
Bunca âşıkların bir hoşuyum ben"*

diyerek kendini tarif etti. O, gerçekten de bunca âşıkların bir hoşuydu. Çünkü yaşanmış duygularını, Berçenek'in çakırdikenli yollarını Ankara'ya, İstanbul'a Gazi Antep'e taşıdı. Kısaca o; hep kendisini yeniledi. Âşıklık geleneğini şehre taşıyan ustaların öncüsü oldu. Kendisini zamana uydurdu. 1989 yı-

İnın Şubat ayında Stockholm’da İsveç Merkez Radyo’da yaptığı bir söyleşide Sermin Özürküt’ün: “Son zamanlarda yaygın biçimde dinlenen değişik türküleriniz var. Dom dom kurşunu, Hidayet, Sarhoş gibi... Tıpkı 70 li yıllarda sevilerek dinlenen Nem kaldı, Yiğitler, Erim erim eriyenin gibi... 70’lerle 80 sonrası türküleriniz arasında biçim ve içerik açısından fark var mı”? Sorusuna: “Var tabii... Onu şöyle itiraf etmek durumundayım. 70’li yıllarda güncel konuları işleyen sosyal içerikli türküler yapıyordum. Yine öyledir ama biçim değişikliği yaptım. Eski çalışmalarına tek sazlı dönem denilebilir. Âşık Veysel türü dönem. Toplumun bugünkü beklentileri farklıydı. Bugün yeni kuşaklar farklı şekilde bilinçli olarak yönlendiriliyor” diye cevap veriyordu. Gerçekten de Mahzuni zamana uymasını bilen, yeniliklere açık toplumcu bir halk ozanı olarak zihinlerde yer etti. Uzun müddet kendini yeteri kadar anlatamayışının sıkıntısını yaşadı.

O kendini anlatamayacağı çileli hayatın yolunda her gün biraz daha ilerlerken biz ve bizim kuşak onun türküleriyle bağlama çalmaya başladı. Bağlamanın telleri onun türkülerini çalarken koptu.

Onun türküleriyle ilk tanışılardan biri de ben oldum. Adını Türkiye’ye duyurmadan köylüsü, dostu, akrabası Paşa Kul’un Düziçi İlk Öğretmen Okulunda çaldığı Mahzuni türküleriyle tanıdım onu.

Nasıl mı?

Kader: Adana’nın Karaisalı ilçesinin İncirgediği köyünden aldı götürdü bizi Düziçi İlk Öğretmen Okuluna. 1959–1960 öğretim yılında (Haruniye Hacılar Kasabasıyla birleşerek Düziçi ilçesi oldu. Şimdi Osmaniye’ye bağlıdır.) Düziçi İlk Öğretmen Okulunun birinci sınıfında öğrenci idim. Adana Tepebağ Ortaokulunda okurken, ikinci sınıfa geçmeme rağmen, öğretmen okulunun birinci sınıfına yeniden kayıt yaptıran türkü sevdalısı biriydim. Türkü sevdam; Karaisalı’nın İncirgediği köyünün tozlu yollarında üzüm çekerken, dağlarında inek güderken, palaz kovalarken başlamıştı. İşte bu seveda ile ilkokul son sınıftayken (1955–56) düğünlerde halay çekiyor, Karacaoğlan türküleri söylüyordum. İlk söylediğim Karacaoğlan türküsi; “Ela gözüm ben bu ilden gidersem” adlı türkü idi. Zaten Düziçi İlk Öğretmen Okulunu tercihim de bendeki türkü sevdasından kaynaklanmış, sınavını da türkü söyleyerek kazanmıştım. Öğretmen okulu 1. sınıfta Adil İmer Marka 37,5 TL’ye aldığım mandolini kısa zamanda

öğrenmiş sınıfın ve öğretmenlerimin dikkatini çekmiştim. (1959–60 ders yılı) İkinci sınıftayken de okulun halk oyunları ekibinde mandolin, sonra da bağlama ve keman çalmaya başladım. Bu faaliyetim mezun oluncaya kadar devam etti.

O zaman Düziçi İlk Öğretmen Okuluna Adana, Kahraman Maraş, Hatay ve Gazi Antep illerinden öğrenciler alınıyordu. Okulun en iyi mandolin ve bağlama çalanlarından biri Kahraman Maraş’ın Elbistan ilçesinin Berçenek köyünden Paşa Kul’dü. Ben, mandolin çalma sevdasıyla benden büyük olmasına rağmen Paşa Kul’u tanımıştım. Paşa: Okula geç gelmiş, okumayı, okuma yaşının son zamanlarında yakalayanlardan biri idi. O 4., bense 1. sınıfta idim. Buna rağmen müziğe olan merakım Paşa ile Ağabey kardeş olmamızı sağladı. Ben, ondan öğrendiklerimi mandoline aktarıyor, bağlamasını verirse mandolinle çaldıklarımı da bağlamayla çalmaya çalışıyordum. Günler ayları, aylar yılı kovaladı. Ben ikinci sınıfına geçtim. Yıl 1962. Paşa Kul 4. sınıfta kaldı. Çok esmer olduğu için akranları ona Kara Dayı lakabını takmışlardı.

İkinci sınıftayken müzik hanedeki sazları öğretmenimiz Paşa’ya ve bana teslim etmişti. Paşa ile birlikte fırsat buldukça bağlama çalışıyorduk. Artık ben de okulun iyi mandolin çalanları arasında yerimi almıştım. Müzik öğretmenim de keman öğretiyordu. Boş zamanlarımız müzik hanede geçiyor, yeni parçalar çalmak için sürekli çalışıyor, birbirimizi bütünliyorduk. O zaman Ahmet Sezgin’in okuduğu *Turnamun kanadı al yeşil telden*, *Yıldıray Çınar’ın okuduğu Badı saba selâm söylen o yâre ve Aman diünya ne darımış*, Muzaffer Akgün’ün okuduğu *Bebeğin beşiği çamdan dönemin popüler türküleri*ydü. Bu türküler çıkacak biz de öğreneceğiz, sözlerini defterimize yazacağız diye hoparlörün dibinde saatlerce beklerdik. İkimizin de türkü defteri vardı. Popüler türkülerin sözlerini radyodan dinlerken sözlerin hepsini yazabilmek için dizeleri bölüşür, 1. dizeyi Paşa, ikinci dizeyi ben, üçüncü dizeyi Paşa, dördüncü dizeyi yine ben yazar türkünün sözlerini tamamlardık. Türkü sevdamız gün be gün yoğunlaştı. İhtisas sahibi olmadıysak da bilinmeyen türkülerin sözlerini diğer öğrenciler ve müzik öğretmenleri bizden öğrenmeye başladı. Okul müsamerelerinde de birlikte saz çalardık. Aşk bizim için ikinci plânda gelirdi. Saz çalıp türkü söylediğimiz için okul öğretmenleri ve öğrencilerinin hepsi bizi tanırdu.

O zaman öğretmen okullarında On Kasım Atatürk’ün

ölüm yıl dönümünde unutulmayacak törenler düzenlenirdi. Bütün sınıflar genel kutlamanın yanında özel kutlamalar yapar, anma köşeleri hazırlarlardı. Okul öğrencileri ve personel bütün sınıfları dolaşarak hazırlanan 10 Kasım Programlarını, Atatürk Köşelerini götür en iyi hazırlayan sınıf Atatürk Köşesi birincisi seçilir, okul idaresi tarafından da ödüllendirildi. Ben ve Paşa Kul birlikte bütün On Kasım günlerinde perde arkasında bağlamayla fon müziği yapar, okunan şiirlere eşlik ederdik.

Günler yel gibi geçiyordu. Bağlama en iyi dostumuz olmuştı. Arkadaştı. Hasreti bağlama çalmayla giderir, güne bağlama çalarak başlardık. Sıla hasretini bağlama çalarak giderirdik. Özel çalışmalarımızın birinde Paşa, kendi memleketinden bir türkü çaldı. Türkü çok hoşuma gitti. Paşa'ya; türküyü tekrar çalıp okumasını söyledim. Nazlanmadan aynı türküyü tekrar tekrar çalıp okudu. Türkü, Paşa'nın sesinde bile yürek dağılıyor, dörtlükler arka arkaya sıralanıyordu.

*“İşte gidiyorum çeşmi siyahım
Önümüze dağlar sıralansa da*

*Sermayem derdimdir servetim ahım
Karardıkça bahtım karalansa da*

*Haydi dolaşalım yüce dağlarda
Dost beni bıraktı ah ile zarda*

*Ötmek istiyorum viran bağlarda
Ayağuma cennet kiralansa da*

*Bağladım canımı zülfün teline
Sen beni bıraktın elin diline*

*Güldün Mahzuni'nin garip hâline
Mervan'ın elinde parelense de”*

Paşa Kul söylüyor, bense öğrenmek için çırpınıyordum. Ama ne Çeşmi siyahı, ne Mervan'ı, ne de Mahzuni'yi biliyordum. Paşa: “Türkü bizim köylü ve de akrabam olan Mahzuni'nindir. Çalıp söylediğim türküyü sevdiği kıza yaktı. Bizim köyde saz çalan, şiir söyleyen çoktur. Mahzuni'de Berçenek'lidir. Saz çalar şiir söyler. Besteler yapar. Beni de çok sever. Köye gittiğimde, muhakkak birlikte çalar söyleriz” dedikten sonra uzun uzun Berçenek'i ve Mahzuni'yi anlattı. Yaz tatilinde Berçenek'e gidersek beni Mahzuni ile tanıştracağını söyledi. İşte ben Mahzuni adını 1960'lı yılların başında Düziçi İlk Öğretmen Okulunda öğrenci iken Berçenekli okul arkadaşım Paşa Kul'dan duydum. “İşte gidiyorum çeşmi siyahım” adlı türküsüyle bağlamam o yıllarda tanıştı.

Sonra da dilimize tespih oldu. Söyleye söyleye meşhur ettik türküyü.

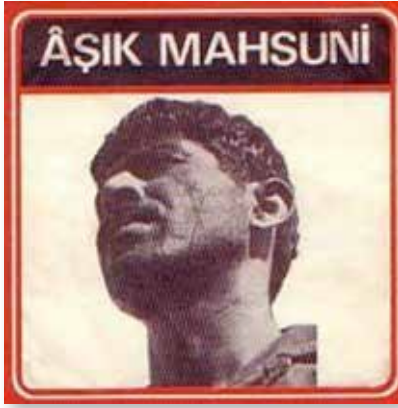
Günler aylara, aylar yıllara eklendi. Benden bir yıl önce Paşa mezun oldu. Kötü yokluğun derdinden Berçenek'e gidemedik. Kader Paşa ile yollarımızı ayırdı bir daha da kesiştirmedi. Paşa'dan bana Mahzuni'nin “İşte gidiyorum çeşmi siyahım” adlı türküsüyle hâlâ sakladığım kiraz kabuğundan yapılmış tezenesi kaldı.

Zaman seli önüne kattı aldı götürdü bizi. Hayatımın en güzel günlerini geçirdiğim, şimdi abide olarak düşündüğüm Düziçi İlk Öğretmen Okulundan 1964 – 65 ders yılında mezun oldum. Çapa Müzik Eğitimi kazanmama rağmen kötü yokluk yine önümüze bent oldu. Karlı dağ oldu geçit vermedi. Sonuç da Kastamonu Azdavay Çengel köyünde ilkokul öğretmeni olarak 27 Temmuz 1965 tarihinde göreve başladım. İlkokul öğretmenliğim sırasında müzik eğitimimi tamamladım. Zaman içinde de Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdim. Bu zaman içerisinde hiç müzikten kopmadım. Müzik benim için 1960'lı yıllarda temelini attığım Düziçi İlk Öğretmen Okulunun bir yadigârıydı. Onu nasıl bırakabilirdim. Ben onu bıraksam o beni bırakmayacaktı. Çok iyi biliyordum. Hâsılı müzik benim için bir yaşam biçimi oldu. Çengel gecelerimin süsü, yalnız gecelerimin yıldızıydı. Ekmekti, aştı. Uzağımı yakın eden, sevdiğime beste yaptıran, ucu püsküllü bağlama idi. İşte gidiyorum çeşmi siyahım adlı türküyü de hiç unutmadı. Her mecliste onu çaldı.

Mahzuni; bu türküsüyle efsaneleşti. Plâkları kapış kapış. Kanadım değdi sevdaya / Hani bizim Mahzuni'miz derler oy / Muhtar anamı kaçırıldı / Duy babo duy duy tellerde nağmeleşen Mahzuni türküleriydi.

Adana 1960'lı yıllarda sanırım 300 bin nüfusa sahipti. Küçük bir vilayet olmasına rağmen yine Türkiye'nin dördüncü büyük şehriydi. İnönü Caddesinde plâk, müzik aletleri, nota, vb. satan bir Solfej Plâk vardı. Sahibi Kastamonulu Hasan Sarıaslan'dı. Solfej Hasan namıyla ünlendi. Önceleri bağlama tamir eden, satan eski Adana Müzesinin karşısında Özaltınlar İş Merkezinin bulunduğu yerde derme çatma bir dükkâmı vardı. İş ilerlettikten sonra İnönü Caddesine taşındı. (Şimdiki Dört Yol Kavşağında Sabancı İş Merkezinin karşı köşesindeydi. Sanırım şimdi Duygu Oteli var.) Solfej Hasan mahalli sanatçılara kendi adına plâk yapar, yaptığı plakların afişini de en görünür yere asardı.

Kastamonu'da (Azdavay Çengel köyü) öğretmenken (1965 – 66 yılının yazı.) gurbetin getirdiği hasreti yenmek için Adana'ya gelmişim. Solfej Hasan'ın dükkânına da uğradım. Dükkânın kapısında büyük bir afiş. Afiş: Toroslar'ın, Binboğa'nın, ekin biçen, pamuk toplayan, keklıkların uçamadığı, yılanların kaçamadığı, suların kandırmadığı Çukurova sıcağında buram buram terlemiş, yaka bağır açık; ben emeğin temsilcisiyim diye haykırıyordu. Evet, bu afiş, öğretmen okulundayken Paşa Kul'un anlattığı Berçenekli Âşık Mahsunî'ye aitti. Yıllardır

işte o afiş...

türküsünü çaldığım, köyüne gidemediğim, İşte gidiyorum çeşmi siyahım diye türkü yakan Âşık Mahzuni Şerif'ti. Evet oydu. O afiş Solfej Hasan'ın dükkânında ben Âşık Mahzuni Şerif'im diye haykırıyordu. (Mahzuni'yi takip edenler o afişini çok iyi hatırlayacaklardır.) Şimdi ne zaman o caddeden geçsem Solfej Hasan ve Mahzuni'nin o afişi gelir aklıma.

Saatler günleri, günler ayları, aylar yılları kovaladı. 1962 yılında adımı duyup türküsünü söylediğim Mahzuni Ustayla 2000 yılında Ankara'da Mülkiyeliler Birliğinde verilen bir kabul töreninde aradan 38 yıl geçtikten sonra tanıştık. Kültür Bakanlığı Koro Şeflerinden Mehmet Özbek, TRT Ankara Radyosu Sanatçılarından Kubilay Dökmetaş da vardı. Hâl hatır ettik. Çok kalabalık olduğundan konuşamadık. Sonra Çankaya Belediye Başkanının verdiği yemekte Âşık Mahzuni ile yine birlikte olduk. Musa Eroğlu, Mehmet Özbek, Yavuz Top, DSP Adana Milletvekili İbrahim Yavuz Bildik, TRT Ankara Radyosundan Nurullah Akçayır. Tesadüf bu ya Mahzuni ile ben yan yana oturdum. Uzun uzun sohbet ettik. 1960'lı yıllarda ismini duyduğumu, türküsünü çalıp söylediğimizi konuştuk. Paşa Kul'u yâd ettik. Gözleri dolu dolu oldu. Çok duygulandı. Paşa Kul'un felç olduğunu, sağlığının iyi olmadığını söyledi. Telefonla da olsa benimle görüştüreceğine söz verdi. Ama malesef ömrü yetmedi.

Ankara Dikmen'de, İsmail Görer'in saz atölyesinde Mahmut Makal'ın da katıldığı meşklerde merhumla müteakip defalar birlikte olduk. Çaldık söyledik. Meşkin birinde söylediğim Öksüz Ali Bozlağı pek hoşuna gitmişti. "Hocam bu bozlağın altını çiziyorum. Beraber olduğumuzda yine çalıp okursunuz değil mi?" dedi. Sonraki meşklerimizden birinde de Ceyhanlı Âşık Ferrahi'nin İstemem dünyada süsü ziyneti adlı türküsü çok etkilemişti onu. Ferrahi ile 60'lı yıllarda birlikte konserler verdiğini, ilgili bir de hatırasını anlattı. O gece sonunda arabayla evine bıraktım. "Hocam arayı uzatmayalım. En kısa zamanda yeniden birlikte olalım" diyerek vedalaştık.

Ben arayı uzatmadım. Ama ölüm dediğimiz gerçek onu çekti çıkardı. Hem de Öksüz Ali Bozlağı dinlemeden. Tekrar birlikte olamadık. Çünkü o; 23 Mayıs 2002 tarihinde türküleriyle, şiirleriyle, deyişleriyle gönüllerimizde yaşayacak bir Mahzuni Usta bırakarak aramızdan ayrıldı.

O Usta ki: şiirlerinde toplumun duygularını dile getiren, Köroğlu gibi heykiren Karacaoğlan gibi güzeli seven, gönlü insan sevgisiyle dolu bir Mahzuni.

O Usta ki: Atatürk'ü milletimiz için Allah'ın bir lütfü olarak gören, şiirlerinde:

*"Sana hasret sana hayran gönlümüz
Sarı saçım mavi gözlüm neredesin*

*Bu gemi bu Karadeniz
Sarı saçım mavi gözlüm neredesin*

*Kara peçe yakışmıyor kullara
Kurban olam şu gittiğin yollara*

*Hele uyan bir bak bizim hallara
Sarı saçım mavi gözlüm neredesin*

*Bulutlar terinden dağlar kokundan
Sarhoştur Mahzuni senin kokundan*

*Bir daha gel gel ha Samsun'dan
Sarı saçım mavi gözlüm neredesin"*

diyerek avazı çıktığı kadar bağırarak Mahzuni.

O Usta ki: "Ben doğada bulunan her canlının içinde seçkin bir yeri olan insan sıfatında dünyaya geldiğim için, hep bununla gurur duydum."

(...)Somut olarak söyleyebilirim ki, insan sevgisi benim öz dinim oldu. Hiçbir mezhebi kendime yön olarak tayin etmedim. Zira mezhepler benim indimde tarihi hikâyeciliklerden öteye gitmedi. Ancak Ehli Beyte gönül verdiğim ve Ali Evlâdî'na bel bağ-

ladığım doğrudur. Bu da sadece tarihe verdiğim önemden ileri gelmektedir.”

(...)”Ben insanları sevmekten hiç fire vermedim. Zaman zaman sevilmememe rağmen dünyanın altında, üstüde bir olduğuna inandığım için ne dünyaya ne de sevdiklerime hoşça kal demek içimden gelmiyor” diyen Mahzuni.

Yolun sonunda adlı şiirinde:

**“Bu bahçeden gün gelince giderim
Ardım sıra dedikodu olmasın**

**Yaşadığım değil benim kaderim
Gönül kalsın fakat yollar kalmasın”**

diyen Mahzuni.

O Usta ki şiirin hasını tıptısından bilen, Öksüz Ali Bozlağın dinleyip sözlerini tekrar tekrar okutan, şiirdeki ayağa hayran olan, benimle kavilleştiği hâlde Öksüz Ali Bozlağın tekrar dinleyemeden aramızdan ayrılan Mahzuni.

O: Türk olduğunu unutmayan, şövenist olmayan, vatanperver, Atatürk’ü Allah’ın bir lütfü olarak kabul eden ve de “Benim yolum Atatürk yoludur” diye haykıran bir Mahzuni idi. O toplumların hayatında türkü kültürünün önemine inanmış, türkülerle bütünleşmiş, sevincini, kederini, kara gününü türkülerle dile getirmiş, türkü üstüne türkü yakan bir Mahzuni.

O öleceğini bilen, onun için de:

**“Yine bahar geldi nedir yaradan
Bilmem neden yaprak açmaz güller oy**

**Karlı dağlar kalkmadıkça aradan
Korkarım ki dosta ermez yollar oy**

**Ne dağı var ne ormanı çınarı
Ne bağı var ne bostanı pınarı**

**Kimse bilmez gizli gizli yanarı
Ah derdini dökemeyen diller oy**

**Kimi murat almış gezer salınır
Kimi yaranlanmış bağı delinir**

**Bir gün şu dünyadan adım silinir
Hani bizim Mahzuni’ miz derler oy”**

diyen bir Mahzuni.

Evet, biz “Hani bizim Mahzuni’ miz” demiyoruz. Çünkü o, cismi giden, eserleriyle ilelebet Türk milletinin gönlünde yaşayacak olan bir Mahzuni...

O Usta ki: “Bir ülkenin türkülerini yapanlar, kanunlarını yapanlardan daha güçlüdür” özdeyişine sadakat duyan, bu özdeyişi diline pelesenk eden bir Mahzuni. İşte o: Bu özdeyişi söyleye söyleye göçüp gitti dünyadan. Ölüm dediğimiz gerçek onu bizden aldı, kara toprağa gelin etti. Ona Tanrı’dan rahmet diliyor, tekrar dinleyemeden aramızdan ayrıldığı için, çok sevdiği Öksüz Ali Bozlağın sözlerini onun için yayımlıyor, ruhu şad olsun diyorum.

**“Yüzünü sevdiğim gül yüzlü döndü
Sen gülünü kime sundun evvela**

**Kırpiklerin can almaya kast’ eder
Kele nolur uçlarını iğele**

**Sizde ne derler de güzel sevene
Kaşların benzettim gümüş çövene**

**Yapalağı yaralatman doğana
Şahin gelir pençe vurup avala**

**Cırnağını yedin mi bu çayanın
Bak ağzına tavus kuşu sevenin**

**Sahibi olamaz o sen mayanın
Teslim etme dost kendini oyala**

**Leyla’nın bekçisi mecnun ben oldum
Gark oldu gemim de deryaya daldım**

**Esef etme kömür gözlüm ben geldim
Sen ağlama yak kınanı ağ ele**

**Aslım Reyhanlı da gurbette yârim
Sevdiğim yoluna veririm serim**

**Vuslat bu güneymiş Mevlâ’ mız kerim
Teslim olma bu davayı oyala**

**Zarbını yedin mi bozdan sayanın
Sahibi olaman sen bu mayanın**

**Bak ağzına tavus kuşu sevenin
Yağar yağmur püsem püsem çığala**

**Öksüz Ali’ m avluğunda avında
Kahpe düşman gaybetinde govunda**

**Sultan Kırşehirin Mucur elinde
Yeni buldum bir gözleri Göğala”**

EFİRAĞIZLI KÖYÜ

Bu köy Andırın ilçemizin güney batısında, 20 km. uzaklığında dağlık, dağınık ve kalabalık bir yer olmasına rağmen düzlük alanları da bulunan bir köydür.

Bu köyün kesin kuruluş tarihi bilinmemekte olup, genelolarak Osmanlı Devletinin gerileme devirlerinde Efe isminde bir kişi giderek köyün merkezi olan Akpınar'a yerleşmiş ve burda bulunan küffarların kimini kovalamış, kimini ise öldürmüş, kendisi ise hiç yara dahi almadan kurtulmuş, bunu gören diğer Müslüman halk bu adamdan memnunkaldığı için bu köyün ismi Efe isminden dolayı EFİRAĞIZLI kalsın demişler, bundan böyle köyün adı tarihe EFİRAĞIZLI olarak geçmiştir.

► EFİRAĞIZLI KÖYÜ'NÜN GEÇİM KAYNAKLARI

Efırağızlı köyü dağlık olduğu kadar düzlük alanları da çoktur. Yörede genellikle her türlü ürünler yetişir. Köylü halkı ise geçimini arpa, buğday, mısır, yerfıstığı, soya fasulyesi, pamuk olup, ormancılıkta yine başta yer tutmaktadır. Bu köyde tarla ürünlerinden başka büyük baş ve küçük baş hayvancılıkta yaygındır. Seyrek de olsa dahi bazı yerlerde arıcılıklada geçimini sağlayanlarda bulunmaktadır.

► TARİHİ ESERLERİ ve TURİSTİK YERLERİ

Halen turistik yerleri bulunmamakta olup tarihi eserleri olarakda Dikili Taş adında bir tarihi eseri olup bu eserde Efırağızlı köyü Çatal İlkokulu'nun yanı başında bulunmaktadır.

3 tane ilkokulu ve bir tane camisi bulunmaktadır.

Obaları ise; Akpınar Obası, Sazak Obası, Kadirli Obası, Karaveliler Obası, Çingirli Obası ve bir de Nobiler Obası bulunmaktadır.

► YEMEK ÇEŞİTLERİ

Tırşık, pilav, sarma, dolma, tavuk çöreği, ekşili köfte, tarhana çorbası, nohut yemeği v.s. gibi.

► EFİRAĞIZLI KÖYÜNÜN İNCELENMESİ

Köyümüz yedi obadan ibaret olup köyümüzün kuruluşu hangi tarihte kurulduğu henüz belli değildir. Yalnız çok eskiden Çingirli Obası Bertiz'den geldiği söyleniyor. Diğer obalarda başka yerlerden gelmişler. Köyümüzün merkezi olan Akpınar'a gelmişler. Köyümüzdeki bulunan Akpınar ismini almıştır. Eskiden köyümüzün adı Akpınar ismi ile anılmış. Sonra sonra köyümüzde "İrfan Gazi" isminde bir şahıs varmış. O şahıs da ölünce belli bir kişi olduğu için köyümüzün ismini büyüklerimizden sorup işittiğimize göre İRFAN GAZİ'nin ismini Efırağızlı olarak koymuştur.

► KÖYÜMÜZÜN GEÇİM KAYNAKLARI

Buğday, arpa, yer fıstığı, soya fasulyesi, ormancılık, hayvancılık ve tarımla uğraşan-

larda tarım işçiliği ile geçimini sağlarlar.

TARİHİ YERLER, dende olan köyümüzün birçok yerlerinde Küffar'lardan kalma kiliseler bulunmaktadır.

► **KÖYÜMÜZÜN YEMEK ÇEŞİTLERİ**

Lahana sarması, kuru fasulye, pilav, tarhana çorbası, tirşik, patlıcan pişmesi, güveç, tavuk çorbası, kabak dolması, taze fasulye pişmesi, biber, patlıcan dolması, bunlardan ibarettir.

► **KÖYÜMÜZÜN GELENEK ve GÖRENEKLERİ**

Gençler evlenmeden önce genellikle oğlan kız arasında anlaşılır ve büyükler kızı ister, eğer isteme işi olursa ki işimiz biter tatlı yenir, daha sonra nişan yapılır, sonra ise düğün yapılır. Gelini indirdikten sonra yengeler, toplanır gelini överler.

Kapıda söğüt gelinim
 Maraşta bastık gelinim
 Giydiğin atlas gelinim
 Bu sana övüt gelinim
 Kolların yastık gelinim
 İğneler batmaz gelinim
 Sevdiğin yiğit gelinim
 Yalnız yatmaz gelinim
 Yalnız yatmaz gelinim
 Sen safa geldin gelinim
 Sen safa geldin gelinim
 Sen safa geldin gelinim
 Dalında kiraz gelinim
 Sen safa geldin gelinim
 Buda bir muraz gelinim
 Sen hayırlı olasın gelinim.

► **TAVUK ÇÖREĞİ**

Tavuk kesilerek temizlenir. Eti ise keser ile kütük üzerinde dövülür ve kıyma haline getirilir. Diğer taraftan soğanlar ince ince kıyılarak hazırlanır, dövülen kıyma kısık ateşte az bir tuz ilave edilerek suyu çekesiye pişirilir, kıyılmış soğanlar ilave edilerek tam pişmesi sağlanır. Bunun içinde gerekli baharatlar ilave edilir, dinlenmeye bırakılarak diğer taraftan hamuru hazırlanır. Daha sonra ince yufkalar açılarak bir sini içine açılır ve içine kıyma ilave edilir. Pişmeye hazır olduğunda iki saç arasında pişirilerek servis yapılır.

Bayram günlerinde ise namaza gidilir. Namaz dönüşünde herkes evinde yemeğini yer ve konu komşularla bayramlaşarak daha sonra mezarlık ziyaretlerine gidilir.

► **DÜĞÜN GELENEKLERİ**

Köyde genellikle görücü usulüyle evlenildiği kadar da kız kaçırma olayları da yaygındır. Bu kaçırma olayı ise kız oğlan birbiri arasında anlaşılır ve oğlan tarafı kız evine düğürçü gönderir, eğer kız tarafı bu isteğe karşı çıktığı an oğlan tarafı kızı kaçırma kararı verir böyle kaçırma olayı gerçekleşmiş olur. Daha sonra ise oğlan tarafı ileri gelen adamlar bulularak kız tarafı ile oğlan evinin arasını bulur ve iki aileyi barıştırır. Neçede senelerce bu kaçırma olayından sonra barışmayan aileler mevcuttur.

Çobanın keçilerinin başına ne haller gelir.

Acı Haber

Kabak geçimizde öldü
Acı haber ne tez geldi
İki yavru öksüz kaldı
Veren kalasica örtlek

Örtlek taşların döküle
sahibinin beli büküle
Hepsi gelir akıla
Medine de vurdumu da

Davar toplandı da geldi
Sıkıntısı beni aldı
Derisi delikte kaldı
Veren kalasica örtlek

Emilik Öyküsü

Kucağına olur yukarı çıkar
İner samanlığa bakar
Gözlerinden yaşlar akar
Ala kabak ala kabak

Etin kessem etin yenmez
Paytar da derdini bilmez
Gözlerimden yaşlar dinmez
Ala kabak ala kabak

Bakışı teke bakışı
Sırtının üstü nakışlı
Gözlerimden yaş akışı
Ala kabak ala kabak

Kabak ne geldi başıma
Her gece giren düşüme
Anşa gelin kurban olsun
Ağzındaki ağ dişine

Yıldızım durmadan söyler
Cemile ağlar Murat ağlar
Medine de gara bağlar
Ala kabak ala kabak

BAHAR GELDİ

Bahar geldi çiçekler açtı. Toprak uyanıyor. Gözün düşen tohumlar can buluyorlar. Filizleniyorlar. Ne asude narin, nazenin varlıklar. Sevesin, okşayasın geliyor. Elleyince örseleniyorlar. Soluyorlar, kopuyorlar hemencecik. Halbuki onlar da dünyalık peşinde. Dünyadan görmek istedikleri daha çok şey var. büyüyecekler, şekilden şekle girecekler, dal budak, kanat çiçekler açacaklar. Arıları davet edecekler. Mis koku yayacaklar tabiatın güzelliğinde, hoşluğunda yerini alacaklar. Kimler bakacak, kimler koklayacak, kimlerin içini ısıtacak. Belki kapanılacak, belki de kuruyup gelecek seneye tohumlarını dökcekler. Yaprak, çöpleriyle toprağı bezleyecekler, gün gelecek toprak olacaklar. Tıpkı insan gibi.

Bahar geldi, ağaçlar kıpır kıpır tomurcuk vermeye döndüler. Meltem kendini hissettiriyor. Arı dahi kimi uçarlar, ağaca uğramaya başladı. Birkaç gün sonra çiçeğe dönülecek. O zaman uğrayanlar çokça olacak. "Ağaca uğrayanların, yurda konanların bol olsun" denir Anadolu'da. Çiçeği bol olan ağacın meyvesi de bol olur. Ağaç çiçekleriyle kendini tabiata teslim eylemiştir. Deli rüzgar, sayılı kuşlar, fırtına, bora, yağmur, dolu her an başa bela olabilir. O meltemi sever, ılıkığı sever. Bunla çok nadir uğrarlar ağaca.

Bir de insanoğlu var ki, nerede ne zaman ne yapacağı belli olmayan akıllı güçlü, ezici, yok edici, zararkâr canlı. Tabiata erisin, faydalanılsın diye verilirken o yaratarak faydalanmak yerine bir kerecik faydalanma adına kurutuyor. Namettin hoca buna bindiği dalı kesmek demiş. Altın yumutlayan tavuğun günlük beklemeye sabredemeyip birden zengin olmak hayaliyle kesilmesi, kısmetin kuruması gibi. Oysa tabiatta herkese yer var. her canlı bir birine zarar vermeden yaşayabilir. Her canlı yekdiğerinden yararlanabilir. Zamanı gelince ve usulünce. Bir de tabiatta her canlı cömerttir. Öyle yaratılmıştır. Vermek için yaratılmıştır. Yani verimkârdır. Ey insanoğlu her şey sana gülerken ve eğilerek arzı endam ediyor, nimetlerini meyvelerini sunuyor. Bak şu alicenaplığa, asalete, cömertliğe değernamlığa ya sen ezmede, koparmada, yıkmada, yok etmedesin. İlkin böyle başlıyorsun. Tabiatta gücün senin sinayamaz. Duyguların kabarsa da önce sevsen, kendini onun yerine koysan. Okşasan, sevgiyle, merhametle baksan sonra sabretsen, zaten zamanı gelince önce ve sadece sen faydalanalım. Çiçeğinden yaprağından, meyvesinden, dalından, ko-

lundan, odunundan, çöpünden. Faydalanmasan bile o, toprağı geri dönüyor. Toprak, sana dört mevsim sunacağı kadar sunmuyor mu? Cömertlerin cömerti değil mi senin için. Bak hiç nankörlük ediyor mu? Toprak cömert, bitkiler cömert, canlılar cömert, üstelik sana tabiler. Dünyada hükümün her şeye geçiyor. Senden sadece ve sadece sevgi bekliyorlar. Yaşama haklarına saygı bekliyorlar. Bırak tabiatta ne varsa kendi hallerine bak nasıl karşılık verecekler san. Az bekle, sabret, sadece yapacağın bu. Her canlının hayatı kendi çizgisi var. her canlının zamanı farklı farklı, her canlı bir görev yapıyor. Her canlı dünyayı kendi halince mamur ediyor, şenlendiriyor. Zenginleştiriyor. Her canlı ödevini tastamam yapıyor. Ya sen.

Evet ya sen.

Yaratılışa uymalısın.

Yaratılışın hikmetlerine uymalısın

Gücün saldırganlık değil, mütevazilik getirmeli

Her canlının yaşama hakkı vardır. Bu hak doğuştandır.

Her canlı doğar, yaşar, ölür bu çizgi onun doğal hakkıdır. Dokunamazsın müdahale edemezsin, kesemezsin.

Her canlı seninle güzeldir. Sen o canlıların arasında güzelsin. Güçlüsün var olmadasın.

Gel yaratılışa uy.

İsyan eyleme.

Fıtrat üzere yaşa. Fıtratın üzere yaşanan öteki canlılar da, dünyada hayat bulur.

Sen dünyalısın. Dünya senin için var.

Yaşaman için. Dünya kurulu bir düzen. Sen bu düzene uymak için varsın. Düzeni bozmak için. Bir denge üzere. Görmüyor musun bu dengeyi bozanların hali.

Önce tabiat

Sonra insan bozuluyor. Tabiat kendi kendine bozulmaz, tabiatı insan bozuyor.

İnsanoğlu aklında tabiatta bin yaşa aklında tabiatta savşmadan hırsınla. Unutma tabiat yalnız kendini yok etmez. Üzerinde barınan canlılar gibi insanoğlunu da yok eder. Önce insanı.

KINA TÜRKÜLERİ

*Kaynanayı ne yapmalı
Kaynar kazana atmalı
Yandım gelin dedikçe
Altına odun atmalı*

*Dolaba fincan koydum
İçine mercan koydum
Kaynanamın adın
Kuyruklu sıçan koydum*

*Çarşıdan aldım lahana
Seçtim koydum sahana
Ben ömrümde görmedim
Böyle cazı kaynana*

*Kiremitte gezerim
Kiremiti ezerim
Çok konuşma kaynana
Patates gibi ezerim.*

*Kaynana kazan kapağı
Oğlu şeker topağı
Kayın babayı sorarsan
Oda kapı köpeği.*

*Odana serdim kilimi
Çek kaynana dilini
Akşam oğlun gelirse
Kırdırım kambur belini*

*Odana serdim döşek
Cebime koydum fişek
Kaynanamı sorarsan
Kapıda bağlı eşek.*

*Tiren gelir yanaşır
İçi dolu çamaşır
Şimdiki zamanın gençleri
Avrat diye ağlaşır.*

*Bahçelerde pırasa
Dallarına kar yağsa
Oğlanlar bekar kalsa
Kızlara yalvarsa*

*Maraşta kına gelinim
Okkası ona gelinim
Sevdiğin suna gelinim
Sen sefa geldin gelinim.*

*Giydiğin çizme gelinim
Ökçesin büzme gelinim
İzinsiz gezme gelinim
Sen sefa geldin gelinim
Ağzın tatlı olsungelinim.*

*Karşıda mazı gelinim
Mazının közü gelinim
Kaynanan cazı gelinim
Sen sefa geldin gelinim.*

*Derede söğüt gelinim
Nişanlın yiğit gelinim
Bu sana öğüt gelinim
Hoş geldin sefa geldin gelinim.*

DAĞLAR

Küçükken öğretmen sınıfta bir türkü söyletmek istemişti. Türkü bilmeyince başlamışım kendimce söylemeye.

“Şu dağın ardında bir dağ var, bir dağ daha var, bir dağ daha var...”

Yalan değil dağın ardında bir dağ daha var. Bu ufku ötesinde bir ufuk daha var manasındadır.

Öğretmen kehanette bulunuyor gibi, bu çocuk ötelere peşinde, demişti. Şimdi düşüncelerimi toparlıyor ve yoruyorum da, ufuk adam, demek istemiş. Hayreti de ufuk adamlara cemiyetin ne çok ihtiyacı olduğunu bilerek şimdiden birini keşfettiğinden olmalı.

Gerçekte cemiyete bakmak dağın tepelerine doğru çıkmaya benzer. Mesafe yükseldikçe kuşakışı artar, bakış alanı genişler ve geniş çevreyi kucaklanır. Zirve cemiyete açılan son kucak yeridir. Zirve ötelere bakışın nirengi noktasıdır. Zirve hakikate çıplak bakışın en kestirme yeridir. Zirve insan ruhunun arındığı, kutsandığı yerdir. Bu yüzden kutsal kitaplar dağları övmüşler, insanı dağlara çağırılmışlar, yöneltmişlerdir. Dağlar ufku sahibidir. Ufuk vizyon kazandırır.

*Dağlar zirveler sahibidir.
Dağlar hakikatin kendisidir.
Dağlar çıplak hakikattir.
Dağlar insana güçsüzlüğünü gösteren ilahi varlıklardır.
Dağlar insanla konuşur, insan dağlarla konuşur.
Dağlar artırır, arındırır.
Dağlar sestir.
Dağlar ötelere yol verir.
Dağlar insan fitratına münasip dünya parçalarıdır.*

*Dağ sukün eder. İnsan düşünür.
Sükunet düşünceye kanat olur,
çırpır, açılır gidersin.
Dağ insan olur, insan dağ olur.*

Kuran’da dağ tasviri var. Yere çakılı, üzerinden ırmaklar ve yollar aşan dağlar. Dağlar sıra sıra. Dağlardan düze inilir. Dağların eteklerinde uçsuz bucaksız ovalar.

Dağlar erişilmez, ulaşılmaz dağlar. Dağlara hükmedemeyen insanoğlu onu efsunlar. Efsunkârı bağlanır. Yüceliğine, heybetine, görkemine.

Dağ uludur. Heybetli, görkemli, koca, iri. Adama adam gibi derler. Dağa dağ gibi.

Korku deyince dağları mesel getiririz.

Dağ vardır aşılmaz. Dağ vardır geçilmez.

Dağlar var efsaneler yatağı. Yiğitler otağı, miskinler yatağı.

Bizde aşılmaz, erişilmez her dağa efsane dizilmiş.

*Ağrı Dağı
Köse Dağı
Süphan Dağı
Erciyes Dağı
Akçadağı
Aladağ*

Dağ çeker, dağ gönül evimiz. Sığınağımız. Otağımız. Yaslandığımız.

Dağ temsil eder.

*Gurur
Vakur
Heybet
Yücelik
Ululuk*

Dağa temsil getirilir.

*Karlı dağ
Yüce dağ
Dumanlı dağ
Ulu dağ
Koca dağ
Kara dağ
Ala dağ
Sivri dağ*

Dağlar özgürlük yanımız

- *Haksızlığa dayanamayanlar dağlara çıkar*
- *İsyan edenlerin yurdu dağlar*
- *Eşkyaaların mekanı dağlar*
- *Kaçanın, göçenin sığınağı dağlar*
- *Hürriyet arayanlar dağdan başlarlar*
- *Dağlara hükmeden devlete hükmeder*

Dağ sevgiliye ulaşmada engel görülür. Dağ zorun savaş alanı. Yüce ve korkusuz. Yaslananlara umut verici.

Tarihimizde dağ kurtuluş simgesidir. Ona sığınılır. Ona sığınan orda bilendir. Akın oradan başlar. Hep dağ ile ovanın savaşı vardır. Ova engin ve belirsiz. Yılanlar çyanlar ovada olur. Bilinen bilinmeyen düşmanlar ovada.

Bir dağlı ovaya iner. Uzun zaman kalır. Döner. Sorarlar. Nasıl memleket oralar?

-Ne bileceksin. Gözün alabildiğine uzanır yerler. Ne vadi, ne dağlar vardır. Güneş sanki oyun oynar batım zamanı. Ne geceye ne gündüze inanabilirsin. Issız bucaksız yerler.

Dağ adamı ısınır. Bomboş. İpissiz. Koskoca dağlar o ağır-

lığıyla hücum eder. Ruhuna, duygularına, ürperirsin, titrersin, korkarsın. Yürekli oluş dağda belli olur. Kahramanların ilk işi dağa kaçıdır.

Dağ dosttur. Herkesi gizler. Kötüyü iyiyi de, güzeli, çirkini, zavallıyı, caniyi...

Dağ hakkını alamayanların durağı.

Tarihimizde bazı devirlerde dağ devletin yerini almış. Dağlar devlete baş kaldırmış. Dağ değil dağa sığınanlar.

Dağ bir yanda ferman bir yanda.

“Dağlar padişahın ise ferman bizimdir” devlet ne yapıp ne edip dağla barışmalı. Bir yolu dağdan aşan yollar. Bir yolu, dağda yaşayanlarla barışmak. Ovalılar, dağlara “dağ adamı” derler.

Yiğit, sert, kaba, civanmert, atak, hak peşinde.

Şeyh Şamil’de dağ adamıydı. Dağ adamlığına çelikten imanı eklemiş yıkılmaz bir kale olmuştu. Vatan için içten içe yandı. Kafkas dağları türkü oldu bağı sızladı. Allah için didindi durdu. O kocaman ömür kâbe’nin sıcak, sınımsız kutsal mekânına dayanamadı. Duası kabul oldu. Helalleştiği anasına dediği gibi oracıkta kalakaldı.

Şimdi Kafkas dağlarında ebem kuşağı olarak durur da durur. Nerden baksanız karşınızda. Size özgürlüğü öğretir. Gözleriniz parlar.

Emrah dağlara çıkarmış. Köroğlu oralarda.

Feleğin zorunu gören her aşık dağlara yaslanırmış.

Dağlar aman vermez. Dağlara bel bağlanır. Dağlar korkunun umudun kocama alameti. Yunus

dağlara ağlar. Kerem dağlardan zor geçermiş. Garip aşamamız kalmış. Dağı aşan muradına erermiş. Hem duvarları dağları aşamayan Maraşlı şeyh oğlunun destanı.

Şeyhoğlu Satılmış der.
“On yıl var ayrıtım Kınadağı’ndan
Baba ocağından yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben”

Dağ dost.
Dağ gönül sığınağı.
Dağ fermana sır.

Dadaloğlu dağlara da karşı koyar. Ovalar. Silik. Kaypak. Kemirir adamı. Adamın eğlendiği yer yer değildir. Gezmeli tozmalı insan. Derdi ki,

Ekin ekme eğlenirsin
Bahçe dikme gölgelenirsin
Sür deveni sür atını
Günden güne bağlanırsın

Ver elini dağlar.

Ya kurmaya çalıştığımız düzen. Dağlardan kaçıyoruz. Dağ ölüyor. Aşık ölüyor. Biz ölüyoruz

Verse elini dağlar

Dağ bizde kültürden öte. Dağ bir temsil. İnsan, toplum, devlet. Dağ adalet, zulüm, hak arama. Onun için hak arayanlar dağlara çıkar.

Tarihte hak arayanların otağı. Sultanlar otağı ovaları kurarken, hak arayanlar dağları otak beller. Yakın tarihimizin tanığı Dadaloğlu Padişah ferman yazar, ovaya inilsin, yerleşilsin diye, oymaklar dağlara vurur, Çukurova’ya inmem diye. Bir yanda ferman, bir yanda dağlar. Dadaloğlu alır sazı ele fermana cevap yazar. “Padişah hakkımızda vermiş fermanı, ferman padişahın dağlar bizindir”.

Bir Osmanlı paşası yol aşmayan dağlar sizin değildir. Ulaşılmayan yer sizin değildir der.

Aslı peşinde yol alırken Kerem aşamadığı dağa kahreder, alır sazı söyler.

Niğde’de bir han duvarına kanla şu mısraları çizer. Sitemi dağradır.

Eşkıyalar Dağları Tutar.

Ta uzaklarda Güney Amerika’nın da Brezilya’da halk kahramanı ‘VinaZabata’ dağlardan merkeze inermiş.

Devlet dağda kurulur ovada yürür. Devlet dağda yıkılır. Tarihimizde dağlar dönüm noktaları. Tarih akışının mihenk taşları.

Tanrı Dağları
Hira Dağları
Turdağı
Hasan Dağı
Balkanlarda Karadağ
Kafkaslarda Karabağ
Kocatepe
Ve niceleri.....

Köroğlu’nun mekanı dağlardır dağlar.

Karacoğlan dağlar sevdiğini saklar. Yaylasında, pınar başında, belinde, göçer yurdunda. Bazen de elinden alır. Dağlar acımasız, dağlar...

Kerem alır sazı eline Aslı peşinde yol alırken yol vermeyen karlı dağlara sitem eder.

Yükseğinde yavru şahan beslenir,

Ulgar Dağı niçin kalkmaz
dumanın?

Alçağında kumru bülbül seslenir,

Ulgar Dağı niçin kalkmaz
dumanın?

Yaşar Kemal dağlara yaslanır.

Mahsuni Şerif dağlara seslenir. Seslendiği dağlar bağrımız gibi tanıdık.

Vay göresimgeldi
Berçenekseni

*Dumanlı dumanlı oy bizim
eller*

.....

*Karlı dağlar kara bulut içinde
Yaylası hüznü yöreni bir hoş
Sevdalı yolcular umud içinde
Hayalin düğünü töresi bir hoş*

Aşık Veysel de öyle.

*Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar
çiçekleri
Kavlettim yar ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri*

Karakoçta dağ ile sohbe koyulur
koyulmasına amma sitemlimi si-
temli.

*Ormanın var, pınarın var, taşın
var
Dört mevsimde bulut saçlı başın
var
Bilmem ama bir uzunca yaşın
var
Mühlet nedir, ne değildir de hele*

Toros dağlarından ta Çukuro-
va'ya gelin giden Eşe; dere, tepe,
yamaç, vadi, dağlar göremeyince
birde ayrılık hasreti basınca
yanık bir türkü tutturur. Özlemine
dağlara. Sitemi dağlara.

*Ayrı düştüğüm dağlar
Hasretin bağrım dağlar
Yol verin aşam dağlar
Yareulaşam dağlar*

Ya Yunus.

*Dağlar ile, taşlar ile çağırayım
Mevlam seni
Seherlerde kuşlar ile, çağı-
rayım Mevlam seni*

Dağ ne kadar yüce olsa, dağ onun
üstünden aşar der Yunus.

Bak da gör; o dağda ne fazlalık
var, ne bir eksilme. Der Mevlâna
...

İçerimde koca bir dağ gizlidir,
Rüzgar döne döne çıkar mı
bilmem. Necip Fazılca
bir ibretli levha.

Çukurova. Ovayı kucaklayan
Toroslar. Toroslarda ova akan ır-
maklar. Irmak boylarında geniş
vadiler, cep ovalar. Her ova köyler
kümesi. Yükseklerde yaylalar.
Ve ovadan yaylalara göç. Yörük
göçü. Kışın sahilde, yazın Toros-
larda yörükler. Oturur, kalkar göç
eylerler.

İşte Feke taraflarında Tapan
bölgesi. Köyler ve köylere bağlı
obalar ovayı tutmuş. Eskiden
konar göçerlermiş. Şimdi yerliler.
Bu dağları bekliyorlar. Dağların
huyu suyunu almışlar. Kıratın ya-
nında duran gibi. Belki de atlar
dağlara benzer. Heybetli, gururlu,
yerli yerinde. Biri koşar, biri
durur.

İşte Tapan köylerinin en kalabalık
olanı. Kırıkşağı. Köy büyük
olunca birlik ederler. Muhtarlar
köy işlerine beraber koşarlar.
Muhtar Yaşar köyün merkez olu-
şundan öte şahsiyetiyle önderlik
eder. İşleri için Adana'ya inerler.
Şehre inince iyice terlerler tabi.
Yayladan ovaya iniş bedel ister.

Muhtar Yaşar odama girdi. Ayakta
karşıladım. Şöyle bir baktı. Başını
yana çevirdi baktı. Birde yana çe-
virdi baktı.

- Muhtar hayırdır beğenemedin
mi dedim.

- Yoook dedi.

- Bakıyorum da dedi. Siz de
Toros dağlarının gururu, vakuru
var.

- Hayırdır neye işaret?

- Vallahi dedi. Toros dağlarının
gururunu taşıyanlar; kimseden bir
şey istemez, kimseye

tenezzül etmez, kimseye boyun
eğmez, kimseye eğilmez.

- Eee demişim.

- Bu devirde, devrin adamı ol-
mazsan zor...

Hele otur he otur diyerek cüm-
lesini kestim. O gün bugün
Muhtar Yaşar, ailesi, çocuklarıyla
aile dostu olduk. Birbirimizi arar,
anarız.

Aradan nerdeyse bir ömür geçti.
Her tökezleyişte, erişemeyişti
mizde, istediğimiz yere geleme-
yişte, yalnız kalışta; Toros dağla-
rının gururunu hatırlarım. Derler
ya dağ yerinde durur. Yerimizde
dururuz durmasına da devir ye-
rinde durmaz, düzen yerinde
durmaz.

**Hele atalar sözleri. Deyip deyip-
diyemediklerimiz.**

*Dağ başına kış gelir, insanın
başına iş gelir.*

*Dağları ıssız sanma, körleri
gözsüz sanma.*

*Dağ başından duman eksik
olmaz.*

*Dağ adamı, Hasta eder sağ
adamı.*

*Dağ dağa kavuşmaz, insan
insana kavuşur.*

Dağ yürümezse abdal yürür.

*Dağda gez; belde gez insaflı
elden bırakma.*

*Zengin arabasını dağdan
aşırır, züğürt düz ovada yolunu
şaşırtır..*

*Zenginin kağnısı dağdan aşar,
fakirin eşiği düz yolda şaşar.*

Zora dağlar dayanmaz

*Tavşan (dağ) dağa küsmüş,
dağın haberi olmamış.*

*Sağ olsun da dağ ardında
bulunsun.*

*Nasipsiz köpek, kurban bayra-
munda dağa çıkar.*

Korku dağları bekletir (aşırır).

Hazıra dağ (-lar) dayanmaz.

Görünen dağın ardı yakındır..

*Dağ adamı, hasta eder sağ
adamı..*

Dağ başı dumansız olmaz.
 Dağ dağa kavuşmaz, insan
 insana kavuşur.
 Dağ dağa küsmüş, dağın
 haberi olmamış.
 Dağ ne kadar yüce olsa yol
 (onun) üstünden aşar.
 Danışan (zengin) dağlar aşar,
 danışmayan (olmayan) yolda
 şaşar.
 Danışan dağı aşmış, danış-
 mayan (-in) yolu şaşmış.
 Deveye cilve yap demişler,
 götüyle dağları devirmiş (yedi
 çadır devirmiş).
 Bakarsan bağ, bakmazsan dağ
 olur.
 Açık yerde tepecik kendini dağ
 sanır.
 Adam adama gerek olmasa
 her biri bir dağ başında
 olurdu.
 Aksak eşekle yüksek dağa
 çıkılmaz.
 Allah dağına göre kar verir
 (verir kışı
 Dağ başına kış gelir, insanın
 başına iş gelir.
 Dağ başına harman yapma,
 savurursun yel için, sel önüne
 değirmen yapma, öğütürsün.
 Dağları ıssız sanma, körleri
 gözümüz sanma.
 Dağ başından duman eksik
 olmaz.
 Dağ yürümezse abdal yürür.
 Dağda gez, belde gez insaftı
 elden bırakma.
 Acıkanın yanağından, susa-
 yanın dudağından belli olur
 Ahlatın iyisini dağda aylar
 yer
 Aksak eşekle yüksek dağa
 çıkılmaz
 Alçak yerde tepecik kendisini
 dağ sanır
 Allah dağına göre kar verir

Amasya'nın bardağı, biri
 olmazsa biri daha
 Arı gibi eri olanın dağ kadar
 yeri olur
 Armudun iyisini (dağda) aylar
 yer
 Çoban aldı bağa gitti, kurt aldı
 dağa gitti
 Dağ ardında olsun da, yer
 altında olmasın
 Dağ dağ üstüne olur, ev ev
 üstüne olmaz
 Dağ doğura doğura bir fare
 doğurmuş
 Dağ ne kadar yüce olsa yol
 üstünden aşar
 Dağ, ovanın sütanasıdır
 Dağ yürümezse abdal yürür
 Dağda bağın var, yüreğinde
 dağın var
 Dağda gez belde gez, insaftı
 elden bırakma
 Görünen dağın (köyün) uzağı
 olmaz
 Hangi dağda kurt öldü?
 Hazıra dağlar dayanmaz
 Her dağın derdi kendine göre
 Her kimin bağı var, yüreğinde
 dağı var
 Kimin ki bağı var, yüreğinde
 dağı var
 Korku dağları bekler (aşırır)
 Ne dağda bağım var, ne ça-
 kaldan davam
 Sağ olsun da dağ ardında
 olsun
 Söz var dağa çıkarır, söz var
 dağdan indirir
 Taze bardağın suyu soğuk olur
 Küstüğüün dağın odununu
 kesme
Ya deyimlerimiz!
 Adalet dağıtmak
 Ağızda dağılmak
 Ağzını burnunu dağıtmak
 (kırmak, parçalamak)

Aklı dağılmak
 Alçacak dağları ben yarattım
 demek
 Aralarında dağlar kadar fark
 olmak
 Bardağı taşıran damla
 Bardağı taşırmak
 Beynini dağıtmak
 Bir dudağı yerde bir dudağı
 gökte
 (birine) gözdağı vermek
 Burnu Kafdağı'na çıkmak
 (varmak)
 Burnu Kafdağı'nda (olmak)
 Çenesini dağıtmak
 Çil yavrusu gibi dağılmak
 Dağ (dağlar) gibi (kadar)
 Dağ (dağları) devirmek
 Dağa çıkmak
 Dağa kaldırmak
 Dağarcığına atmak
 Dağarcığındakini çıkarmak
 Dağarcıkta bir şey kalmamak
 Dağda büyümiş
 Dağdan gelip bağdakini
 kovmak
 Dağlara düşmek
 Dağlara taşlara
 Dağların misafiri aldığı
 mevsim
 Dağların şenliği (gelin anası)
 Damdan çardağa atlamak
 Darmadağın etmek
 Darmadağın olmak
 Dudağını (dudaklarını)
 ısırmak
 Dudağının ucuna gelmek
 Dudak dudağa gelmek
 (kalmak)
 Dudak (dudağını) bükmek
 Efkâr dağıtmak
 Efkârı dağılmak
 Güvendiği dağlara kar
 yağmak (güvendiği dal elinde
 kalmak)

Kendini dağıtmak
 Köşe bucağa dağılmak
 Küçük dağları ben yarattım
 demek
 Mavi boncuk dağıtmak
 Sebilhane bardağı gibi
 Sözü dağıtmak
 Suratını dağıtmak
 Ulufe vermek (dağıtmak)
 Uyku dağıtmak
 Uykusu açılmak (dağılmak)
 Yuvasını dağıtmak
 Yüreğini dağıtmak
 Zihnini dağıtmak

TÜRKÜLER

Türküler. Türkülerimiz. Hele dağ türküleri. Yaman olur dağ türküleri. Dağlar duman oldukça dağ türküleri yaman olur.

Karlı dağlar başı dumanlı,
 Yüce dağ başında yanar bir ışıık,
 Oy dağlar dağlar.
 Erzurum dağları kar ile boran,

Bir dağ türküsü söyleyenin sevdasının heybeti mi dersiniz ağırlığımı dersiniz koca dumanlı dağı görünce küçümsemez mi?

Senin yazın kışa benzer
 Bir sevdalı başa benzer
 Çok içmiş sarhoşa benzer
 Dumanı eksilmez dağlar
 Oy dağlar dağlar
 Yârim sıla da ağlar

DAĞ ÜZERİNE ÖZ DEYİŞLER

Şöhret, uzaktan güneş gibi parlak ve ısıtııcıdır. Yaklaş-tınız mı bir dağ tepesi kadar soğuktur. Balzac

Düz ovalar olmasa, dağ sığ kalır. Talat Sait Halman

Dağ ne kadar yüce olsa, dağ

onun üstünden aşar. Yunus Emre

Keşke dağlara gelincik ol-saydım da, okşamasını bilen avuçlarının içinde solsaydım.

Ey gönül derdinden etme şikayet, yüce dağlar gurur duyar karından. Aşık Veysel

Senin aşkını dağlara yazaca-kıttım. Aşkımdan büyük dağ bulamadım.

En yüksek dağlara tırmanan kimse, bütün acıklı oyunlara, acıklı yaşayışlara güler. F.Nietzsche

Sabrın anlamı, sırtında dağları ve insanoğullarını taşıyan toprak gibi olman demektir. Serriy Es-Sekati

Mutluluk bir dağ yolu gibidir. Bakarsın tepelere tırmanır, sonra bir bakarsın, aşağı iner. Tek başına nedir insan? Ama başkalarıyla birleşirse dağları devirebilir. Bizim şu güzel, şu yaşanması dünyamız böyle işte. Cengiz Aytmatov

Tırmanılması gereken dağ varsa, bekletmek dağı alçaltmaz. Pollock

Aşk değil mi beni derde düşüren, Ferhat gibi yüce dağları aşırın. Aşık Gevheri

Olacaksan ya uçurum ol ya dağ; ne içine sozadresi.com düşebilsinler ölümü göze almadan, ne tepene çıkabilsinler.

O dağa bir kuş kondu, sonra da uçup gitti. Bak da gör; o dağda ne fazlalık var, ne bir eksilme. Mevlâna

Alçak yerde tepecik, kendini dağ sanır. Şinasi

Dağlara çıkmayan uzakları göremez. Çin Özdeyişi

Aşk ile koskoca dağları düz ettim. Cahit Sıtkı Tarancı

Dağlar; doğanın başlangıcı ve bitişidir. Ruskin

Dağların eteğinde ezik durmaktansa, dağlarda hep en güzel yükseklere çıkmaya bakmalıyız. Cemil Meriç

Dağın tepesine hangi yoldan çıkarsan çık, manzara aynıdır. Çin Özdeyişi

Dağ, kement eğemez. Kaşgarlı Mahmud

Okyanus dolusu özlem ektik, dağların duvarlarına. A. Kadir

En kötü dağ, asla geçit vermez. Talat Sait Halman

Dağlar önümde diz çökerken kayalara yalvarmam. İster sever ister gider benim dünyam her türlü döner.

Hakkımızda devlet etmiş fermanı, ferman padişahın, dağlar bizimdir. Dadaloğlu

Dağların tepesine, eşkıyanın alnına, kızların kalbine ölümsüz mehmetçik yazdıracağım.

Dağ yağmur ister ama deniz yağmuru ne etsin? A.Fo-gazzaro

İnsan tırmanırken dağın kafa tutmasına razı olmalıdır.

Güvendiğimiz dağlara karlar sozadresi.com yağdıında, en güzel çare, dağ ile karı başbaşa bırakmaktır. Gün gelip karlar eridiğinde; dağ yolunuzu gözleyince en güzel cevap, başka bir dağdan selam yollamaktır. Şems-i Tebrizi

MEHMET EKİCİ

Bal üreticisi Mehmet Ekici ile yaptığım bu söyleşiden çıkardıklarım, balın mucizevi gerçeğidir. Balın yanı sıra annin ürettiği diğer yan ürünlerin de insan sağlığı üzerindeki tesirlerine hayran olmamak mümkün değil. Mehmet Ekici, yılların tecrübesi ile bizlere, mucizenin sağlık üzerindeki şifrelerini vermekte hiç tereddüt etmemiştir.

Karcı: İlk olarak siz kısaca tanıyabilir miyiz?

1950 yılında Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesi, Artaş köyünde doğdum. İskenderun Ticaret Lisesinden sonra Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisini bitirdim. 1971'de Hava Astsubayı çıktım. 1990'da Dicle Üniversitesi eğitim fakültesinden pedagojik eğitim aldım. 1993 'de emekli oldum. Muvazzaf askerken, askeri birlik içerisinde İncirlik'te, 1981'de 75 kovan arım vardı. Emekli olduktan sonra profesyonel arıcılığa başladım. 1996'da Hatay İli Arı Yetiştiricileri Birliği Başkanı, 2008'de Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliği yönetim kurulu üyesi seçildim. 2009 da Ortadoğu Arıcılar Birliği denetleme kurulu başkanlığına seçildim. Halen üç görevimde devam etmektedir. Hatay Dört Yol'da ikamet etmekteyim. Evliyim 3 çocuk babasıyım. 300 arı kovanı ile arıcılık yapmaktayım.

Karcı: Ülkemizde arı yetiştiriciliği ve bal üretimi hakkında genel bilgi verir misiniz?

6 milyon kovan varlığı ile Çin'den sonra dünya ikincisi bir ülkeyiz. Yılda 94 bin ton bal üretiyoruz. Bal üretimi kovan başı 16-17 kg'dır. Bal üretimi açısından Dünya 5. siyiz. Dünya ortalaması 22 kg'dır. Üretilen balın %80'i iç piyasada tüketilmektedir. Bal ihracatı her geçen yıl azalmaktadır.

Karcı: Arı yayımında neleri gözetirsiniz?

Arı yayımındaki durumumuzu söyleyecek olursak Türkiye arıcılığının %80'i gezginci arıcılık yapar. Türkiye bitki bakımından flora zenginliği olan bir ülkedir. Arıları gezdirerek daha iyi verim alınır. Ör-

neğin; Hatay'da Nisan- Mayıs ayında Narenciye balı, Haziranda maydanöz çiçeği balı, Kahramanmaraş ve kazalarında, Temmuz ayında, geven bitkisi balı, Güneydoğu'da üçgül ve geven balı, Muğla yöresinde, sonbahar da çam balı üretimi yapılır. İyi bir verim için arı kovanlarını bu bölgelere götürmek gerekir.

Karcı: Arı bakımından biraz bahseder misiniz, son günlerde kolonilerin aniden yok olması ile ilgili nelere dikkat edilmeli üreticiler?

Arı bakım ve beslenmesi biraz eğitim, biraz da ekonomik imkan meselesidir. Arıların aniden yok olması, ilk olarak Amerika'da meydana geldi. Bizdeki ölümler çevreye atılan zirai ilaçların etkisi ile oluyor.

Karcı: Aileniz arı yetiştiriciliği ile iştigal etmekte, Arılarınızı daha çok Kahramanmaraş ve Hatay yöresinde konuşturduğunuz. Söz konusu coğrafyalarda bal üretim potansiyeli, kalite, çiçek zenginliği ve coğrafi şartlar hakkında bilgi verir misiniz?

Aşağı yukarı ailemiz 30 yıldır arıcılık yapıyor. Genellikle arılarımızı Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesi Binboğa yaylalarına götürüyoruz. 2500 metre rakımdaki bitki örtüsü bakımından bakir yaylalardan Türkiye'nin en kaliteli ve organik balını alıyoruz. Hatay yöresinden Narenciye balı alıyoruz. Hatay bitki örtüsü bakımından zengin bir ilimizdir. Endemik bitkilerin çoğu Hatay'dadır. Hatay arı kışlatma bölgesi olduğundan kış aylarında arı yığılması çok olmaktadır.

Karcı: 2017 yılında Türkiyede yapılacak API-MONDIA hakkında bilgi verebilir misiniz?

Apimondia Kongresi 2 yılda bir yapılıyor. Dünya arıcılık olimpiyatı denebilir. Türkiye’de üyedir. Ukrayna’da 43.Apimondia kongresini 90 ülke arasından kongreyi Türkiye almıştır. 45.Apimondia kongresi 2017’de İstanbul’da yapılacaktır. Sektörümüz için büyük bir kazanımdır. 2017’de İstanbul’a 1500 kişi gelecektir.

Karcı:Kovanda kaç çeşit arı vardır?

Bir kovanda üç cins arı vardır.Toplam arı sayısı 15.000-80.000 kadar çikabilir.

a)Ana arı 1 adet

b)Erkek arı 300-500 civarında

c)İşçi arılar 15.000-80.000 arasındadır. İşçi arılar dişidir. Fakat, doğurganlık özelliğine sahip değildir.Bir tek ana arı;halk tabiri ile Kraliçe arı doğurma özelliğine sahiptir. Arı ürünlerinin tamamını; Balı, arısütünü, propolisi, arızehirini, poleni ve bal mumunu işçi arılar yapar.

Karcı: Arının bal ile olan ilişkisinden başlayabilir miyiz?

Balı işçi arılar çiçeklerin özündeki tatlı suyu toplayarak ve midelerinden enzim katarak petek gözlerine boşaltırlar. Kanat çırparak olgunlaştırarak bal haline getirirler.

Karcı: Balın faydalarını anladık, yine arıdan elde edilen Polen, propolis, arı sütünün faydaları hakkında neler söylemek istersiniz?

Polen, çiçeklerin erkek organından, işçi arılar tarafından toplanır ve yavrularına yedirirler. Balıdan 340 kat daha besleyicidir. E ve C vitamin kaynağıdır. Antioksidan bir üründür.

Arı sütünü işçi arılar yutak bezlerinde salgırlar. Ana arı, arı sütü ile beslenir. 3-4 günlük arı suffeleri de az miktarda arı sütü ile beslenirler. İnsan sağlığı için çok önemlidir. Antikanserojendir. Hücre yenilemesini sağlar.Yaşlı ve çocuklara mutlaka yedirilmelidir.Beyin yorgunluğuna çok iyi gelir. Beyin hücrelerini yenileme özelliğine sahiptir. Sporcular için adeta bir enerji deposudur.

Propolis, işçi arılar tarafından bitki tomurcuklarından toplanır. Kovan içini sterilize etmek için toplanır, insan sağlığı açısından “dünya harikası bir üründür.”Antikanserojendir. Egzamaya diş etlerine, soğuk algınlığına iyi gelir. Günümüzde birçok kanser hastası insanımız; kanser ilaçlarına ek olarak propolis ürününü kullanmaktadır. Tabi vatandaşımızın bu tür ürünleri böyle rahatsızlıklara yakalanmadan önce bağışıklık sistemlerini kuvvetlendirmek için kullanması da mümkündür.

Arı zehiri, işçi arıların iğnesinden salgılanır. Romatoid artrit için ilacıdır. Romatizmaya iyi gelir. 50 cc’lik bir şişesi 1 milyon TL dir.

Karcı: Balın insan sağlığı üzerinde faydaları nelerdir?

Bal, gerek içinde barındırdığı vitaminler.gerekse yapısal özellikleri sebebiyle insanlar için gerçekte tam bir şifa niteliğindedir. İçindekalsiyum, potasyum,

sodyumklorür, kükürt, demir ve fosfor gibi mineraller; glikoz, fruktoz gibi şekerler; B1, B2, B3, B5, B6 ve C vitaminleri bulunmaktadır.

Mideye kuvvet verir,midedeki fazlalıkları dışarı atar,-sindirimikolaylaştırır. Balgamı keser, karaciğeri ve göğsü temizler. Şerbeti içilirse damarları açar,kalp adalesine faaliyet ve zindelik verir. İştahı açar.

Karcı: Balı zaman ve miktar olarak nasıl tüketmeliyiz?

Balı kg başına 1 gr. olarak tüketilmelidir.Örneğin,70 kilo bir insan günde 70 gr bal tüketmelidir.

Karcı: Arı disiplini dediğimiz olgu sizce nedir, nasıldır (hiyerarşik anlamda)?

Kovanda 3 arı çeşidi vardır. Ana arı feromen denen bir koku yayarak diğer arıları disipline eder.Günde 2000-3000 yavru yapar.Bir günde doğurduğu yavruların ağırlığı ana arının 2,5 misline erişir.İşçi arılar kovanın her şeyidir. Balı, propolisi, poleni, mumu onlar yapar. Arılar arasında işbölümü vardır. Toplu halde yaşarlar. Kovantemizliği, bekçiliği, baltoplama, ana arıyı ve kardeşlerini beslemek onların görevidir.Erkek arılar sadece ana arıyı dölemek içindir. Bal toplamazlar, iğneleri de yoktur. Genetik olarak ana arıya en yakını erkek arılardır.

Karcı: Arılar çiçekleri nasıl bulur, birbirleriyle nasıl iletişim kurarlar?

Arılar çiçeklerin yerini kovan-güneş ve çiçekler arasında kerteriz açısı yaparak bulurlar.Yeni ballı bir çiçeği bulan işçi arı kovan içine gelerek arı dansı dediğimiz bir dansla diğer kardeşlerine tarif ederler.Onlarda çiçekleri eliyle koymuşçasına bulurlar ve kovanlarına getirirler.

Karcı: Tüketici gerçek balı nasıl anlar ve kimlerden almalıdır?

Gerçek bal zaman içinde şekerlenir. Maalesef halkımız bu konuda yeterince bilinçlendirilemedi. Şekerlenen balı sahte bal olarak görme yanılgısına düşmektedirler. Oysa olay tam tersidir. Şeker ile, yada glikoz ile yapılan ballar donmamaktadır. Balın doğal yapısı ve özelliğinden dolayı, kristalize olması gerekmektedir. Tabi, şekerlenmeyen, İstisna bal çeşitleri de vardır. Örneğin; Çam ve Kestane balı gibi.Şekerlenen bal ısı görünce akışkanlaşır. Kendine has kokusu, aroması vardır. Şekerlenen bal donmuş hali ile de tüketilir. Besin değerinde hiçbir eksilme yoktur. Eski akışkan haline getirmek için 40 santigrat derece sıcak suyun içine konduğunda ilk halini alacaktır. Balı aldıktan sonra serin ve rutubetsiz bir yerde güneş ışığına maruz kalmayacak şekilde muhafaza etmeliyiz. Buzdolabına konulacaksa mutlaka ağzı kapalı ve hava almayacak şekilde konmalıdır.Tüketici balı, güvendiği arıcıdan ya da markası olan arı yetiştiricileri birliklerden almalıdır.

Arı; arıcılık ve bal hakkındaki tüm soru ve istekleri için vatandaşlarımıza birlik olarak kapımız ve gönlümüz her zaman açıktır.

Bütün canlılarda analar yavrularına süt verip beslerken, arılar da ise yavrular analarına süt verir ve besler.

GELİN EŞEM

Anadolu da özellikle Çukurova yöresinde Ayşe ye Eşe derler. Mübarek saydığımız isimleri Türkçeleştirerek söyleriz... Fatma'ya Fedik, Emine'ye Emoş. Mehmet ismi de öyle. Erkeğin kocasına Ece, kadının kocasına Eke derler. Yaşlıya köse, yetişmiş kıza da gelin derler. Bunlar Türk geleneği dir. Eşe ismi en çokta Çukurova da konur. Eşe ismi çok olunca geçmişte yaşanan olayların da harmanı olur. Bunların biri de Eşe gelin türküstüdür.

Eşe gelin bir Yörük obasının bey kızı. Büyür, yetişir, pampallanır (pampal çiçeği gibi al benili açılır), gökçe mi gökçe, ayın on dördü gibi olur. Dillere destan güzelliği obalara yayılır.

Yörük obaları yazın Toros yaylalarına, Bin boğa yaylaklarına, kışın Sahil (sehil) e Çukurovaya geçer, eğlenirler. Her konalgada çadırlar kurar, ağıllar yapar yapılır. En ortaya da bey çadırı, ötekiler çevrede öbelenir.

İşte hayat böyle sürerken bir bahar yine göç yollarına düşülür. Yörük adetlerine göre en önde deve, deveyi de obanın en güzel gelini tutarak yola revan olunur. Arkada develer. Koyun, keçi sürüleri katar olurlar. Obanın atlı yiğitleri de ileri gergi at koşturarak göçe göz kulak olurlar.

Bir köyün patika, toprak yolundan yaylaya doğru giderlerken, köyün bıyıkları terlemiş, yağız delikanlısı, örme urganı bekine bağlamış, baltayı omzuna atmış, bir türkü tutturmuş ormana odun etmeye giderken karşıdan Yörük obasının gelişini görür. Yana çekilir geçişi bekler. A ne görsün katarın başında, deveyi çeken bir ay parçası, güzel mi güzel bir gelin. Beyninde şimşekler çakar. Başı dolanır durur, eli ayağı boşanır. Çarpılmışa döner. Başçı gelin yaklaştıkça şaşkınlığı artar. Cesarete gelir, sırtındaki abasını çıkarır, gelinin ayak yoluna seriverir. "Güzel gelin kurban olam basta geç" der. Eşe gelin şaşırır, dondkalır. Kervan duraklar. Bun gören obanın delikanlıları hemen üşüşür, köyün yağız delikanlısına çullanırlar. Hemen Yörük kocası müdahale eder, arbedeyi önler. Derki, "Güzele bakılır, yiğidin kötü kastı olamaz. Haydi delikanlı yoluna, oba size de devam ola'. Göç yoluna devam eder. Köyün gendi de yoluna.

Yoluna ama yüreğinde şimşekler çakmış bir lere. Heyecandan sızidan duramaz. Gece hatırlar, gündüz hatırlar, unutamaz Yörük kızını. Görmeden edemez,

deliliği tutar düşer yollara. Yayla yayla dolaşır, oba oba soruşturur, bulur Yörük obasını. Bulurda nasıl görecektir, nasıl yaklaşacak, nasıl konuşacak. Yörük çadırları su başlarına, pınarlara yakın konarlar. Bunu bilen delikanlı Kerem, pınar yolunu gözler, gelini görür, uzaktan seyreyler. Etraftaki gençlere sorar. Adının Eşe, Yörük kocasını n kızı olduğunu. Şimdi daha da iş sarpa sarar. Sarar da gönülde ferman dinlemez.

Gelin Eşe şimdi Gelin Eşem olur. Pınar yolun gözler Eşe gelin gelmez. Gün geçer, günler geçer. Kerem dolanır durur. Gelin Eşe pınar başına gelince su içmek bahanesiyle pınara gelir. Adet icabı Eşe araksını döner, yüzünü göstermez. 'gelin kurban olam göster yüzünü" deyince Gelin Eşe sestem tanır, meraklanıverir. Bakınca da tanıyiverir köyün yağız delikanlısını. Aralarında yiğide aba seren lagabı takmışlar. Olayı hatırlar. Adım Eşe der, Yörük beyinin kızı, buralarda gezme der, başına iş gelir der. Dili öyle dese de gönlü öyle demez. "Kurban olam Eşe gelin, ne zaman görem seni, nasıl görem seni desede Eşe gelin çadıra yönelir.

Kerem, gitmez, teperle çıkar seyreyler. Bir gün Davar sağmaya giden Eşe gelini koca ardıcın dibinde bulur. Hal eyler, söz eyler. Gelin Eşe de gence tutulur. Lakin biri konargöçer biri yerli. Nasıl olur. İmkânı, oluru olmaz ki. Bunu Eşe de bilir, delikanlı da. Keremi caydırmak ister."obanın yiğitleri var, gözleri bende, bana yananlar çok, obada, civar obalarda. Durma buralarda "dese de içi demez, Keremde bunu bilir. Kerem ne söylese Gelin Eşe vazgeçirmeye çalışsa da gönüller kaynamış bir kere. Eşe gelin halden anlasa da nafiye, töre var, el gün var.

Kerem köyüne döner. Güz gelir firez zamanı. Yaylanın yolunu tutar. Gelin Eşe de yol gözler ama Kerem gelmez. İki seven ne etse de buluşamaz. Konargöçerler yayladan çoktan ayrılmış Çukurova ya doğru göç yolun tutmuşlar. Gel seneye gör kısmet nereye misali Kerem sızlanır durur. Yiğitlik var ya serde Kerem düşer yollara, obaya bir belde ulaşır. Çadırlar kurulmuş, davarlar salınmış, gelinler kızlar telaşta, kocalar çadır gölgesinde oturmada, yiğitler meydana oyunlar oynamada. Kerem cesaret edip Yörük kocasına varıp Eşe gelini istese de ne çare cesaret edemez. Eşe gelini yine pınar başında bulur. İstesem dese de Eşe Gelin babam vermez der. Kaçırayım dese de beni sana yar etmezler der. Kerem Der, Eşe der. Ne deseler bir hal yolu bulamazlar. Kerem yanar, Eşe Gelin yanar.

*Bu türkü de iki sevenin çaresizliklerine
tercüman olur dillerde söylenir durur.*

Kerem

*Eşem seni Eşem seni
Alam dağdan aşam seni
Kızlarınan çok konuştun
Gelinlere goşam seni*

Eşe

*Yolcu olan get yoluna
Kemah kestirsem boyunca
Beş gardaşım var duyunca
Öldürürler seni yolcu*

Kerem

*Aynayı galdır dizinden
Al duvağı galdır yüzünden
Öpem nazlı gözlerinden
Eşem diye diye geldim.*

*Yüksek yaptırdım sarayı.
Öldüm arayı arayı
Sırtına geydin garayı
Eşem bu teli gırmalı.*

Eşe

*Ayağında mavi şalvar
Neci başındaki hallar
Baştaki büyüğüne yalvar
Sen hoş geldin yârim
oğlan*

Kerem

*Yeğın arpanın firezi.
Takım goymuşlar kirazı
Yedi ülger üç terezi
Siz Eşemi gördünüz mü?*

*Size derim dağlar taşlar
Gökyüzünde öten kuşlar
Yeryüzünde biten ağaçlar
Siz Eşemi gördünüz mü?*

Derleyen: Sultan BOZDOĞAN

Aktaran: Remzi ÇINGİL

KIŞLA BAHÇESİ SOHBETLERİ

Andırın bir kasaba iken şehir hayatına dönüyor. Daha doğrusu kasaba, şehir, kırsal hayatı birlikte yaşıyor. Şehir hala canlı. Özellikle yaz mevsimi, Andırında yayla mevsimi derler. Daha canlı. Son yıllarda yayla nüfusu kuzey yerlere kayınca, oralarda yaşam merkezi olmaya başladı. Yani yaylalara gelenler neredeyse yaylada vakit geçirip geri döner oldular. Bu da sosyal hayatı, sosyalleşmeyi azaltmaktadır. Değişim en çok kışla bahçesinde görürsünüz. Eskiden yaylaya delen Kışla bahçesine uğrarken şimdi görmeden dönülüyor. Peki, kışla bahçesinin önemi nedir? Buyurun beraber bakalım.

Evvla bir teşekkürle başlayalım. Andırını yöneten her sorumlu Kışla bahçesin korudular. En azından haliyle kaldı. İkincisi kahve, kafe gibi kültürleri sokmadılar. Üçüncüsü yeşil dokuya dokunmadılar. Elbette daha hoş ve güzel, betonlaştırılmadan düzenlenebilir. Son zamanlarda bu tehlikede yok değil. Ne pahasına olursa olsun Kışla bahçesi kimliği korunmalıdır. Şunu iyi biliyoruz ki Andırına her gelenin, her Andırılı'nın Kışla bahçesi hatırası vardır. Üstelik Andırın'ın yakın tarihine tanıktır. Her yönüyle şehre kimlik vermektedir.

Kışla bahçesi güneye bakar. Önü uçurum, yani önü alabildiğince açık, Aşağılara enişdibi derler. Andırın düzlüğüne bakar. Son zamanlarda yol, bina vs yapılırsa da hala kartal yuvası gibi gelir insana. Karacaoğlanın garbi yeli, dediği güneş rüzgârı burada serin mi serin eser. Andırın'ın başka yerinde esinti bu kadar hissedilmez. Ondandır dolayı gelenler güneyde oturmayı tercih ederler. Bir de aşağıları, ovayı, ta uzaklarda Çukurova'yı, sarı sıcakları hissedince Kışla bahçesi insana ayrı bir haz verir.

İşte bu Kışla bahçesinin en belirgin özelliği sohbet, buluşma, tanışma, kaynaşma, dinlenme yönüdür. Sohbet yönü başta gelir. Kışla bahçesinde serin serin oturup, demli çayları yu-

dumlayıp soğuk sularından içip sevdikleriyle sohbetin doyumsuz keyfi başka yerde var. Hele de aşağı, yani Çukurova sıcaklığını yemişte gelmişseniz. Hele de gurbetten gelip akraba, eş ve dostlar ile buluşmuşsanız. Hele de bir sevdiğiniz insanı görmüşseniz. Kışla bahçesindeyken öbek öbek sandalye, tabure veya bankalarda oturup sohbet eden insanların yanında aynı anda olmak istemez miyiz? Gönümüz hepsiyle sohbet etmek istemez mi? İşte Kışla bahçesinin bereketi bu.

Kışla bahçesine her gelenin bir bahanesi var. Kimisi zamanı bol vakit geçirmek için ordadır, kimisinin acelesi var uğrayıp görüp geçmek ister, kimisi ezanı bekler, k.m.s, ezan sonrası sohbete gelir, kimisi birini aramaya, kimisi buluşmaya. Neticede her gelen insan için, birlikte olmak için kışla bahçesindedir.

Kışla bahçesi sohbetleri, güne saate göre değişir. Sabah saatleri köylüler gelir. Hükümette, çarşıda işi olanlar önce uğrar, dinlenir, plan yaparlar. Kuşluğa doğru şehir halkından insanlar gelir, öğleye doğru namaza gidenler uğrar. Buluşma için uygun saatler namaz sonrası. En kalabalık saatler öğle ikindi arası. Akşamı gençler tercih eder. Köylüler, yaylacılar çekilmiş bahçe sakın-lemiştir. Geç vakitlere kadar kalırlar. Aileler de akşam saatlerini tercih ederler.

Kışla bahçesi alabildiğine medeni bir ortam sergiler. Herkes birbirine nazik davranır. Mesela, sandalye çekişmesi olmaz. Boş sandalye veya tabure alınacaksa müsaade istenir. Tanıyanlar mutlaka selamlaşır, hatırlanır. Kışla bahçesinde kadın erkek ayrımı olmaz. Medeni bir ortam sergilenir.

Ya sohbetler. Bur da, Kışla bahçesi sohbeti diye bir tabir var. İnsanlar haydi Kışla bahçesinde sohbet edelim derler. Kışla bahçesi sohbetinin tadı başka mekânlarda olmaz. Sohbet ederken yüksek ses, bağırma, çağırma olmaz. Sakin ve rahat sohbet edilir. Her konu güdeme gelir, daldan dala atlanır, güncel hayat, geçmiş hepsi...

Kışla bahçesinde, serin havada, dostlar ile demli çay yudumlayarak, sohbeti koyulaştırmak. Andırında olursanız buyurun Kışla bahçesi sohbetine.

HASAN'IN AĞIDI

Hasan yakışıklı bir delikanlıdır. Çok sevdiği güzel Hüsne ile evlenir. Evliliğinden kısa bir süre sonra askere gider. Hasanın kız kardeşi koca Emine Hüsneyi emzirdiğini ve süt annesi konumunda olduğunu belirtir. Erkek kardeşi Hasan ile evliliğinin mümkün olmadığını çevresine açıklar. Durumun çözümüne kavuşması için çok uğraş verilir. Ancak mümkün olmaz. Hasan askerde iken Hüsne baba evine geri gönderilir. Hasan askerliğini tamamladıktan sonra baba ocağına döner. Eve geldiğinde Hüsneyi göremez. Çevresine sormasına rağmen hiçbir cevap alamaz. Komşularından birisi bildiği ve duyduğu kadarıyla olayı Hasana anlatır. Hasan çok üzgündür. Bu durum karşısında duygularını aşağıdaki şekilde belirtir.

*Başdoğandan ötede yolları murtlu
Söyletmen beni her yanım derтли
ık demir köseğede bir yol ayırdım
Nazlı Hüsne bu yollardan geçti mi?*

*Hacı Mahmutlunun önü de bir ince yazı
Karışmış koyuna da yayılır kuzu
Sana derim sana da Nebinin kızı
Nazlı Hüsne köyünüzden geçti mi?*

*Uzar gider de Karahadırın düzleri
Eridimi ola da Akarcanın kızları
Size derim size de ieklinin kızları
Nazlı Hüsne köyünüzden geçti mi?*

*iekliden ötede Karasu yakın
ıkağa geldiği de dört yana bakın
Açılmış yaylanın güliine sokul
Altınboğa Nazlı Hüsne geçti mi?*

*Takım Armuttan ötede derin bir dere
Söyletmem Sunamı da azıyor yaram
Akifiye kızları da seyrene gele
Akifiye Nazlı Hüsne vardı mı?*

*Rüyalar gördüm de gerçek mi oldu
Yoksa anam babam murazına erdi
Söyle bakim Kızılğölin pınarı
Nazlı Hüsne senden içip geçti mi?*

*Ağaların ağaları da Çerkez ağaları
Eridi de yüreğimin yağları
Nazlı Hüsne de göç etmiş
İncitmende nolur zengin dağlar*

Aktaran: Celil DALKIRAN

Menzil'den Öteye...

Kalpten kalbe bir yol vardır, görülmez, demişler. Biyolojik ve manevi açıdan incelediğimizde kilometrelerce dolaşan damarlarımız kalbe ulaşır. Hangi yola geçsek ve başlasak gitmeye sonunda varacağımız bir menzil vardır.

Sizin menziliniz neresi? Damarlardan kalbe ulaşmak mı, yoksa hangi yoldan gidersek gidelim yolun sahibine ulaşmak mı? Gurbette misiniz, görevde mi, yoksa ilim bilmek mi? Yolcu musunuz, size gelenlerden menzil mi?

Sevgiyle, heyecanla başladığımız yollar hep bir amaca, hedefe varmak için değil midir? Ailemizi görmek için sıra i rahime, mesleğe hizmet etmek için yaşadığımız şehirlere, okumak, araştırmak, bilmek, görmek, anlamak, hissetmek değil mi kâinatı tüm çabamız. Varlığı yaratan en güzel ressam, yüce Yaratıcının tualinde renklenen dünyamız hem hayalimizi hem varlığımızı araştırmaya yönlendiriyor. Gördüğümüz ışığın peşinden gidiyoruz hep, ulaşmaya çalışıyoruz menzimize. Hicretle başlayan yolculuklar, sahibilerin, peygamberlerimizin farklı şehirlere, ülkelere dağılması ilahi emirdir. Örnek aldıklarımız bizden önce yaşayanlar. Elbet biz de bizden sonrakilere köprü olacağız. Bizden önce göçebe yaşayan atalarımız her geçtikleri yerlere bir eserle iz bırakmışlar. Eserlerden ulaştığımız dil ile anlayıp anlatabildiklerimiz, hissettiklerimiz varlığın bir parçası olmamızdandır.

Göçten gelen gerçekle nereye, nasıl, nerden gideriz? Yörüklikle devam eden gerçek göç sonunda nereye götürür? Elbet varlığın menziline. Şu çeşmeden su içtik, şurada ekin biçtik, şuradan yemek yedik, şurada dostlarla dertleştik deriz hep. Aslında hep yolcu olduğumuzu hatırlatır tüm konuştuklarımız. Geçip gittiğimiz yerlerden aldığımız haz ve hüznün, özlemlerle bahsederiz. Bir yayla mıdır senin

menzilin, ailen mi, evin mi, ülken mi? Yoksa ebediyet mi? Yolcu musun, hangi yoldan gidersen, nereye varırsın? Hep düşüncelerimizdir. Ya özlemlerimiz. Göçerken yaşadıklarımız; birkaç ailenin eşyasının birlikteliğinde, bir kamyon kasasında yemeğini rüzgârını bölüşerek yolculuk ettiniz mi? Birlikte gitmek mi, bölüşmek mi yolu yoldaşlığı hazınız. Hazıranda yaylaya güzde Andırın, Kadirli, Adana'ya.. Hep taşınırız, yol gideriz. Hangi yolları kullanırsak kullanalım, hangi izleri bırakırsak bırakalım hep yolcuyuz hep göç ediyoruz doğduğumuzdan beri. Ulaştığımız menzil sonsuzluk ve sonsuzluğun sahibi. Önemli olan gittiğin yol ile yoldaş ve bıraktıklarımız. İyi bir yol, iyi bir dostun, iyi bir eserin varsa göçün güzel demektir, menzilin doğru yerdedir.

Geldiğimiz ve gideceğimiz yeri unutmadan gördüğümüz nehirlerin akışı gibi ulaşmaya, çiçeğin meyveye dönüşen yolculuğunu anlamaya gayretle, şükürle, özlemlerle, umutla uçsuz bucaksız yollara devam ile ulaşırsız menzilden öteye, menzilin sahibine.

Yahya Kemal'in dediği gibi:

“Girdiğin aynada, geçmiş gibi diğer küreye,

Sorma bir saniye, şüphyle, sakın :”Yol nereye?”

Çıktığın yolda, bugün, yelken açık, yapyalnız,

Gözlerin arkaya çevrilmeyecek, pervasız,

Yürü! Hüür maviliğin bittiği son hadde kadar!

İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar.”

Dostlar! Siz de yol nereye?

HÜSNE' YE AĞIT

Adamın biri komşu köyde çok güzel bir kıza aşık olur adı Hüsnedir.Evlenmek ister. Yakınlarını kız evine istemeye gönderir. Kız ve ailesi bu evlilik teklifine sıcak bakmaz ve olumsuz cevap verirler.Hüsne başka bir köye gelin gider. Hüsne'ye sevdalı olan bu adam Hüsne'ye aşağıdaki şüri yazar.

Bekçi Mehmet karış vurur döşüne
Yiğitliğin metheyleme boşuna
Hüsne'nin de kim giderse hoşuna
Ondan başkasına varmam der Hüsne

Topal keye indi geldi Üce'den
İster yerin var mı yaşlı kocadan ?
Uykusu tatlıda kısa geceden
Göze uyku girmez eyledin Hüsne

Köse Osman Ali hızla Kerçili'ye vardı
Azgın yarasını kösemusa sardı
Sordum durmadan atıyor kalbi
Ondan başkasına varmam der Hüsne

Aziz Ali'nin Osman bekler bekini
Onun da vermedin bekçilik hakını
Fakidölün Hacı sevsin saçını
Ondan başkasına varmam der Hüsne

Çerkez keye geldi böldü malını
Nettin döyüs nettin Hüsne gelini
Kara Ahmet'in ayağını elini
Tomus otu gibi kuruttum Hüsne

Ahmet kenin avı uçmuş gidiyor
Gelidikine çalım çalım ediyor
Köylü çoban olmuş seni güdüyor
Boşanır boşanır emersin Hüsne

*Andırın'ın Çokak Köyü'nden **Hürü Kızal'**ın 1957 Yılında
Babaannesı'nin ölen oğlu için söylediği meyt.*

YİĞİDİM

*Verdim oğlanın hasını
Başından alın fesini
Ölenecek ben çekerim
Babayiğidimin yasını*

*Hepeler gönlüm hepeler
Kar yağar yağmur sepeler
Mezarını koyman uca
Korkarım ki hayvan tepeler*

*Altın döktürmüş dişine
Bakın şu feleğin işine
Gelin sonradan gelmiş
Ne demiş acep eşine*

Çokak Yöresi'nden Derleme

KÖROĞLU

Bizim ellerin beyleri
Yakar kandili kandili
Sabah sabah bade içer
Kadeh dönderi dönderi

Kara kuş döner havada
Yavrusunu besler yuvada
Göçünü çekmiş düz ovanan
Gelir kondura kondura

Karşıdan düşman göründü
Görüncek belim kırıldı
Neyleyim kırat yoruldu
Güzel indiri bindiri

Koç Köroğlum derde
Yanar çarkı felek gibi döner
Yiğit olan ata biner
Dizgin sündürü sündürü

Haldun ve Andırın / 1986

Haldun, şehir tepelerin üzerine kurulmalı der. Havası temiz suyu bol olur. İnsanları kuvvetli, samimiyetleri olur.

Andırın da öyle.

Biri sizin Andırını ne kadar çok sevdiğinizi biliyorum demişti.

Nasıl diye sordum.

Dereleri tepeleri sevdiğinizden anlıyorum. Mutlaka memleketini daha fazla seviyordu. Uzun söze hacet yok...

Andırın Haldun'un tam hayal ettiği şehir.

Çarşı Pazar / 1986

Sabahın serinliği. Dükkan önü sulayan çocukların aceleciliği, elinde sıcak ekmekle koşar adım geçer yavrular. Arada peydahlanan kocaman araba gürültüleri. Uzaktan duyulan selamlar. Lokantacı çıraklarının bağırışları. Arzuhalcilerin daktilo sesleri. Yolda öbek öbek insanlar.

Şehir / 1986

Andırın şehirdir. Çünkü avuç açanı, delisi ve mecnunu var. Dilenci sana seni söyler. Az sadaka, çok kaza bela. Toplumun içe dönük (nefse dönük) aynası deliler.

Toplumun gizli/görünmez bekçileri mecnunlar. Ne topları ne tüfekleri var. İşleri seninle.

Çeşmeler / 1986

Şehir temiz tutulsun/olsun diye Andırına giren yol boylarına çeşmeler yapılmış. Yollar çamurlu. İnsanlar yaya gelirler şehre. Şehre girmeden de çeşme başında durur çeşmeye uğrar ayaklarını, çamurlu elbiselerini yıkarlar. Çarşıya geldiklerinde çarşıda dostu bakkalın küllü mangalı karşısında döne döne kurulanırlar.

Sonra işler.

Babalarımızın günündeydi bunlar. Ayağı toza değmeyen şimdilerin... Bu toprakların dününü tanımadan beğenmemelerine yazık oluyor. Dünü tanımamalarına yazık oluyor.

Kasaba / 1986

Küçükken de Andırına gelirdik. Sokaklar uzun. Caddeler kocaman. Şehir büsbüyük gelirdi. Şimdi, dolaşmakla bitiveriyor. Acaba o zaman adımlarımız mı küçüktü, kafamız mı?

ANDIRIN YAYLALARI

*Sanki Cennetin bir eşi
Andırın'ın yaylaları
Toros dağlarının döşü
Andırın'ın yaylaları*

*Yörük Türkmen konar göçer
Her koyakta sümbül açar
Bizim ele koku saçar
Andırın'ın yaylaları*

*Dağ armudu bir daş olur
Patikası sırdaş olur
Yaşayana gardaş olur
Andırın'ın yaylaları*

*İşte bu topraktan genim
Sizler gibi esmer benim
Aklımdan çıkmıyor benim
Andırın'ın yaylaları*

*Tipi dağı sislendirir
Karı çamı süslendirir
Beni böyle hislendirir
Andırın'ın yaylaları*

*Cengiz düzü az gibidir
Ağustosta buz gibidir
On dördünde kız gibidir
Andırın'ın yaylaları*

Kıymetli Adamım...

Evvela nasılsın iyimi sin? Halin iyicedir halleşmediğimizden beri. Sormadasın. Her şeyin temeli oluyor da insan olamaz mı? Mesele kendi temelin var mı? Bildir de bileyim.

Doğru demedesin. İnsanın temeli insandır. Yani kimliği yani kişiliği.

Bina düşün. Önce temelleri atılır. Ağaç düşün çukura kazılır kök salması, ayakta durması için.

Herkes farklı yapısında. Herkes kendi altyapısını kurar. Kendimde kendime özgü insan altyapısı kurmalıyım. Eskileri, eskimişler, tümünden yıkmalıyım. Zamanın eskittiği ne varsa kaldırmalıyım. Biliyorum ki zaman iyi bir dost. Kendime dair güzel, iyi olanları eskitmez. Bir yalvarış besliyorum içimde. Altyapısı kendime özgü olsun. Kendi yapımı kurayım.

Tamam da, insanın temellerinde dizili temel taşları olmalı o zaman. Evet var. Hem de sıralı. Uzatmadan sıralamalıyım.

Bir bilgeye sormuşlar, temel nedir? Bastığın yer demiş. Bir belgede taptığın şey demiş. Bir başka bilge de dayanak demiş.

Bir bilge ise heykel bile temel üstünde demiş.

Temellerin sağlamlığı kök, budak salmaya dayanır.

Çocukluğumda yere temel dediklerini hatırlıyorum. Bina yer üzerine, ağaç yer üzerine. İnsan da yer üzerine olmalı. Bakın toprağa tutunamayanlar hayata da tutunamıyor.

Duygusuz kıt insan çorak toprağa benzer. Nebat topraktan gıdasını alır. Bitkiyi besleyen neyse toprakta, insan da duygusu da odur. Duygusu olmayan insan empati yapamaz, empati yapamayan merhametli olmaz. Merhamet olamayınca düzen olmaz.

Yönetim sahasında duygunun boşluğu görüldü de, gerçek hükmedicinin duygu olduğu anlaşıldığında geri dönmekte öze, duygulara.

Temelleri olmalı diyorum insanın. Kendime özgü temeller kurmalıyım. Temellerimi sağlam tutmalıyım. Her yeniye temellerimin üzerine oturtmalıyım. Temellerim içinde dışımla bir olmalı. Çatırdayan bir şey varsa temellerimden bilmeliyim. Onarmalıyım temellerimi.

Temellerimi merak etmeyişi. Senin benim ne fark eder aynı temellerimiz. Duygu, düşünce, niyet, güzel bakış, iman, ibadet, hak... birer temeller.

Bir yalvarış besliyorum içimde. "Allah'ım canlı cansız her varlık bir temele dayanıyorken, bizi temelsiz bırakma".

Kanaatkâr olduğun bildiğimden olmalı kısa kestim. Yazdıklarımı anlayışına havale erdim.

Sağlıcakla.

Andırın'ı Tanır mısın?

Kıvrım kıvrım yollarından çıktın mı?
Güzel asma köprüsünden geçtin mi?
Özel pişen tirşiğinden içtin mi?
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Aşiretler Andırın'a gelince,
Çay bahçesi tıklım tıklım dolunca,
Bazen olan meşhur sisi görünce,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Atoluğu ise gururla akar,
Firik tarhanası ne güzel kokar,
Kurucaova, Kesik baraja çıkar,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Giineyindedir Boztopraklı yolu,
Hastane yanından geçiyor yolu,
Çam ormanlarıyla oksijen dolu,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Eniş dibi ise oldukça derin,
Esnaftı bakkalı oldukça şirin,
Baraja gidersen balığı yersin,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Çukurova insanları gidince,
Derin sessizliğe bürünür önce,
Buğdayı, mısırı, ekilir yonca,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Zamanla içinden çok gelip geçtim,
Parktaki pınarın suyunu içtim,
Kazalar içinde ben tekten seçtim,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Çevresinde köy, kasaba, bucak,
Her gelen insana açarlar kucak,
Fırından ekmeği çıkar ısıcak,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Bir zaman ben de orada yayladım,
Enine boyuna gezdim eyelendim,
Çam ormanlarında türkü söyledim,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

Hacı söyler Andırın'ı meth eder,
Baharda gelenler güzünde gider,
Kışın tatlı yağın karıyla güzel,
Andırın'ı tanır mısın söylesem?

YAYLA ÇOCUKLARINA

*Küçücük çocuklardık maziye bırakılmış.
Biz bu toprakların çilesini terk edilmişliğini sonuna kadar yaşamıştık.*

Yoksul bir hayalin peşine takılmış yol alırken Tırıl Dağı kadar büyüktü ufkumuz, Tokmaklı kadar tevazu taşırdı kahrımız. Kırk Su kadar hoyrattı sevincimiz çocuk türküleri söylerdi bir yanımız. Bir yanımız uzun bir kışın eteğinde unutturdu sevdasını. Kahkahasına bir hüznü sığdırmış Yayla çocuklarıydık. Tandır kömbesiyle öğünler geçiştiriyor, harçlıklarımızdan biriktirip aldığımız o kare desenli plastik topun peşinde akşam ediyorduk. Eve gelmeyi çoğunlukla unutuyor bu unutulmuş çoğunlukla bize pahalıya mal oluyor şamarı yiyip otururduk.

Tertemizdi hüznlerimiz o günlerde. Küçüktük çaresizce bir umudun peşine takılmış yürüyorduk istiyorduk ki birileri bizim elimizden tutsun önder olsun bize.

Yıllar önümüzden akarken o günlerin sevdasına yaslanmış bekliyorduk. Hüznümüzü gelecek baharlara emanet ediyorduk.

Buralar gün yanığı çocukların ülkesi, bahtı hiç gülmemiş kahr yarası taşıyan yürekliler yurdu.

Bizim coğrafyanın makûs talihini kırmak ve talihi yaver gitmeyen bu toprakların hak ettiği değeri kazandırmaktı hayalimiz.

Neden doğduğumuz topraklarda değildik. Neden Uzun uzun özlemler biriktirdik doyamadık sevdiklerimize hep yarım ve kanadı kırık bir kuş gibiydik gurbette .Hep içten içe ağlayıp özlemle arkadaş oldu bir yanımız ve bitmeyecek bir özlemle baktık Yayla çocuklarına ...

ATLAR

*Nasıl da severim ben kır atları,
Yağızı, dorusu, alı da başka.
Sürü çevresinde gezen itleri,
Düşmanı korkutan halı da başka.*

*Baharla tükenir boranlar, kışlar
Yaylanın göçleri o zaman başlar,
Bir yanda çiçekler, bir yanda kuşlar
Nergisi, sümbülü, gülü de başka.*

*Vadiler derindir, güneş geç doğar
Sürü çobanıyla kırlara açar,
Köpekler dağlarda canavar boğar,
Koyunu, davarı, malı da başka.*

*Yücelerde nice kurt, kuş barınır
Duman çöker dağlar sise bürünüür,
Biri biter belin, biri görünüür,
Aşıp aşır giden yolu da başka.*

*Yollar üç beş günde gelir yarıya,
Koçlar yol gösterir koca sürüye
Göç uzanır gider ta Kayseri'ye,
Dağları, taşları, eli de başka.*

Kendi Başına Akan Pınarlar

Kendi başına akan pınarlar. Kendi kendine kanayan, kendi yolunu çizen pınarlar. Az çoğa, küçük büyüğe yücelerdeki enginlere akar durur. Bizler başında soluklanır, içer geçeriz. Başımızı kaldırıp ta pınarlar ne halden ne hale deveren ediyor düşünmeyiz. Düşünemeyiz.

Toplumumuzda gidişler pek farklı mı? Muhakkak gidişe uyanlar. Karşı koyanlar. Yaşayamamak bir arada sonunda.

Her pınar emin bir yol çizer akar gider. Her insandan beklenemez bu. Olsa da yolunu yitirmiş insanlar. Pınar başlarından geçseler. Görseler. Nasıl her şey aslına dönüyor. Fitratında seyrediyor (dönüyor).

Şu insanlar için kullanmadığımız “susamak” deyimini bu olmasın budur bence.

BİR DİLDE İKİ BELDE

Akçadağ yüksekten bakar, Tırıl'ın başı dumanlı.
Bağrında süzülen Savrun suyu nasıl da nazlı!
Göztaş'ında Keşiş, Çiçekli'de Karasu namı,
Dağlarda eridikçe karlar, çağlayanları nasıl da canlı!

Kadirli'ye nazır Sülemiş tepesi,
Andırın'da misafir bekler kışla bahçesi.
Kalealtı menbası ile Karatepe yerleşkesi,
Var m'ola dünyada bir başka eşi.

Çukurova'da yaz gelmeye görsün,
Bu ahali sıcaklarda neyliye görsün,
Yaylalar serin serin nazlana dursun,
Yükün yükleyenler yollara vurulsun.

Turaç kuşun başlar ötmeye,
Keklikler yavrusun gütmeye.
Boram boram nergisin, sümbülün, lale kokusu
Tarhananın, tirşiğin yayılır buğusu.

Nede çoktur hâkimi, kaymakamı, valisi.
Nereye gitsen tanış çıkar her birisi.
Öğretmeni, hemşiresi, askeri, polisi,
Kırsalında köylüsü, şantiyelerde işçisi.
Vatan, bayrak İKRA'ım, şehâdet istiyor hepsi.

Kartallar

Yeryüzünün bu vahşi yerlerinde ne buluyorlar? Güvercin de sarp yalınların kuşudur. Biri nazik. Biri vahşi.

İnsan tezatları yalnız insan toplumlarında sanır. İnsandan uzak yalçın kayıklar da tezatlar yaşanır.

Mağrur kanat çırpınılarıyla kartal, zaferden dönen orduların gururuna benzer. Bütün hesapları unutmuş. Ya da rükûyla eğilen adamın durgunluğu. Bütün hesapların içinde.

İnsan bu varlıklarda kendini arar. Biri hırçın vadilerin ufuklarında, diğeri düşüncenin ufuklarında kanat açar.

Onu yücelten fitrat, bizleri yücelten ilham. Farkımız bizim ufuklarımızda iniş ve çıkışlar arar. Onunki dümdüz.

Kartal yuvalarını yüksekte yapar. Sarp kayalara tutkunluğu vardır. Kurttan, kuştan korkmayanlar sarp kayaların önünde sadece yükseklerde dönen bu heybetli kuşlara baka kalırlar.

Kartal dönerse bir sızı alır. Dalıp dalıp kalkan, dönen yine dalan kartallar bu halleriyle hırçınlıklarını sergilerler. Kartal leşe çökmüştür. Sahipsiz kalan ya da sürüden ayrılmış bir hayvan yapayalnız kalınca yırtıcılara uğramış sonu yem olmuştur. Dönen kartalları gören göz içinde sahipsizlik, der hınçlanır.

Kartal bir de toplumun parçası olmuştur. Kartal yuvası toplumun erişeceği bir hedeftir. Kartal iktidardır. Leş toplumca paylaşılan nimetlerdir. İşte, kartal leşe, devlet başa, ispatı kartal yüksekte uçar. Yuveyi yüksekte yapar. Yaşamak uğruna çakır gözler yem için yüksekte enginlere bakar. Enginler tutkudur. Engin vadiler, engin denizler enginlerde yaşayanlar yüksekleri özler. Yükselince de engin özlemi kocalaşır.

Kartal yükselmenin ve alçalmanın sembolüdür. Yükseklik gurur. Enginlik tutku.

Başka kuşlar. Tarlayı süren, alını hep terlemiş çiftçiler usul usul ot koparak yayılan hayvanlar. Gökte dönen bulutlar. Çağlaması yükseklerden duyulan sular. Yemyeşil vadiler. Gidebildiğin kadar mavi gökyüzü. Uçabildiğin kadar göğsün kabarması.

Biz de kartallar asi insanlara benzetilmiş. İnsan asileşince bir tutkunun peşinde durmadan koşar. Toplumda asilere yer yok. Av olmayan yerde kartala yer olmadığı gibi.

kızıl oluk

Sarp dağlarından çıkan bir cansın.
Hırçın bayırlarında, akan kansın.
Kızıl yamaçlarında yeşeren, sensin.
Bir damla suyunla hayat bulansın.

Tırıl dağlarının uç yamaçlarında.
Vermiş sırtını da sarp kayalarında.
Binbir türlü çiçekler açar bağlarında.
Ceylanlar oynaşır koyaklarında.

Osmancık, Akıfiye tam sağında.
Karapınar, Rifatiye işte solunda.
Akcadağ, hep güler durur karşında.
Kızıloluk; işte buralarda bir yerde.

Şifalıdır suları, içmeyen kalmaz.
Gelip de burda bir, durmayan olmaz.
Sıcaktır insanları, bilmeyen olmaz.
Oluktan suyunu, içmeyen kalmaz.

TÜNEK

Tahtamızı neden alıyorlar; Hemen dış kapının önündeki çuvalın içine edem iyice dişlerini sıkı sıkı yerleştirdi. Bazen horlamalı seslerde çıkarıyordu.

Babam bağırıyordu dışardan: “Oklaları koymayı unutmayın”. “Yapmamaları gerekti. Anam ekmeği nasıl yapacaktı? Ellere her zaman oklaya gitmek olur muydu?”

Dişlerimi sıkarak abimin yanına geldim. O bu işi bitirmişti. Çuvalın yanına yönüne bakarak kıvrandım durdum. Elimle tahtayı ve oklayı çıkarmaya çalıştıysam da –iyice dikilmişti- dizlerimle ipleri kesecek oldum. Gücüm yetmedi.

_ Ocaklığın başına doğru koşacaktım.

Sacayı da almış gelin ablam.

_ Ahh Gelin ablam niye sacamızı alıyorsun. O bizim değil miydi. Sen bizim değil miydin. Şimdi ellerin mi oluyorsun. Ne istiyorsunuz şu bizim evimizden.

Öfkem kabarmış. Gelin ablamın eline yapışmışım.

_ Götürme onu götürme, ellerin olmasın sacağımız. Anaa anaa!

Feryadım duygumu eşelediği kadar yengemi de eşelemişti.

Gözyaşlarımız boşalmasına dayanılmazmış. Onlar da dayanamamış. Gelin ablam kabaran duygusunu öfkeyle karıştırarak bana hiç de aldırış etmedi.

Ağaçlara baktım ne iyiler ya. Mahzun mahzunlar. Direk hele o da onlardan insancıl.

Hepinizi seviyorum diye gözyaşlarımız çoğalttım.

Ağlamak... Ağlamak... Ağlamakla herşeyin olup bitişini... Elimden gelen buydu.

Dedemin bazı sohbetlerinde “keşke ağlamak nasip olsa” dediğini çok duyardım.

Dedemin anısıyla karışık halde ağlamayı çoğalttım.

Nenem sessizdi, kaplığa dönük, birşeyler arıyordu. Arayıp bulamadığı besbelliydi.

“Neden neden böyle yaptıklarına” aklımdan soru doğmuyordu.

Cennet de –o benden büyüktü- sümüğünü çekip dururdu.

Çuvalların arasına uzanmış, elinde çıra depreniyordu. Yine ne alıyorlardı.

_ Ah sümüklü neden öteberilerimizi aldırıyorsun.

_ Gavurun kızı bize gerek olmayacak mı?

Kızdığım kadar kızdım. Gittim. Elime eski bir ayakkabı geçti. Sırtına vurdum da vurdum. Bağırda da bağırda.

Anam –anamı hiç görmemiştim- o neredeydi? Koştu da koştu. Şamarı yedim de yedim.

Bağırma da arttı. Cennet’in kini çoğalmış tüzerime yürüyecek kadar olmuştu. Kimin ardına saklanabilirdim. Nenemin etrafını fir fir döner oldum. Seyrek dişlerinin arasından avazının çıktığı kadar bağırın nenem: Cennet’e; “Kız Cennet, yapıklı ne oluyor, derdiniz ney, duramıyorsunuz”.

Babam kükrer gibi girmiş eve. Bizi hiç görmemiş –yükseklere bakarmış-. Kulaklarıyla anlaşmış az duyuyormuş. Göğsü kabarık, elleri titrek, bakışları ürkekmiş –beni az kalsın tepeliyordu- elle itildiğimiz farkına vardım. Derdimi babama anlatabilmem için büyümem gerekti. Boyum uzun olmalıydı. Omuzlarım geniş, sesim kalınca...

Sade baktım. Babam bana baktı...

Gözleri hep aynıydı. Evimizdekilerin gözleri hep birbirine benziyordu. Hepsi de sümüklerini çekiyorlardı.

Anam ayakkabısını yitirmiş.

Babam; inşallah kendini de yitirin dedi.

Anam soyka kalsın kafam dedi.

Babam kafan da yiter inşallah dedi.

Nenem inşallah dedi.

Ben inşallah dedim.

Ansızın tokadı yedim. Cennet “gavur” dedi. Geldi üstüme üstüme. Silleleri yedim. Kükrer gibi olmuşum. Birşeyler arayıp acımı almaya çalışırken, direğe sıkışmış siyaha uzanmışım. Bu ayakkabıydı. Kaldırıldığı gibi cennete fırlattım. Döşünden yedi. Ağlayacağına inanıyordum. Sevinçlice bağırda.

_ Ana anaaa ayakkabın.

Anam zorlattı. Gelin ablam mırıldandı. Nenem dışardan bağırda. Abim sessizdi...

_ Hey gavurun kızı biliyordun da niye yerini demiyordun dedi.

Üstüme geldi anam.

Ben kaçtım. Ayağım takıldı, neneme çarptım. Yıkıldık. Ayran kazanının üzerine düştük, ayran döküldü. Zaten sinek dolmuştu.

Bu sinekler ayrana Bağdat'tan gelirler.

Kurtulamadım anamdan. Zopa yerken nenem de katıldı. Gelin ablam zor kurtardı. Abim de yardıma gelecekmiş. Babam da şaşmış.

_ Gavurun kızı sensin dedin anama.

Kapının ardında büzülürken babam, abim, gelin ablam ne kadar öteberi çektiler, ne kadar!

Haydi git dışarıya, gölüklere bak dedi anam.

Çıktım sofaya geldim. Yığmışlar öteberiyi. Sofa da amma büyükmüş. Öteberilerimiz de çoğumuş.

_ Vay ne kadar kıymetli şeylerimizi götürüyorlar.

Ağlıyacaktım. Ağlıyamadım.

Anam dışarı çıktı. Ötekiler de çıktılar. Elleri de boş değildi.

Gelin ablam tozlu eliyle terini sildi.

Ebem oy belim, öldüm dedi.

Anam. Of anacığım bu da mı başımıza gelecek dedi.

Abim çok şükür kurtulduk dedi.

Babam hayırlısı olsun dedi.

Cennet kız gavur dedi. Oturma şeyin üstüne.

Dışarıda kişnemeler çoğaldı.

Bağırdılar "tamam mı?" babamla abim birden.

_ Tamam dediler.

Ebem çöküverdi.

Anam ellerini beline dayadı.

Bende direğe yaslandım.

Lafı bişiri bişiri verir gelin adam. Hayvanların yüklen-
diğinde ne kadar çırpınmışım. Bazen ne yaptığının
farkına varamıyorum. Olanları başkalarından duyuy-
yorum. Az kalsın hayvan bir tekme atacakmış. Anam
zorlatmış, bağırılmış, öfkelenmiş. Asacak olmuşlar beni.

İp bulunmamış.

Cennet mağ kırılır demiş.

Nenem: Eller duyar suç olur demiş.

Babam: Çocuk oldular ha derler demiş.

Vazgeçmişler.

Çamlı tepeyi tırmanı tırmanı çıkarken yüklü hayvanlar,
bende safada üzümlüp ne de seyrettim.

Umudun kaçışı insana ne güzel seyir oluyor.

Anama bakamıyordum. Ondan korkmuyorum ama,

her şey kork diyor. Ne yapalım. Kormak gerek.

Beni o kadar hırçınlaştıran olaya üzülmek gerekir
doğrusu.

Kervan tepeyi aştı. İçimde bir sayfa böyle kapandı.
Döndüm, yere bakıyordum direğe çarptım. Yıkıldım.
Feryadım çoğalmış. Aklım başıma geldiğinde eve
girdim.

Çok şey yerli yerinde yok.

Kapının ardındaki balta sapına kadar gitmiş.

Gözüm duvarda asılı duran dağarcığı aradı. O da yok.
Hele hamallığın yanındaki boş çuval. Vefasızlar! Hiç-
birinizde hayır yok.

En çok dostlarım. Duvar, ağaçlar direk. Hepiniz he-
piniz hainsiniz sizinle oynamıyacağım.

Siz bana çok şey hatırlatıyorsunuz.

İşte şura! Gelin ablam ne güzel türkü çağırırdı. Un
elerken "un elerken" türküsünü.

Sadece hatırlıyorum. Onun gözümde öyle canlan-
masını istiyorum.

Aaaaa aaaaa duvarlara ne oluyor? Ağaçlar, direk kapı
ne de üzgünler.

Bana mı üzülmüyorlar. Yoksa abimgilin ayrılıp gittiğine
mi?

Yok yok ikimiz beraber üzülmüyoruz. Çünkü onlar
benim sadık dostlarım.

Dışarı çıktım çomar ortalıkta yok! O da gitmiş. Bak
Tekir orda demek o dost.

Dost kara günde belli olur. Kedi dost, köpek düşman.
Acaba biz gitsek Tekir bizimle gelir mi? Tekir biz evde
kaldığımız için mi dost? Yahut sade bize mi dost?

Biz dediğin kimler?

Benim kimsem yok ki. Olsaydı günde bir ton zopaya
layık olmazdım. Zopa yemediğim gün kurban ke-
seceğim. Kurbanı keserken de babam görürse niye
malımızı kestir der atar sopayı.

Kurtuluş yok bu işte. Kaçmak mı lazım.

Abimgil, abimgil nereye gittiler. Burada durmuyorlar
mı acaba.

Hiç de seslenmediler, öpüşmediler, yakına gittiler her
hal.

Asıl bundan sonra zahmet diyordu abim.

Evimizi yemenin zahmeti galiba.

İnsanlar oburlaşıkça zahmete düştüğünü sanırlar.

Ayrılırken öpüşmediler, ağlamadılar, haklarını helal
etmediler, hasım gibi ayrılış oldu.

Ehh hısım hısım hasım hasım.
 Bugün ne yiyecek onlar. Zıkkım yesinler.
 Anam eşkili çorba bişirir. Yemezler ya! Oh oldu, gitmi-
 yelerdi. Geride gelemezler. Giden geri gelmez ki.
 Bundan sonra başımız derde girdi.
 Sabahleyin artık ilk iş. Cennetin anasına koşup ‘‘ana
 ben şunu gördüm bunu gördüm düşümde’’.
 _ Abim bir selin içine düşmüş bağınyordu.
 _ Bizim evde düğün kuruluyordu. Abim halay çeki-
 yordu.
 _ Gelin ablam öyle kötü öyle kötü olmuştu ki; ekmek
 yiyemiyormuş.
 _ Abim bir çift camuş almış, gelin ablamı kovalıyordu.
 İşin yoksa dinle dur.
 Anam da ‘‘off, yavrum. Hayırdır inşallah der, hemen
 bir sadaka çıkarır.
 Anamın düşleri cennetinkinden daha beter.
 Hele nenem, teserlemelli, allı pullu dişlerini, yorar
 durur ikide birde.
 Bende ne çok düş görüyorum. Düşlerimi söylesem
 hortlarlar.
 Kulağı çınlayısıcılar der dururlar.
 Yavrularım ne yapıyorlar şimdi derler.
 Gurbet, gurbet soyka çıksın derler.
 Anam gurbet türküleri mırıldanır. Ebem de ondan aşağı
 kalmaz.
 Ben de ellere gitti bizim gavurlar derim.
 Cennet, abimgili göresim geldi der.
 Babam da, oğlan büyüt bir fayda görme der.
 Yemekte lafını ederler. Yatarken, kalkarken, iş tu-
 tarken... Hatırlarından çıkmaz gayri.
 Bir iki ay geçmeden görmeye gelirler, görmeye
 giderler.
 Artık işimiz yok onlarla uğraşak.
 Ben görmeye gitmem.
 Serseri, seni kim götürür ki.
 Asıl gurbete giden onlar olmadı, ben oldum.
 Gurbet koca bir köy mü acaba ağaçları, bağları, bah-
 çaları, malları çok mu, ordaki adamların da gurbeti var
 mı?
 Gurbet acısı zor olur, der durur ebem.
 Ben çektim siz çekmediniz. Gözü kara kızlar, kaşları

çatık oğlanlar gurbet acısı çekerse ana baba kıymeti
 bilirler.
 Eskiden ahh ahh, eskiden neler vardı... Gurbete gi-
 derlerdi... Aylardır gelmezlerdi... Gurbetçilerin köye
 dönmesi düğün bayram olurdu. Durmadan gurbetçi-
 lerin getirdikleri öteberilerin lafını ederdik.
 Kazanır kazanır gene de geçim çıkmazdı.
 Sapsarı olurlardı gurbetçiler.
 İğneden ipliğe geçerlerdi.
 Çaput gibi olurdu yüzleri.
 Çok çalışırlarmış, mecalleri kalmazmış.
 Çalıştırmadan, ter döktürmeden para verir mi gavurun
 adamları.
 Ben bilirim el işini, siz bilmezsiniz.
 El işinden hayır gelmez.
 Siz ananızın yuduğuyle duruyorsunuz, derdi her zaman
 nenem.
 Gene de diyecek.
 Bazan ağlarlar da. Cennet de ağlar. Ben ağlarsam
 Cennet; gavur sen ağlama der.
 Abimgil gitti ama, onlarla beraber oturuyoruz. Onların
 herşeyini yine yanımızda duyuyoruz.
 Bak hele, hiç düşünmedim. Abimgil nete gitti?
 Babam bazan, geçim zorlaştı derdi.
 Anam gelin ablamdan yakınırdı.
 Gelin ablam da anama moruk derdi.
 Nenem, ne pis tabiatı var bu oğlanın getirdiği parayı
 babasına vermez. Eskiler böyle miydi derdi.
 Hele şu gelin ayrı baş çeker der dururdu.
 Aşağı yukarı çok gün mal-melal cangaması olurdu
 evimizde.
 Abim gelin ablam geldikten sonra değişti.
 Anaya, babaya itaat kalmadı derdi, oğlundan yakınırdı
 Hatça karı. Anam da, bizimki de öyle... Bizimki de
 öyle.
 Babam, eskiden otuz gırat buğday gelirdi dört baştık,
 şimdi altı baş olduk yine aynı geliyor buğdaylar derdi.
 Eller ne güzel öteberiler içinde yaşıyor, rahat ediyor.
 Biz de mağara devri yaşıyoruz, demesi çok olurdu
 babamın.
 Ben düşünemedim düşünemeye ama, hele bir sorayım
 anama, abim gil nere gitti?
 Birde babama- birde ebeme.

BİZİM ANDIRIN

Çağıdar her yerden suyun alası,
Yazın bir cennettir Andırın yaylası
Bırakmaz gönülden alemler yası
Neşelidir her yanı güzel Andırın

Sonbaharda dökülüyor yapraklar
Konuşmuyor küsmüş bütün ahbablar
Yas tutuyor hepsi bütün varlıklar
Saramış solmuş bizim Andırın

Ucu göründü de haber veriyor,
Kış geldiğinde, yağmur müjde ediyor
Kar yağmışta fırtınalar esiyor
Bembeyaz olmuş bizim Andırın

İlkbaharda ağaçlar hep donalır
Cennet misali gibi çiçek açılır
Yaylacılar teker teker yola saçılır
Bir kervan misali bizim Andırın

BULUNTU

Sen zorla iş görürsün

Babam da amma inatçıymış. Hiç bilmiyordum öyle olduğunu. Anamla nasıl çene çaldı öyle. Diretti durdu. Elinde balta yerlere çaldı. “Sanki aslan oldu kükrüyor” deyiverdi ebem. O nerden çıktı? Kulakları cin gibi duyar... Gözleri kedi gözü gibi.. Karanlıktaki iğneyi görür. Akşamları kimseye “Eyvallah” demeden iğneyi takar. Zılfa karı” evvelinde de becerikliydi” derdi. Ortalığı bulandırırverdi yeniden. Anam arka çıkan olunca köpürürverdi. Babam bir iki kere üzerine zorlatacak oldu. Ebem komadı. Ebemi dinler miydi vuracak olursa? Biraz da mahsustan yapıyor. Ben bağırışım –her zaman bağırırım zaten- anamı babamdan çok severim. Sevmeyecek ediyor, bir tuttu mu kırıl sakalını yüzüme sürtüyor, yüzümü yarıyor, sanki iğne gibi batıyor.

Babamın canı sıkıldı mı mırıldanır durur zaten. Burnundan konuşur. Hiç bağırılmaz. Ebem dayısına çekmiş diyor. Bizim buralarda erkekler hep dayısına çekiyor. Çekmeyen yok. Kızlar da bibisine. Bibim kötü bir avrat. Ben bibime çekmem. Babam herslenerek gitti, koca dutun dibine oturdu. Usulcacık arkasından gittim, ağacın arkasına geçip konuştuğunu dinlemeye oturdum. Görürseydi boğazımdan tutardı. Bilirim onu acımaz zaten. Anam da görmedi, görseydi “babasının kuyrukçuluğunu yapıyor” derdi. O zaman sen de yemek ye bakayım. Acından sürünürsün. Acından süründürür adamı anam. Zalımın biri. Babam karşında adam var gibi dertlendi durdu. “Ulan avrat... Hey kafa... Ah seni gidi kafa... Bir işe avrat karışırsa o işten hayır gelir mi... Avrat dert derse sen marat diyeceksin... Ben yapamıyorum amma... Sabahınan erkenden kalkmış Allah’tan hayır dua beklemeden “E ulan! Musa, ne oturuyon! Yarın kış gelmeyecek mi, kapıya kar yağmayacak mı? Baksana eller durmadan çalışıyor. Odununu ettiler. Motorumuz yok. Kimsemizde yok... Yavaş yavaş her gün odun ediver.. Biz de yardım ederiz... Getiririz... Şeğimizin birinden kurtuluruz... Hoppala her gün emir alacağız kendinden. İki çocuk benim değil sanki. Askerliği yapmamışım. Bu deli can taştan su çıkarır evvelALLAH. Gel onu da Reşit’in kızı Zeynep’ten sor. Kara Musa’dan kötü adam var mı? Olmadı kurtulamadın bu avradın elinden. Ulan benim işim kendinden mi sorulur?”

Evin erkeği kendi mi?

Başımıza amir mi kesilecek?

Avrat başıyanan erkek işine niye karışır.

Bugün oduna gitmeye gönlüm vardı. Madem o öyle yaptı gitmeyeceğim. Kışın soğukta gebersin. Kime ne olur bakayım”.

Çömelmekten ayaklarım uyuydu. Yerimden kalktığım gibi kaçtım. Ebemin yanına vardım. Sofada ayakta ellerini beline dayamış mırıldanıyor. Ötede anam mırıldanıyor. Yani babam mırıldandı diye bunlarda mı mırıldanacak.

Ebee dedim

Babam var ya...

Eeeee... dedi. Gözlerini öyle açtı ki yiyici sandım.

Yiyicin mi beni koca karı.

Babam.. dedim

Hersi indi babamın

“Ne varmış” demesin mi koca karı

Get gönlünü al, oduna sal, kış gelirse soğuktan gebeririz. E evvel sen geberirsin. Soğuk suyundan yurlar. Kefenin de yok. Ben yorganımın melefesini vermem. Kimseden de alamazlar. İyisi mi babamın yanına git, yalvar, oduna sal.

Sen...

Ekee seni, gittiğin köyü bir eşeğe bindirirsin.

Heee! Cazi karı dedim

Tıpış, tıpış ebem babamın yanına gitti. O sıra cuvara dumanı attırıyordu. Ebem geri geldi. Anam ocağa su koyuştu. İki tane kömbeyi bir azık çabutuna çıkın etti. Baltayı da aldı dutun dibine vardı. Babam ardına bakmadan gitti.

Ne oldu ebee dedim.

Odun olmasa kışın soğuktan geberik.

Ele güne gülinç oluruz

Oğlum sen akıllısın

Avrat sözüne bakma, o eksik etek, zırlasın dursun

Sen de ondan az kalası değilsin...

Sen zorla iş görürsün... dedim dedi.

Kısmet çeker adamı

Ebem soluk soluğa idi. Başını eğmiş eliyle desteklemiş duruyordu. Yüzleri karmakarıştı. Zalımınan çirkinleşmiş. Cazının biri. İki dişli karı. Hiç de ölmüyor. Dezzem gilin anşası “Bizim köyde karlar iki dişli olmadan ölüyorlar” diyor. Bizim köy ayrımı onlardan. Yoksa ölüm insanların keyfine mi bırakılıyor. Nerdee... Rahmetli dedem hele bir ecelin gelsin, altın kafeste olsan, sarayda otursan, döşeklerde uzalı da olsan kıpırdatmaz seni... Ezrail elini göğsüne bir atsın. Ruhunu kabzediverir. Kim bilir ne kadar gancaları var ezrailin. Öteen koca Fatma’nın kızı öldü. Anam elek almaya gitmişti. Durur muyum peşinden koştum. Şu Murtazanın da dilinden kurtulamıyorum. Bana kuyrukçu diyor. Kötü çocuk bir karış boyuyla nasıl öğrenmiş o lafları... Hep cazı ebesi öğretiyor. Çocuklar da büyükleri de taklit eder dururlar zaten –hee eke sende anayın izinden çıkıyon mu- Kel Ahmet emmin boşa mı araç diyor. Canı çıksın Kel Ahmet’in de. Murtaza da babaç değil mi? Koca Fatma’nın kızı soluyor, soluyor. Uçacak sandım. Birden soludu. Yavaş yavaş sarardı. Yüzleri değişti. Boynu cansızlaştı. Kimse seslenemedi. Sonra dutturdular bağırılmayı. Anam dayanamadı ağladı, ben dayanamadım ağladım. Hiç birimiz azrailin gancasını görmedik. Görsek yapırdık.

Haydi onun yerine sizinkini alayım deseydi. Kim ölüme razı olurdu. Koca Durdu ölümü birden istemeyin demiş. Ebem ballandıra ballandıra anlatırdı bunu. Nasıl bir uzak köye giderken azığm olursa (olacaksa), yolda acıkınca yiyeceksin ya bu dünyada da öyleymiş. Azıksız gidilmezmiş ötelere. Kimse ekmek de vermez imiş. Doğru ya –karı bunca doğru söyledi ömründe- kuzu gütmeye gittiğimde anam döğmüştü beni, gavurun biri anam. Kızarsa ekmek de vermez. Aç kıvrandım durdum. Azığm olsaydı ya... Peki dünyadan göçerken götürecektir azık neci ola. Ekmek, katık mı neci? Ölümler ekmek yemez ki. Dur hele, ölünce terazide tartarlarmış adamı. Günahı bir kefeye, sevabı bir kefeye. Koca koca adamlar teraziye sığar mı... Böyle söyledim de babama; “Hey kafasız kızım, yüklü kamyonları tartıyorlar, kaldı ki insanları tartmayacak terazi olsun... Ne bilim görmedim. Görmedim öyleyse bilmiyorum. Amma görmesem de inanıyorum.

Ebem düş gördüm diyormuş meğer. Kendini nazlandırmadan iş görmez zaten. Yumurta görmüş, yumurta görmüş sürüyünen. Sevincinden kucaklarını doldurmuş. Soruverdim: Ebee o zaman ben de var mıydım?

Hee ekee seni yumurta toplamaya götürürmüyüm hiç. Sen follukları kırıyor sun.

Ebee dedim. Follukları kırmam o zaman. Beni de yumurta toplamaya götürün mü?

Suratını astı ama, “götüreyim” der gibiydi. Sonra bir atlı gelmiş yumurtaları kırmış, uzaklaşmış gitmiş. Ebem de nerdeyse ağlayacakmış. Horozlar ötmüş. Köyde bizim horozlardan önce öten horoz yok. Kızarıım. Gece yarısı uyandırır beni. Babamın bazen hocalığı tutar; Horozlar hocaları uyandırır. Hocalar bizleri uyandırır. Bizler de gönlümüzdeki iyilikleri, güzellikleri uyandırırız. Kitap gibi konuştu. Anlayamadım gitti. Ebem düşünüyü anlattı. Ne seviniyordu ne üzülüyordu, yüzü karmakarışık.

Anam hayrola dedi

Ben hayrola dedim

Murtaza hayrola dedi

Murtaza ebee dedi

Dezzemgilerin Osman’ı da düş görmüş, öyle yumurta öyle yumurta bulmuş ki, adım atacak yer yokmuş. Uçacakmış sanki; sabahınan erkenden anasına anlatmış, anası da “altın bulacaksın oğlum” demiş. O da bir karıdan duymuş... Ben işe karıştım: “senin gibi karıdan”. Murtaza suratını azdırdı. Ebem kulaklarını dikmiş dinliyordu. Osman’ın anası birde “yanık kömbe ye git gez dolaş kucakların altınla dolu gelin” demiş. Sen de altın bulursun ya ebe.

Fırsatı kaçırır mıyım hiç:

Koca karı hep bana yedirdin yanık kömbeleri. Şimdi sen ye bakalım. Nasıl! Elden bulamazmıyım. Ebem suratını ekşitti de ekşitti.

Babam koşarak geldi. Ha bire soluyordu. Yoruldum. Kolay mı o kadar yerler gezmek, odun etmek diyordu. Yüzü bambaşka olmuştu –nedense ben hep adamların yüzüne bakarım- gözleri halkalaşıyor, dudakları geriliyor, yanağı oynuyordu. Suratında pis pis kıllar bitmiş.. Avratlar nasıl seviyor bu kılı erkekleri. Kıllar uzarsa babam köyün en çirkin adamı oluyor. Zaten tembelin

biri, tıraş olmaya da erinir. Ebemin sinsiliğini bilmez miyim. Babama sokuluverdi: Ne oldu oğlum. Sabır mı tartacaksın. Haydi anlatıver. Yoksa odun etmedin mi sen. Köptürivermez mi babam. Bir iki bağırıldı... Yavaşça ini-verdi... Gültüyordu durmadan. Murtaza’yı çektim: “Git anana de ki, babam delirmiş. O da ebeme desin”. Anama dedi. Anam ebeme dedi. Benim kadar şor getiren götüren olmaz. Gizli konuşmalara aldırış etmedi babam. Kalktı. Buldum buldum diye bağırıldı.

Anam; sus kimseler duymasın.

Ebem; sus Ümmühan duymasın. Şorcunun biri o.

Onlar;

Haydi içeri geçek, ne bulduysan de. Çocukları da almayak.

Cazı karı, seyrek dişlerinin arasından pısır pısır konuşur ya, benim kulağım evvel Allah duyar onları.

İçeri geçerken;

Ebee, anahtarın deliğini kapamayın unutmayın. Pencereleleri de örtün. Işıktan da saklıyorsanız pencereye duvar örtün. Babam çenesizliğime aldırmadı. İçerde “bırak çocuklar da gesin duysunlar” demiş. Biz de içeri girdik. Amaa, anam nasıl babamın konuşuyor. Sabahınan kapışmadılar mı. Nolacak abdal döğüşü yapar onlar. Utanmazlar, sıkılmazlar. Babam sessizlik içinde; “Buldum” dedi. Az kalası korkuyordum. İçim içimi yedi. “Zak-kumun kökünü bul” dedim Murtaza’ya. Murtaza anama dedi. Anam ebeme... O, eee bulduysan buldun. Anlat hadi hele. Çürük dişleri karanlıkta parlıyordu. Sırta sırta geveledi.

Sabahtan kalktım ya

Eee

Avradınan döğüşük ya

Eee

Koca dutun dibine oturdum ya

Eee

Ebem:

Canım uzatma... Oduna gittin ya...

O... Ha! Ha! Oduna gittim. Çam dallarına vardım. Baltayı elime aldım. –Sanki baltayı beline sokmuştu , beşiriksizin biri bu adam- ağaçlara baktım. Şunu kesim, bunu kesim derken Uzun Öz’e gelmişim. Şunu kesim bunu kesim erken yorulmuşum oturdum. Terlemişim – içimden “başladı yalanları koyurmaya” dedim –susamışım da. Öz’e inerken köşürgeden gelen yol var ya.

Eee

O yola düştüm. Bir daşa basıyordum. Yere bakıverdim. Yere bakmayınan eğiliverdim. Eğilivermeyinen alı-verdim. Koynuma koyuverdim.

Hepimiz birden eeee dedik.

Buldum! Buldum!

Neyi buldun oğlum.

Bende: “Yolda bir daş bulmuş, koynuna koymuş. Cin fikirliilerin evleri hep daşınan doluymuş. Bu da başladı gayı...”

Babam hiç kızmadı.

Ebemin kulağına eğildi. Anam kulağını uzattı. Murtaza uzattı. Bende...

Buldum dedi

Neyi buldun...

“Para” dedi.

O koca karıyı görmeliydin. Gelin olmuş ata binmişti sanki. Anam –kötü avrat- hopluyordu. Murtaza neden anlayacak. Ben de buruşturdum yüzlerimi. Bulmuşsa kendine. “Kimseden kimseye fayda yok” demezler mi.

_ Ebem: Oğşum, oğlum nederiz bu parayı?

_ Anama fistanlık alırım. Peştamal. Zeynep’e, anama altın alırım.

Ebem, tarla alınız

Anam, inek alınız

Murtaza, koyun alınız

Ben, eşek alınız

Hepsini alınız dedi babam. Borçlarımızı öderiz. Şehre geçeriz. Ev yaptırırız. Dükkanlarımız olur. Arabamız olur. Gezeriz. Tozarız. Eğlanırız. Koşarız oynarız.

Delirde dedim de beni yalanlıyorlardı. Kötü evden dışarı çıkamayana bak hele. Şimdi de cennette yuzüyor.

Kapı tak tak çalınıverdi. Murtaza kapının deliğinden bakarak “imam karı” dedi. Ebem boynunu uzattı. Babam kulaklarını yastı. Anam gözlerini açtı. Kötü dişlerinin arasından;

_ “Hişt” Ağzı habire sulandı.

_ Düşüm çıktı. Ben hayırlı karıyım.

_ Sen cazı karısın

Sana demedim mi oğlum. Kızma da get odununu et. Anayın sözünü tuttunda gittin. İşte böyle kısmet çeker adamı.

Dallandırmadan ballandırmadan yemene bak

İmam karı:

Aaaa bu ne hal. Yoksa hazine mi paylaşıyorsunuz. Pencereleleri kapatmışlar. Sessizlik... Her biri kabuğuna büzülmüş.

İmam karı lafları beşirlikli verir. Köyde ona hatip derler. Ekenin cazının biri. Ebem çok sevmez “şeytanın yattığı yeri bilir” der.

_ Bari pencereleleri duvarla örseydiniz. Peçeyi kapasaydınız. Anahtarın deliğine de çaput bassaydınız.

_ “Havasız bizi öldürecek” derken babamın sarı dişleri nasıl da çirkindi. “Anamgil ayağa kalktı, ebem kalkmadı. Ben kalkmadım. Eteğimden tuttu öyle çalım sattıki “sen mi karısın, ben mi karıyım? Sen mi benim beşiğimi salladın, ben mi seninkini? -Lafı uzatır zaten koca karı- kim kimin göbeğini kesti.

_ Hee! Cazı karı! Keftor karı!

Avurtlarını yırtarım ha

Saçlarını yolarım

Paçatlarını ayırırım.

_ Bir halt işleyemem

Dişlerini sökerim

_ Kılıma dokunaman

Babana bir tan zopa attırırım.

Babam şişivermesin mi? Saçımдан tuttu. Tokat da attı. Paçatlarını ayıracak oldu. Ebem olmasaydı epey hırpalardı beni.. O, imam cazı karıyı sevmediğinden bana arka çıktı. Bu sefer ebemle dutturdular çekişmeyi. Anam yiğitlik yapmamış olsaydı karılar kapışacaktı. Keşke kapışsalar. Ne hoş olur karı kapışması, aşık atışması. Birinde gördüm aşıkların atışmasını. “Hasan Aşık” a ellerden bir aşık getirmişler. Bizim koca dutun dibinde atıştılar. Kazları her gün kapıştırıyorum –o yüzden her gün zopa. Zopaya ekmek kadar alıştım. Babamın döğdüğünde ağlamamam alışmamdandı- Anam- bazen akıllanır, adama acır- “az zopa yiye çocuklar çok ağlar. Çok zopa yiye çocuklarda az ağlar. Hem zopanın çoğu çocuğu şımartır. Kızlar iki dişli karı huylu, oğlanlar beli kambur herif huylu olurlar o zaman”.

Hele ben iki dişli desem ebemde bana diyor. Bunu anamdan duymuş olmasın –yahut anama mı öğretti bunları- şu karıları sevmedim gitti. Onlar da beni...

Susmasaydım kimse susmayacaktı. Ortalığı sessizlik aldı. Ama şimdi ışıktı içeri –anam perdeyi açmıştı- herkes içinden konuşacak laf arıyordu. İmam karıyı kızdırmasaydık köten gibi işlerdi. Bıdır bıdır konuşurdu. Bazen ebemin bir “ihhh” demesi dutar. Hem kızar hem bayılırım... Birisi geldimi eve “ihhh” der bir laf atar ortaya. Adamlar konuşur gider gayrı. Onunla çekişmemiz de babamın amma hoşuna gider. Daha karıya zor gücüm yetiyor. Yetmiyor bile. Kapışmamız çekişmemizden hoş oluyor babama göre. Amma daha bir sabah çekişmesiz geçmedi. Esen yeli bahane eder. Çekişir... İlle de benimle.

“Ihhh” deyiverdi de gözlerimiz seyrek dişine dikildi.

Şey... Şu şey... Neydi onun adı... Şeyy... İmam sen söyle hele... Ihhh.... Söylesene... Karamusa... Şey... Soyka çıksın...

_ Şeker mi?

_ Odun mu?

_ Adam mı?

_ Kötülük mü?

_ Mallar mı?

_ Yok yok... Şey... Şey...

_ Ney ya?

_ Para... para...

_ Eeeee

_ Para olsa diyordum... Gözlerime baktırıldım. İğneyi takamıyorum. Kadın kısmı dikişi olur, söküğü olur, yırtığı olur. El eline bakmayı sevmem de.

_ “Doğrusun koca ana” dedi imam karı. –Ondan yaşlıyı ama gene ana derdi- Babam derdi ki rahmetlik; “Her şey çok bir şey yok”. Gönül neler istemez ki, amma karşılıklı olmadıktan gayrı.

_ Babamda, “öyle imam ana öyle... Para canım yongası

_ Hem dost hem düşman dedi anam

_ Para cine benzer deyivermesin mi ebem.

Baba dedim.

Neee dedi.

Parayı kim bulmuş?.

O da; Beeeceen

Ebem ekenin cin fikirlinin biri.

_ Yok yok.. Yani taa eskiden kim bulmuş?. Şey... Ney...
O karın ağrısı... Ne derler ona... Kim akıl etmiş...

Babam memnun olmuştu.

_ Parayı dedi. Parayı bulan hiç söz bilmezmiş. Aklından geçirmiş demiş ki –tabii ellerini salları yüzlerini buruşturmuş (kaşları oynamazmış dedi ebem) konuşmazmış-onu, onu bir bulsam.

O zaman ölmem. O vakit adam görüyormuş ki; insanlar bir tek anlaşma yapmışlar, o da ölümden korkmak. Ölü olursa hep kaçarlarmış. Bu parayı bulan adamın babası ölmüş. Gene kaçmışlar... Adam oturmuş... Hem ağlamış... Hem düşünmüş... Aklına bir şey gelmiş. Adamlara sokulmuş. "Size ölümü unutturayım mı?" der gibi el kol sallamış.

"Size ölümü unutturacak bir oyalanma buldum"

_ Eeee demişler.

_ "Para" demiş.

Adama hep (delii) demişler, adam delirmiş.

İmam karı: _ Doğru babana rahmet, ölüm parayı unutturur. Para ölümü unutturur.

_ İmam ebe dedim. Bir adam olsa hem parayı sevse, hem ölümü sevse... Hem...

_ Dünya yüzüne öyle adam gelmemiş kızım.

Babam içini çekti.

_ Kimbilir belki bizim dünyamıza gelmemiş.

Ebem laf çeker mi hiç.

_ Rahmetli hatça karı derdi ki "parayı bulan adam ilk akıl doktoruymuş"... para...su...neydi o...nefsimiz...nefsimiz aynı adam gibi. Para ahalinin nefsiymiş.

_ Doğru karı ana doğru. Nefissiz adam, parasız ahali olmaz

Herkes sustu. Ebem "ihhh" dedi. "Ben onu demedim bre. Şu... -ebem uzun şor edemez zaten. Kısa kua olacak ona- adam para bulsa. Şey...Şey... Onu yiyebilir mi acep?"

_ Nasıl dedin karı haa.. Başkasının parasını mı? Ne bilim devir döndü. Biz eskiden yerde altın görür el atmazdık. Büyükler alının teri olmayan herşey senin değil derlerdi.

_ Haram... haram

_ Haramı tanıyan mı kaldı imam ana..

_ Haramı tanıyan kalmadı dirliğimizde kalmadı ya oğul.

Ebem yine "ihhh" dedi.

İmam karı "kalkayım" dedi

Anam "hizmetin neydi" dedi

Babam "sen bilin imam ana" dedi

Ben "iyi ettin" dedim

İmam karı "ekee" dedi

Ebem babama ağzını çuvaldızınan dikmek gerek. İçin

delikli torba. Bir şey saklıyaman. Az kala ağzından pıtırıyodun.

_ Cimriler sır dutamaz dedim

_ Ekeee...

_ Oğlum ağzını topla, sır taşımasını bil. Nene gerek senin elin malı, vay harammış, helalmış... Sofuluk bize gelmez, para bu para. Nene gerek dallandırmadan ballandırmadan yemene bak.

Helal mal olursa

İmam karı şüphelenmesin mi? Bizimki gibi kulakları cin kulağı. Nedense bu karıların duyuyorda gözleri görmez oluyor. Dedelerin de kulakları ağırlaşıyor. Yaman karı o. Hem de nasıl. Kakayım derken mahsus etmiş. Ağzımızın davuşunu almış. Biz de amma aceleciz. "Eyi ettin – sen bilin- güle güle- hizmetin neydi" bu laflar kalk get demenin püsküllüsü. Anlamaz mı imam karı. Dişlemediği yer mi kalmış onun. Laf eder arkasından "yeri post ettin, insanları dost ettin" der. Hoş bizde demedi ya, demeyi bıraktık mı ki. Mutlaka bunda bir iş var demiş yere kulağını vermiş.. Dinlemiş de dinlemiş. Doymuş da savuşup gitmiş.

İçerde bir tantana koşturdu. Anamın kalbi karıncalaşmış. Ebeme yavaşça "gel bu paraları bir yere, hayır yerine yatarak. Elin malı adama uğur getirmez. Hocalar demez mi alınızın terine bakın. Helalinden yiyeceğin. Haramda hayır yoktur".

Ebem; kız delirdin mi sen? Maazallah sofuya kesti bu avrat. Oğlum Kara Musa oğlum avradın sofulaştı.

Babam "noldu" der gibi oldu. Seslenmedi. Ben nerden aklıma geldiyse dedim ki; paranın sahibi "alan zakkum yesin, zehrin kökünü içsin, boğazından çıkmasın, diyor. Ooo koca karı boğazında durursa suda getirmem. Canın avucumun içinde olur. Ölmeni seyredirim.

_ Oğlum bu kızın terbiyesini ver. Yoksa çenelerini ayırırım onun. Dilini koparırım. Baçaklarını kırarım.

_ Bir halt işleyemem.

_ Kız eke, soyka kalasica dedi. Zorlattı üstüme. Geri geri kaçtım. Bu sefer korkmuşum.

Anam, adam haydi gider hükümete şikayet ederse...

Babam, benim aldığımı nerden bilecek.

_ Yerin kulağı vardır. Senden başka adam geldi mi ordan. Hemi oduna gittin balta elinde. Kuşluk olmadan geri geldin. Şüphelenmezler mi hiç geldiğini gören olmadı mı?

Ebem de; Hükümetinde seninde karının ağrısın.

Anam yüzünü ekşitti.

Murtaza çekti beni.

_ Kız Ümmühanı

_ Neee

Hükümet neci?

_ Adam

Koca mı?

_ Koca adam

Babam kadar var mı?

_ Babam neci, bacakları şapta kadar. Ayakları ayı aya-

ğından koca. Sesi boru gibi.

_ Kız o adam yemez mi?

_ Hem de çiğ çiğ yer. Senin gibi çocuklar dişlerinin arasında kalır.

Hükümet nerde oturuyor?

_ Kazada

Kaza nerde?

_ Öllüğün körtünde. Sen de hiçbir şey bilmen.

Ne bilim eke, bir şey öğretilmedi ki

Kız Ummuhanı?

_ Neee?

Hükümet ne yer?

_ Adam yer.

Kız hükümet dev mi yoksa, kılı da mı

_ Babamın gibi pis pis sakalları var

Sen gördün mü?

_ Ben nerde gördüm. Ebem diyor. Allah Hükümetin yokluğunun vermesin. Hükümet olmasa adamlar çiğ çiğ birbirini yerler. Bereket versin hükümetten korkuyorlar.

Hükümet ölür mü kız?

_ Adam olunca ölmez mi?

Hükümet ölünce biz noluruk?

_ Ne bilim. Dur hele ebeme sorayım. Hükümet ölünce biz noluruk?

Ebemin yanına sokuldum

_ Ebeee

Neeeee dedi

_ Hükümet ölünce biz noluruk?

Karı kulaklarını dikti.

Hükümet ölünce biz birbirimizi çiğ çiğ yerik

_ Ohh dedim. Dişlerin yok ya. Ben de seni yerim. Eke seni, ağzımı yırtarım

_ Cazıı

Murtaza sokularak ebeme dedi ki,

_ Hükümet ölünce dişliler dişsizleri yiyecekmiş.

Benim dişlerim küçük

_ Sen kaderine küs

Anam Murtaza dedi hemen koşuverdi. Ebem durmadan babamı kandırmaya çalışıyordu. Anamın kalbine kurt gitmişti bir kere.

_ Tonlarıman zopa atar hükümet

_ Suçlu olursan atara kızım, sen aklını başına topl. Kapıya gelmiş şu maldan olmayak.

Babamda

“Ne bilim”

“Olur mu”

“Nasıl etsek”

“Hayrola”

“Bekleyek hele” gibi sözlerle konuşma aralarında karışık veriyordu.

Öyle kızmıştı ki ebem

_ Ya bu para dediğim gibi olacak ya da ben bu evden gideceğim. Yanına sokuldum

_ Koca karı iki dişli bir kardaşın var. O da avrat akıllı, seni eve koymazlar. Rahar rahat yerinde dur.

_ Eke paçatlarını ayırırım.

Murtaza da anamın kucağında kıs kıs gülüyordu. Komşusunu dövemeyen eşeğini ya da evradını döğermiş derler. Ebeme artık gücüm yetmiyordu.

Anam çetin bir kaleydi. Babamın ipiyle kuyuya inilmezdi. Kala kala Murtaza kalıyordu. Yavaşça vardım. Öyle bir tokat attım ki, ben de sallandım. Dışarıya kaçacaktım kapı kilitliydi. Gerisini herkes bilir artık. Hükümet zopasına benzer bir sopa yedim ebemden, anamdan, babamdan, Murtaza'dan. İnsan suçluları mı çok döğör yokda suçlu sopayı çok tesirli mi hisseder, bunu anlamadım. İş o kadar ileri gitti ki “şu kız nazarata atak” yani “hapsedek” dediler. Murtaza, “ayrıca bir oda yapak” dedi. Ebemse “penceresiz, ışıksız olmalı”. Babamın kızgınlığı gelip gelip gidiyordu. Galiba parayı yiyemenin sıkıntısı olacak. İçimden beddualar ettim. Sonra da gözümü yumdum ağzımı açtım.

Allah yiyemiyesiniz

Boğazınızda kala

Karıya kefen parası ola

Soğuk suyunan yuyalar

Tanrı canlarını alsın

Teneşirde yusunlar

Ekmek atlı kendileri yayan olsunlar

Babamın gözleri çıksın

Anam el aleme gülünç olsun

Kimsecikler yüzüne bakmayalar

Karınları başları dişleri ağrısın, doktor parası edeler

Efin tefin olalar

Sürtüm sürtüm sürtüneler

İki yakaları bir araya gelmeye

Ele muhtaç olalar

Uçan kuşlara el açalar

Sabaha çıkmasın o karı

Acı haberları yayıla

Gözleri çıka

Burnundan fitil fitil gele emeklerim

Boylarının hayrını görmeye Murtaza

Murad alamadan gide

Beddualarım kabul olur inşallah

Tez günde dutar inşallah

Hepsi üstüme zorlatacak oldu. Kul sıkışmayınca hızır yetişmezmiş. O sıra olan oldu. Ben de kurtuldum. En önce ebem davrandı. İki dişlerini gösterdi iyici gibi doğruldu. Anam ellerini belinden indirdi. Babam doğruluyordu ki, kapı “tak-tak” vuruldu. Hepsi yerinde saydılar, ben de sustum. Korka korka kapıyı anam açtı. Bir tanımadık adam. Suratı bizimkilere benzemez. Baba gibi cimrinin biri. Ne işi var burda. Geldiğine iyi etti, yoksa bu defa kemiklerimi kırarlardı. Bizim evi nerden bilmiş. Ha-

yırdır inşallah. Dur bakayım ne diyecek. Dost köyüne bahanesiz gidilmez. Adam içeri girince gözleri kararmış olacak kapının önünde biraz durdu. Sonra içerdekileri tanıyormuş gibi selam verdi. Babam buyur etti. "Kız döşek atın" dedi. Ebem suratını azdırdı. Bir sessizlik doğuverdi. Bende "ıhhh" demesini bekliyordum. "Ihh" etti.

_ Oğul adamın hizmeti ne ola?

_ Hayırdır inşallah ana.

Misafir denen de

Bende.

_ Serdir inşallah dedim. Gözler bana döndü ama adam vardı artık.

"Ben" dedi adam: Ben mal alıyordum da

_ Eeeee

Bu köyden öteki köye gidiyordum da

_ Eeee

Şu başta... Sizin dağın ordaki yoldan geçiyordum da

_ Eeee

O yoldan geçerken yorulmuşum, oturmuşum da

_ Eeee

Sonra kalktım dağın tepesine vardım da

_ Eeee

Orda beni eşkıyalar soyar diye korktum da

_ Eeee

Hemen elimi cebime attım da

_ Eeee

Orda baktım ki...

_ Eeee

Sonra korktum ki...

_ Eeee

En iyisi Allah... Kötüsü paramı alan.

_ "Paramı mı almışlar" dediler hepsi birden. "Geçmiş olsun. Çok yazık olmuş. Vay zavallı vay. Gurbet kuşu gibi dağlara düşmüş".

Babam "alanın eli kurusun".

Ebem "benim oğlum bu çukurda bir tane doğru mu doğru, dürüst mü dürüst"

Anam "bizde öyle şey olmaz"

Ben mırıldanacak oldum. Kapı dışarı etmek istediler. Adam müdahale etti.

_ Şey... Köye doğru geliyordum da. Acep alan olmadı mı ola diye. Şurda... Bir karıya rastladım da.. Bu dağ yolundan giden oldu mu dedim de... O da "Ne bilim a oğul, sabahlayın Kara Musa bir cangama cıdalla oduna gitti. Hemencecik geliverdi. Şüphelendim doğrusu. Kapıyı bacayı kilitlemişler. Tıpkı hazine bölüşüyorlarmış gibi. Hayırdır inşallah a oğul. Aha şuracıkta evleri... Git... Bir konuşuver. Aldıarsa vicdanlarına..."

Murtaza yanıma gelmesin mi?

_ Kız eke, vican mı, ney o?

Vican değil, VİCDAN

_ Nedir? Yenir mi?

Yüreğe vicdan derler.

_ Kız yürek herkeste olur mu?

Olur ya... Anam demiyor mu.

_ Kız... Babamın vicdanı kocaman mı?

Babamda vicdan var mı yok mu şimdi görün.

Ebem "tövbeler tövbesi benim oğlum almaz. Benim oğlum birtane"

Babam güya herslendi anama, üzerine zorlattı.

"O cazı karyı eve almayın. Almayın demiyom mu? Tükürsen bile dışarı çıkıyor. Evin sırrı olmalı"

Adam sakince:

_ Ev hali olur hemşerim.

Anam adama,

_ Bizim eve leke süremezsin.

_ Ben insanlığın istiyom. Düşüntün beni de. Çoluk çocuk sahibiyim. Üç beş mal alır bazara götürür satarım. Ta nerden nereleri dolanıyom. Bir geçim davası. Acıyın bana.

_ Sana Allah acısın a oğul, almadığımız parayı bizden zorunan alamazsın ya.

Adam kızar gibi oldu.

_ Açık konuşuyorum... Aldıysanız verin. Yoksa hükümete giderim. O karyı da şahit tutarım. Sürüm sürüm süründürürüm.

Murtaza benim bedduamın tuttuğunu sanarak adama sordu.

_ Dayı, hükümet adama zopa atar mı?

_ Hemide çiğ çiğ yer

Ben de

_ Hazır ol karı. Çiğ çiğ yiyecekler seni. Babam "hökümet" dedi güldü. "Yok yok ben almadım almadım da. Ana... Kız avrat..."

Ebem kaşlarını çatı. Anam suratını başkalaştırdı. Babam yine güldü. "Hökümet" bir adam... şey... para... şey etse yani... Parayı şey etse yani... Yani bulsa... Onu zorunan alır mı? Aldıktan sonra gene de zopa atar mı?

_ Hemide kemiklerini ezer. Allah hükümetin cırnağına düşürmesin adamı...

_ Kız ana... Avrat... Ben... Şey... Sabahınan oduna... Ana konuş kele.

Ebemi korku salmış gibiydi. Anamı titreme tutmuştu.

_ İsterseniz karyı getireyim. O gözleriyle görmüş. Çok akli başında bir karı. Osmanlı kadını sanki.

_ O cazının biri hemşerim. Yalancının. Yaramazın.

_ Parayı... Verirseniz hükümete gitmem. Yoksa...

_ Ben yolda buldum almadım ki

_ Babana rahmet, geçmişine rahmet, sağ ol

Elleri titreye titreye babam para çıkınını uzattı. Adam kapar gibi aldı. Ebem suçunu başışlatmanın gayreti içindeydi. Mırıldandı. Laf edecek oldu. Sonra da gülerkek

_ Helal mal olursa dedi.

NEDEN ?

“Gönlümün Veli’sine; Veli’nin Abisine”

Gönülden uzakta gözden ayırınız.
Bağrımda bir hançer; özden ayırınız.
Cevap verir misin bana ey pirim?
Neden hep uzakta, neden ayırınız?

Bir ağacın kollarının dalıyız,
En verimli meyvesiyiz, balıyız.
Diri olup, iri olmak var iken,
Neden hep uzakta, neden ayırınız?

Şöyle-böyle yarılандı ömrümüz,
Bundan gayrı gelecekte kaygımız,
Biz sorduk; sormasın yarınlarımız,
Neden hep uzakta, neden ayırınız?

Olmamalı bölünmüşlük bahtımız,
Bu birliğe olmadı hiç katkımız,
Birlik olup mutlu olmak var iken
Neden hep uzakta, neden ayırınız?

Yaşandıkça bitti ilkbaharımız...
Sonbahar ki bizim bu son şansımız.
Bilici’den size, size çağırımız;
Neden hep uzakta, neden ayırınız? ,

Hayırlısı

Adamın kızı olur. yine kızı olur. Bir daha bir daha.
Daha da.

Yalvarır yakarır.

Ermişler gezer. Ziyaretlere koşar. Adak kurban.

Yedi kızından sonra bir oğlu olur. Yedi kurban keser.
Yedi gün yerler içerler. Bacasını kırarlar yedi gün
sonra ad koyarlar.

Kalender.

Kalender olsun derler.

Bahtı kalender olsun.

Gün gelir. Gün geçer. Kızlar yuvadan uçar. Kalender
ergenleşir. Toy mu toy. Boy pos. Vakti erişir. Kara-
yağız delikanlı olur.

Ana, baba, kalender. Mal, mülk, varlık kalendere
kalır. Bir der iki olmaz. Kaygı tasa görmez. Elini ılık
sudan soğuk suya vurmaz.

Yer içer yatar.

Ana baba dileğidir. Evlattan gün görmek ister. Baht
görmek ister. Torun görmek ister. Ocak tütsün ister.
Hayır görmek ister. Kalender iş tutmaz. Kalender
gam etmez. Kalender bir iki etmez. Gel diyeyim
akıllı. El ne dese o olur. Yuvayı sıkı tutmaz. Büyük
küçük tanımaz. Hatır bilmez. Anaya babaya asi olur.
Yuva bozan olur. Hayırsız olur.

Koca köyde kim var kim yok toplar eve adam.

Ne yedirmek ne içirmek için. Geçer karşıya. Em-
miler, dayılar, uşaklar, bacılar.

- Benim yedi kızım olmadı mı?

- Ermişler ziyaretler dolaşmadım mı?

- Oğlan, istemedim mi?

- Yedi kurban adamadım mı?

- Bir ağızdan. He derler. Öyle derler. Doğru derler.

- Yedi kurbanı yemediniz mi?

- İçmediniz mi?

- He derler.

- Açın ellerinizi,

- Topu birden ellerini açar.

- Baba söyler onlar söyler.

- Allah'im.

- Allah'im.

- Bana yedi kız verdin.

- Bana yedi kız verdin

- Oğlan istedim

- Oğlan istedim

- Oğlan verdin

- Oğlan verdim

- Yedi kurban kestim

- Yedi kurban kestim

- Yedik içtik dua ettik

- Yedik içtik dua ettik

- Adımı kalender koyduk

- Adımı kalender koyduk

- Kalender hayırsız çıktı

- Kalender hayırsız çıktı

- Bu kalenderden bize hayır yok.

- Bu kalenderden bize hayır yok

- Bana yedi kurbanımı geri ver

- Bana yedi kurbanımı geri ver

- Kalenderini al

- Kalenderini al

Kalender hala yaşıyor. İyi bir politikacı. Hatırı sa-
yılır. Sözü dinlenir. Devrin adamı.

Hey gidi devir.

TİRŞİK

*Çiğ yersen kezzap gibi yakıyor
Cefa bulur her kim yerse tirşiği
Pişirince miski amber kokuyor
Vefa bulur her kim yerse tirşiği*

*Pancar ama onun adı değildir
Zincar büklük vatandır belidir
Kadrlinin andırının gülüdür
Sefa bulur her kim yerse tirşiği*

*Tütün gibi kıyım kıyım kesilir
Sıcak suyla ayran ile basılır
Sabah olur eski surat asılır
Defa bulur her kim yerse tirşiği*

*Kaynadıkça göğre uzar dumanı
Bile kaynar pişirmenin imanı
Kış ayları tirşik yeme zamanı
Şifa bulur her kim yerse tirşiği*

*Mübareğin beş yüz yıllık dünü var
Dört bir yanda hatrı var ünü var
Kadınların tirşik yapma günü var
Reha bulur her kim yerse tirşiği*

*Diyorlar ki, sıtma maraz söküyor
Barsaktaki paraziti söküyor
Akharmân'ın canı tirşik çekiyor
Dua bulur her kim yerse tirşiği*

AĞAÇ

Resim yapacak olsam ağaç aklıma gelir. Bir ağaç çizmek, önüme akan dere, üzerine bir köprü, arkasına sıralı dağlar ve masmavi gök. Çocukluğumuzdan kaşan izler olmalı.

Ruhum ağaçta ikili bir dünyayı arıyor. Ağaç, göğe alabildiğine uzanan büyür uzar ve hür. Derinliğine, toprağa doğru köklü ve sağlam. Önce kök salmalı sonra dal. İnsan... Aile... Toplum. Öyle değil mi?

İnsan ruhu kökleşmedikçe açılmaz. Ruh demet demet açıldıkça insan güzelleşir. Ağaç, ruhumun derinlere kök salma ihtiyacını gösteriyor.

Ağaç aklıma geldikçe şairin dur kesme şiirini hatırlarım.

“Sakin kesme, yaş ağaca balta vuran el onmaz.

Kütükler var, hiçbirine kervan gelmez, kuş konmaz”

Demek ki ağaç olması yetmiyor. Canlı, cascanlı olması gerekiyor. Yoksa kuru ağacı kim neyliye. İnsanda buna benzer. Ağaçta can, insanda ruh. Hayat dediğimiz şeyde bu.

Şair susmuyor.

Sakin kesme, her dalından bir güzel kuş ses versin

Sakin kesme, gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin

Sakin kesme, şu sevimli köye kanat, kol gersin

Sakin kesme, aziz vatan gündün güne şenlensin!

Atalarımızda ağaç dikerek, ağaçlara ilişmeyerek yeşil vatan bırakmışken hala kese kese bitirememekteyiz. Ağaç tabiatın merhamet yani. Mahlûkat onun etrafında hayat sürmede. Lakin insanda merhamet gidince nicelerine kıyılmada. Can taşıyan dilsizlerde mahrum kalmada.

Ağacın meyvesi deseler, en bereketli yanı gölgesi. Kurtlar, kuşlar, sürünenler, uçanlar, kaçanlar, yürüyenler, hâsılı can taşıyanlar gölgesinde eğlenir, dinlenir, konaklanır. Meyve ya olur ya olmazken, gölge daim var. Cömert mi cömert, herkesi buyur etmede.

İnancımız da dünya hayatı da bir ağaç gölgesinde bir konalgaya benzetilmiş. Yolcunun gölgesinde soluklanıp yola revan olması gibi. Cennette de ağaç insana yoldaş olacak.

Ağaç seni blirim. Meyven var, gölgen var, dalın budağın var. Ve de insana amade. Ne yapsan demez, ne eylesen söylemez. Sadık mı sadık, savunmasız mı savunmasız. Dili yok, masum, mazlum, sessiz, sedasız. O nispette cömert, fedakar, hizmetkar.

Ağaç daha ne yapsın. İnsan o ki ağaçtan ibret ala, onun da bir can taşıdığını bile.

TOROSLAR

*Hey Toroslar sıralı başın göğe ne yakın
Ben karalar bağlarken sen beyazlar takın
Başın gelin başa benzer duvağın kardan
Hafakan basan ruhumu kurtarın dardan*

GURBET

Haydarpaşa'nın iki yüzyıllık heybetli duruşuna bile bakmıyordu. İki yandan yükselen güngen kulesi günün öğlen sonu dördü vuruyordu. Boğaz, karşyaka ile gar arasına konulmuş mavi görünümüyle iri bir nehiri andırdığı anda şaşkın bakışlı adam, kendirle sıkı sıkıya bağladığı incecik yorganın içindeki incecik şilteyi sırtına vurmuş, tahta bavulunu sıkı sıkı tutmuştu. Yürüdü. Az ilerde iri nehri andıran boğazın mavi suyuna, suyun üstünde durmadan ötüşüp duran martılara, mendireğe bakındı. Üstünde küçük bir fener, fenerin tepesine konmuş bir martı kuşu, kayalık, kayalık üstüne tünemiş tembel karabatak sürüsü, kanatlarını açmış, gagalarıyla gövdelerini didikleyen halde iken o, şaşkın bakışları arasında suya batıp uzun bir aradan sonra ağzında balık olduğu halde çalışkan bir karabatağı izledi. Dengini koydu bir kayanın üstüne. Bavulunu da. Oturdu. Bir tabaka çıkardı cebinden. Beyaz, ince sigara kağıdını alışımlı biçimde baş ve işaret parmağı arasına yerleştirip sarı kız saçlı tütünü özenle koyup iki elinin baş ve işaret parmaklarıyla sarıverdi. İslî muhtar çakmağının gazını emmisinin oğlu doldurmuştu. Tütünü karısı koymuş, yatağı anası vermiş, bavulu babası almıştı kasabanın bavul, çanta satan esnafından. Bir nefes çekti sigarasından. Boz bir maviliği savurdu gök mavi boğaz suları üstüne. Ardına baktı. Haydarpaşa'nın ikiz kulesindeki güngen derin derin ah çekercesine vuruyordu gongunu.

Bir yolcu vapuru boğuk siren sesini boğazın suları üstünden salarken, bir yelin o sesi alıp da Marmara üstünden Ege'ye, oradan da Akdeniz'e uçuracağını hiç mi hiç düşünmüyordu. Karabatağa, martılara, vapura bakıp duruyordu. Karabataklar, vapurun yaydığı dalgadan ürkmeleriyle mendireğe çıkması bir oldu. Martılar kanatlandı, vapuru çığlık çığlığa karşıladılar. Birden ürküntü salındı yüreğine. İncecik bir ürküntü. Kıyım kıyımdı. Omuzlarından bir titremeye göğsünün sallandığını hissetti. Bir cuvara daha sardı. Bir nefes daha saldı boğazın maviliklerinin üstüne. Boğaz serin, özlem sıcaktı. Yakı yakıverdi. Gene titredi. Sonra martılara baktı. Vapurun dışında yığınla insanın attığı simit parçalarına çığlıklarla koşuyordu martılar.

“Kursaksızlar!” dedi.

Sadece bu çıktı ağzından. Karabataklar, bir sıra diziliydi mendirekte. İstiflerini bile bozmak istemez bir kibir içindeydiler. Böyle bir hal içre dalmışken düşüncelere, savururken cuvarasını mavi serinlikteki boğazın üstüne, bir serin foşurdamayla birlikte serpentinin üstüne gelmesiyle iki yüzyılı aşkın bir zamanda, alının çatında ŞİRKET – İ HAYRİYE yazan bir tabela bulunan, çini süslemeli rıhtım binasının önündeki iskele dubaları vapurun çatırtılı dokunu-

şuyla sallandı. Gıcırtilı, paslı, ince ığralanışlı tuzluca sallantıydı.

“Haydarpaşa yolcuları kalmasın!” diye bağırarak çımacının sesinde, sılaya doğru koşar adım gidenlere bakındı. Gene ürktü. Bu kez ince kıyım değildi ürküntü. Ağırcaandı. Yüreğinin ortasında ısıcacak dilinmişlik izi bırakıverdi. Gözlerinin ıslandığını, bir yerlerden büngültü gelip de o iki gözü suya boğarcasına akmasına sinirlenir hal aldı. Yekindi. Mağrur bir yekinişti. İnsanlara baktı. Tahta bavullu değildiler. Tozlu değildi pırtıları. Pabuçları bile boyalıydı. Elinin tersiyle gözlerini sildi.

“Haydarpaşa yolcuları kalmasın!”

Memleketindeki yerde de aynı bağırta vardı. Bir ayrıntıyla vardı; deniz, vapur değil de kara bulutlu, isli, kapkara, iri lokomotifin çufçufuyla birlikte çıkan duman kara kara yükseldikten sonra bozbulanık maviliğin tozumsuluğuna bürünür; şeftren, elinde flama, ağzında düdük, bir yandan flamayı sallayıp düdüğünü öttürürken tren çufçufu dumanlarını salardı.

“Haydarpaşa yolcuları kalmasın!” diye bağıraktan da geri durmazdı.

Gurbete gitmeye yakındı. Öğretmeninden öğrendiği harita ölçme tekniğiyle karışlamıştı gideceği yeri. Doğunun uç yerinden, batının uç yerineydi yolculuğu. Babasının getirdiği tahta bavul içine bütün her şeyini koymuştu. Bir şilte, yorgandan oluşan dengine umutlarını sarmıştı.

“Yitirme bunları!” demişti babası. Sıtma görmemiş sesi kulaklarında ötüyordu;

“Yitirme bunları!” Bavulunu, dengini yitirirse her şeyini yitireceğini mi anlatmak istemişti, bilecek durumda değildi. Bir kıyıda bekleyen üç günlük karısının boynu bükük haline saldıran boz dumanın arındaki görüntüsü bıçak bıçak dilimlemişti yüreğini.

“Hık!” dedi. Gözlerine saldırdı yaşlar, boğazına da bir taş oturuverdi.

Bir daha gırtlığından “hık” çıkaramadı.

Tren yürüdü.

Umutlar yürüdü.

Yavuklu orada kaldı, üç günlük tazelik sıcaklığında.

Bıçak bıçaktı kesiği yüreğinin.

İşte, Haydarpaşa garının önünde otururken, böyleydi hali Salih'in.

İstanbul, dişlerine alıp da tükürme gereğini bile duymadığı zahmetsiz birini daha, o çekici işvesiyle kandırmış, içine içine çekmişti. Direnme gücü bile tanımamıştı Salih'e. Yavuklu sılada, kendi gurbette,

ikisi de hasret yükünün ağırlığında kaç büklümdüler, bilecek halde değildiler. Cadde ve sokaklarından hasret hasret insan gözleri fişkırdakça, Salih gün be gün ufaldı. Kent büyüdü, ekmek küçüldükçe küçüldü, emek arttıkça arttı.

İstanbul'un bayır yerinde insana semer vurulur. Dik yokuşlarda hamallar, semerlerin üstünde kumaş bobinleri taşırlar. Yokuşları ıhlamalar, oflamalar, her adım atışlarında hamalların, sırtlarında iki metrelik bobinlerin bir sağa, bir sola yatmalarıyla yürüyen bir görüntü kaplar. Salih, içinde ılıkça sevi sıcaklığı, sıla hasreti, maişet motorunun bitmez iştihasına yetişmek için çalışmaktan olmalı, al yanakları solgun ölümsek sarıya, kara gözleri ferî sönük hale dönmekle kalmamış; titrek dizlerinden ötürü sık sık dinlenme gereğini duymuştur.

"Üç gündür lokma yiyemedim doktor bey!" diye bilmmişti; parmaklarıyla "üç" işareti yapıp;

"Üç gündür helaya da gidemiy'o'm!"

"Üç gün mü?"

"He!"

"Eşin dostun, kimin kimsen yok mu?"

"Yok!"

"Paran pulun?"

"Yok!"

Salih, köyünden ayrılmazdan önce behhey babam babam; ulu bir çam nasıl görkemliyse, öyleydi. Burma bıyıklı, kalın pazulu, kartal pençesini andırır parmaklarıyla tuttuğunu koparan gücü herkesin dilindeydi.

İstanbul Salih'i tanımamıştı.

Salih de İstanbul'u tanımamıştı.

İstanbul Salih'i, Salih İstanbul'u tanımazken her ikisi de birbirine;

"Benim kabahatim değil seni tanımamak!" dercesineydiler.

İstanbul, bu soruyu kendine soranların haline, tavırna, tipine hiç mi hiç bakmazdı bile. O, alışılmış düzenin içinde sanılır ki acıkmış, yemeğini yemiş, dişini kurcalayıp da yemek artığını yere tükürürcesine umursamazdı. Binlerce yıldır, albenili kadının çekiciğiyle, alışılmış işveli yürüyüşünü hiç hız, ritm kesmeden sürdürür gider; kendine karşı çıkacakların hallerini alaycı bir dudak bükümü gülüş, saçını şöyle geriye atan yosmalarca;

"Hahhaayyyy!" diyerek yürür giderdi.

Salih, dertlerine bürünüktü.

İstanbul, şuh bir kadının işvelerine bürünüktü.

Sokaklarında, caddeelerinde, kahvehane, meyhane, lokantalarında yığınla insanlar işveli bir kadına duyulan aşkla yaralı, yarı sarhoş, amma gerçekten sarhoş bir halde aklını yitirmişcesine büyü tut-saklığının ayırında olmadan yürür giderdi.

Ardında Haydarpaşa garının görkemli yapısından

gökyüzüne doğru güngenin gongu çaldı. Saat beşi vuruyordu. Güneşli bir kış akşamının serinliği arttıkça kent'in ışıkları da arttı. Deniz, hışırtılı sokulmuşluğuyula alacalığın içine usul usul yürüdü. Boğazın suları akşamlanırken kızıl kızıl rengini dalgalara salıyordu.

Akşam...

Karabataklar görünmez oldular.

Martılar, bütün çığlıklarını aç aç saldılar deniz üstü gökyüzüne.

Dalgalar kızıl hışırtılarını salarken kıyının bir avuçluk kumu üstüne, yüzyıllarca süren sevişmenin iç gıcıklayıcı sesini kucaklaşma anında Salih'in kulaklarına fısıldıyordu. Yekindi. Uzadı düşleri. Uzayan düşleri ardından kendi de uzadı. Çufçufu boz dumanın ardında kalanlar koşular can havliyle. O da onlara koştu.

"Haydarpaşa yolcuları kalmasın!" sesi ta karşıyadakadaki eski, görkemli sarayın duvarlarına çarpa çarpa büyüdü. Büyüdü de büyüdü.

Küçüldü de küçüldü Salih.

Tahta bavulunu başının altına koyarken, incecik şiltesini serdi, yorganını üstüne örttü.

Gurbet, oralı bile olmadı.

Akşam, bütün karanlığı salarken, ince ince yağın bir karın uyku derinliğinde yakaladığı Salih'i sonsuz bir uykuya doğru götürüverdi.

"Vukuat var!"

Birkaç adam geldiler.

Biri beyaz önlüklüydü.

Biri kıravatlı, paltolu.

Üç kişiden ikisi şapkalı, resmi giyitliydi.

"Fare kulağından ısırmış!" dedi beyaz önlüklü.

"Ceset soğukluğu kaç günlük?" diye sordu, paltolu, kıravatlı olanı;

"Yaz oğlum denileni!" dedi.

Onca gürültülü kent'in gürültüsüne bir eski, tek tük çadırdayan daktilo sesi düştü.

Sonra bir doktorun gelip;

"Üç gün yemek yemediğini söylemişti!" ifadesi düştü kara rengiyle sarımtırak kağıtlara.

Sonra.

Sonra.

Sonra...

Susssss!

Her yer sessizliğe bürünüyordu. Avımı evsininde bekleyen avcıya benzer koca kente büyük korkularla karışıp yürüyordu kalabalık.

Bundan önce böyleydi.

Böyle sürecek miydi?!

Susssss!

TÜRKÜDÜR

*Ağıdı türküdür ahı türküdür
Matemi türküdür yası türküdür
Ayranı türküdür tası türküdür
Her çiçeği türkü kokar Türkiyem.*

*Aşğın, dertlinin dili türküdür
Irmağın akışı seli türküdür
Ilgıt ılgıt esen yeli türküdür
Acısında türkü söyler Türküyem.*

*Baharı türküdür yazı türküdür
Bağında gazeli güzü türküdür
Vurdukça inleyen sazı türküdür
Bacasından türkü tüter Türkiyem.*

*Düğünü türküdür ünü türküdür
Sevinçli hüzünlü günü türküdür
Sallanan beşikte ninni türküdür
Ağıdında türkü söyler Türkiyem.*

*Sivas ellerinden Veysel seslenir
Karacoglan toroslara yaslanır
Anlayana ozanları ders verir
Toprağında türkü biter Türkiyem.*

FATMA ÖĞRETMEN

Rehberlik amacıyla gideceği okulun bulunduğu yeri bulmakta bayağı zorlanarak ilerliyordu. Yeşilköy'ün yeşillikler denizini andıran narenciye bahçeleri arasındaki etrafı çitlerle, tel örgülerle çevrili, böğürtlenlerle kamufle edilmiş dar yollarında bazen çamura batan ayakkabılarını silmeye çalışırken kendi kendine de kızılıyordu;

-Ne vardı yani otuz kırk dakikalık yolu yürüyeceğime belediye otobüsüne binseydim, üç kuruşluk otobüs ücretinden mi korktum yoksa diye kendi kendine söylenerek ilerlerken karşılaştığı birkaç insana da gideceği yeri sorarak ilerliyordu. Bazen yanılma da tariflere uyararak ilerliyordu. Nihayet okul binasını görmüştü. Bahçe duvarını takip ederek giriş kapısından içeri girdiğinde tam karşısında;

T.C.

M.E.B.

Yeşilköy İlköğretim Okulu Müdürlüğü

Levhasını görünce okulu tam olarak bulduğuna inanmıştı. Çünkü yeşil narenciye bahçeleri arasında Yeşilköy beldesine ait iki tane daha ilköğretim okulunun olması ve belde sakinlerinin sürekli göç yolu ile gelip yerleştikleri için çevrelerindeki okulların adını tam olarak bilemedikleri kanaatini taşıyordu.

İçinden;

İsmi ile müsemma bir belde, Allah'ın insanlara bir lütfü, Yeşilköy... Diye düşündü. Sonra

Yeşilköy'ü de sınırları içine alan Dört Yol İlçesi için söylenen efsane deyim geçti aklından; "Cennet ya Dört Yolun altındadır ya da üstünde"

Okulun bahçesinde giyimine özen gösterdiği her halinden belli olan bir bey karşıladı. Sonradan ücretli hizmetli olduğunu öğrendiği bu insanla tanıştı. Hizmetliye;

-Müfettiş arkadaşlardan gelenler oldu mu? diye sordu;

-Halil Bey ve Ethem Bey müfettişlerimiz geldiler, içerdeler buyurun, dedi ve birlikte idare odasının bulunduğu ana binaya doğru yürürlerken, öyle narin, beyefendi tavır sergiliyordu ki hizmetli Gökhan Efendi. Devlet memuru olacak adam, diye düşündü...

İçeri girdiğinde arkadaşları kendisinin yorulmuş olduğunu anlamış olsalar gerek, okulu nasıl bulabildiğini, sordular. İzah ettiğinde arkadaşları birbirlerine bakarak gülümsedikten sonra, Halil Bey;

-İskenderun Adana yolu üzerinden direk olarak

Yeşilköy'e ulaşan daha kısa ve asfalt bir yolun bulunduğunu, izah ettiğinde yorgunluğu aksine bir kat daha artmıştı... Hatasını garipliğine, bölgenin yeni müfettişi olmasına bağlıyordu. Ama olsun, bir daha ki geldiğimde elimle koymuş gibi bulurum.... Diyerek, kendisini teselli eden cümleler sıralıyordu.

Görev dağılımı sonucunda gittiği bir sınıfta, yaptığı görüşmelerin kendisinin dinlenmesini sağlayacak, dinlendirecek, yorgunluğunu giderecek türden göstergeler ortaya koymaması, stresini artırması büsbütün yorgun düşmesini sağlamıştı. Zil çalıp teneffüse çıkıldığında yorgunluğunu dağıtmak için okulun bahçesinde gezinirken, okulun bulunduğu mahallin ne kadar güzelliklerle bezeli olduğunu görmemek, bu güzelliklerden istifade etmemek için insanın görme engelli olması gerektiğini düşünürken; bir yandan da Bingöl, Hakkari, Şırnak ve K. Maraş'ta.... Doğa şartlarının çok zor ve acımasız olduğu yerlerde memleketinin çocuklarına hizmet eden, can öğretmenler geçti aklından. Memleket sevdalısı, irfan ordusunun rütbesiz neferleri, eğitim gönüllüsü öğretmenler... Can öğretmenler. Eğitebilmek için, öğretebilmek için bu yola can koyan öğretmenler, can öğretmenler... Ülkesinin çocuklarının aydınlanması için can veren, can veren öğretmenler... geçiyordu akından... Sonra; Bilici'nin 1995 yılında Hakkari Şehitler Abidesi'ni ziyareti sırasında yazdığı "Cahil Çocuk" adlı şiirinden bir dördlük dökülüyordu dudaklarından;

.....

"Cehalete ışık olan,

Yiğide kurşun sıkılmaz.

Dinle beni cahil çocuk;

Kurşunla;

Yurt aydınlatılmaz"

.....

Duygu denizinde yüzerken, içeri giriş için ders ziline çalması ile irkildi. Ziyaret edeceğim bu öğretmen bari... diyerek, idare binasına doğru yürürken birden 1998 yılı Haziran ayında adaylık ve formasyon eğitimleri sırasında bir süre çalışma ortamında birlikte bulunduğu, bu süre içerisinde tanıdığı ve ön sezileriyle geleceğin en iyi öğretmenleri arasında olacaklarını düşündüğü öğretmenden bir tanesi ile göz göze gelmişti. Ama biraz tereddüt vardı içinde... Kendisini tam olarak O'nun da hatırlayamadığını düşündü. Hatta yanılabilirim düşüncesiyle tanışmayı

bir sonraki teneffüse bırakarak adımlarımı hızlandırdı. Rehberlik çalışmaları sırasında 3. sınıf öğretmenleri zümre toplantısı tutanağının altında gördüğü isim yanılmadığını doğrular gibiydi. Teneffüste düşüncesini daha da pekiştirmek için okul müdüründen personel listesini ve giden yıla ait teftiş raporları dosyasını istedi. Aynı ismin orada da olduğunu gördü. Okul müdüründen, hakkında aldığı bilgiler de çok güzeldi...

-İyi bir öğretmen.

1998 Haziran'ındaki tespiti, ön sezgileri ve kısacası altıncı hissi; kendisini haklı çıkartmıştı. Bu haklı çıkmanın verdiği gururla;

-Teşekkürler Bayan Onursal... Diye geçirdi aklından.

Okul müdürünün odasından ayrılıp ziyaret edeceği bir başka öğretmenin sınıfına doğru ilerlerken; içinden bu öğretmen bari... Diye düşünürken, öğretmenler odasının önünde Müfettiş Halil Bey;

-Müfettiş Bey, görüşeceğimiz öğretmenimiz burada diye seslendi kendisine. Halil Bey ve yanında bulunan bayan öğretmene doğru yaklaştı. Halil Bey tanıştırmaya başlamıştı bile...

Belki bahçede öğrenciler arasında görseydi öğrencilerden ayırt etmekte zorlanacağı kadar çok genç, narin bir hanım efendi öğretmenle karşı karşıyaydı... Fatma Öğretmenle. Birlikte ilerlediler dersliğe kadar. Sınıfta uygun bir yere oturup Fatma Öğretmenin dersini dinlemeye öylesine dalmıştı ki teneffüs ziline çaldığında, zamanın ne de çabuk geçtiğini düşündü. İkinci dersin başından itibaren bir masada oturup planlamadan, rehberliğe, eğitsel kollardan belirli gün ve haftalara, eğitimden-öğretmeye, okumadan-yazmaya ve çok değerli edebiyat şahsiyetlerimiz üzerine, çok detaylı bir görüşmede n sonra hızını alamamış olmalı ki bir Türkçe dersi öğretmeni olarak, kendisinin okuması gerektiğine inandığı bir kitap tavsiye etmesini söylediğinde;

-R.Atay'ın Çankaya'sı dedi.

-Okudum, dedi.

-R.N.Güntekin'in Yaprak Dökümü, dedi.

-Okudum, dedi.

-.....

-.....

-.....

-Okudum, dedi.

Fatma Öğretmenle birkaç kitap üzerine konuştular. Öğrencilerin seviyelerine uygun kitaplardan bahsetti. Bu kitapları öğrencilerine tavsiye etmesini, onların okumalarını sağlamasını söyledi. Ömer Seyfettin'in;

“And, Kaşağı ve Mermer Tezgâh'ından” bahsetti. Sonra; Cengiz Aytmatov'un “Elveda Gülsarı” romanı ve “Arzu ile Kamber” hikâyesi üzerine konuştular. Selahattin Şimşek'in “Köycü Oktay” adlı kitabı ve Grigory Petrov'un “Beyaz Zambaklar Ülkesinde” adlı kitaplar üzerine konuşuldu. Sebhattin Engin'in “Efsane Öğretmen” adlı kitabından bahsetti. Bu kitabı okumadığını söyleyince, içinden bu kitabı Fatma Öğretmene temin etmesi gerektiğini düşündü. Hatta tüm aday öğretmenlere temin etmesi gerektiğini düşündü... Gözlerinin önünden öğretmenler geçti... Köy Enstitülü Öğretmenler, Öğretmen Okullu öğretmenler geçti... Yusuf ÇERÇİ, Cengiz KAYRAN, Bekir TAŞ, Vakkas ÖZÜPAK, Celal DANIŞMAN, Zeki DOLDUR, Mehmet KILIÇ... Nice adsız kahramanlar, nice meçhul öğretmenler geçti. Karlova geçti, Solhan geçti, Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK geçti, Yüksel ÖZGÜN geçti... Örnek alınacak, rol model olacak öğretmenler, elleri öpülecek öğretmenler geçti...

Öğretmenim, rehber öğretmeniz kimdir? Diye sorduğunda aldığı cevap “Necdet EKİCİ” olunca mutluluğu katmerleşti. Necdet öğretmen hakikaten öğretmendi. Yaşantısıyla çevresinde saygı duyulan, model alınan bir öğretmendi ve öğretmenin hasıydı. Türkçe'yi çok iyi kullanan bir öğretmendi ve Öğretmen yazarlar arasındaydı.

Bütün günün yorgunluklarının geçtiğini düşündü. Bir anda güne yeni başlamış gibi zinde ve canlı hissetti kendini... Mutluydu, sevinçliydi... Teşekkür edip ayrılmıştı Fatma Öğretmenin sınıfından.

Bu mutlulukla teneffüs saatini yine bahçede öğrenciler arasında gezerek geçirmeye çalıştı. Öğrencilerden birkaçı yanına yaklaşıp;

-Öğretmenim “televizyon faydalı mı, zararlı mı” diye bir soru yönelttiler kendisine.

-Ne o, münazara konusu mu bu yoksa? Dediğinde, aldığı cevap;

-Evet, olunca; yine mutluluğu katmerleşmişti. Söylediklerine göre iki-üç tane öğretmenleri bu konu ile ilgileniyormuş. Namık Öğretmen....., Fatma öğretmen... Bu öğretmenler Allah'ın bir lütfudur Yeşilköy İlköğretim Okulu öğrencilerine... Teşekkürler öğretmenlerim size, teşekkürler Millî Eğitimin genç neferleri, teşekkürler Fatma öğretmenim. Ve teşekkürler. Daha mesleğinin birinci yılını yeni bitirmiş Fatma Öğretmen gibi öğretmenleri yetiştirenler. Teşekkürler bu gençlerin yetişmesinde emeği olanlar. Teşekkürler kıt kaynaklara rağmen fırsat yaratmaya çalışan Dörtüol İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, teşekkürler... Diyerek adeta mutluluktan uçarcasına tamamlamıştı o günkü görevini Müfettiş Veli Bey...

Veli Hoca

Allah rahmet etsin veli hocama
O bir veli hoca idi gezerdi.
Başı ağrıyana muska yazardı.
Ne darılır ne kimseye kızardı.
Allah rahmet etsin veli hocama.

Veli hocam sumaklının gülüydü.
Düğünlerin neşesiydi üniüydü.
Yok idi kasavet zihin duruydu.
Allah rahmet etsin veli hocama.

Sene 1940 mevsim bahardı.
Hocanın da oğlakları varıdı.
Vergiden kaçırmak güzel karıdı.
Allah rahmet etsin veli hocama.

Bir gün oğlakları koydu ağıla.
Çıktı kesmek için demircik dalına.
Dal kırıldı düştü hoca soluna.
Allah rahmet etsin veli hocama.

Ayağı kırıldı dedem de şahit.
Garibin bakarı yok idi zahir.
Topal kaldı ayakları her daim.
Allah rahmet etsin veli hocama.

O bir garibandı yüzü gülmedi.
Hizmet ettikleri kıymet bilmedi.
Yoklukta değildi varı görmedi.
Allah rahmet etsin veli hocama.

Biz hocanın hısımydıık hasıydık.
Sigarası tütünüydük tasıydık.
Radyonun, bastonun müptelasıydık.
Allah rahmet etsin veli hocama

1 NİSAN 1986 Kuvayı milliye günü

1 Nisan Karaisalı tarihinde saklı bir sayfa. Habersiz onca yıldan sonra yine bir bahar günü elinde belgelerle bize ulaşan Hüseyin Hoca(-seyirci). Uzun uzun anlatınca, bizde e peşine düşünce yolculuk Sivas Kongresi'ne dayandı. Oradan da Çukurova'ya, Adana'ya, Karaisalı'ya uzandı.

Bu tarih yolculuğunu yapan Sinan Tekelioğlu takma adlı Yüzbaşı Ratıp'tır. Mustafa Kemal'in silah arkadaşı. Sivas Kongresi'nde Adana/Bati Kilikya Çukurovanın milli mücadele komutanlığı verilir. Karaisalı'ya kadar gelir. Karaisalı'ya iki kere geldiği kayıtlarda geçer. İlk araştırma, keşif, planlama, örgütlenme. İkincisi şehri alma.

Nitekim 1 Nisan sabahı şehre girilir. Şanlı Türk Bayrağı dikilir. Bu tarih, bu övünç günü kurtuluşu anmasız gelir geçer yılları peşinde sürükleyerek.

O da bize nasip olur. Tarih araştırmaları, Genel Kurmay yazılarıyla anma günü olarak her 1 Nisan kutlanır. Kutlamaya da başlarken tarihi yeniden yaşıyor gibi heyecan duyarak.

KARAIŞALI KUVAYI MİLLİYE ANMA GÜNÜ KONUŞMASINDAN BAŞLIKLAR

1 Nisan 1986

Açılış Konuşması

Karaisalı

Sivas Kongresi

-Amerikada-

**Tarihi yaşamıyoruz*

**Çeteciliği hep kötü gös*

**Anadolu beylikleri*

**Devlet adım*

Millet-Devlet

Çukurova'da durum

- Ermeni mezalimi

- Fransız işgali

-Direniş

Karaisalı idaresinin yapısı

- Otonom idare

- İşgal idaresi

Karaisalının özelliği insanı

Karaisalının jeopolitik yapısı

- Ulaşımı

- Ermenilerin olmadığı yerler

İşgal edilmemiştir.

Sinan Tekelioğlu

- Şahsiyeti

- Çalışmaları

1 Nisana geliş olaylar dizisi

Anadoluda durum

- Falih Rıfki Atay kitabı

Amaçlarımız

- Tarihi ortaya çıkarmak

- Karar alarak sürekli kutlamak

Saygılar sevgiler

KARACAOĞLAN

*Suya giden allı gelin
Gelin kimin gelinisin
Gelin bir su ver içeyim
Ölürüm kanlım olursun*

*Oğlan su değil derdin
Görmek ise beni gördün
Oğlan burada ne çok durdun
Agam gelir dövülürsün*

*Yaylalara göçmedinmi
Soğuk sular içmedinmi
Güzel görüp geçmedinmi
İnemin çaydan iç suyunu*

**Aktaran: Emine Çıracı
Derleyen: Remzi Çingil**

Nohut Tanesi

Gün gelince adamın yokluğundan köylüler bıkmış. Kimseye gidemez yiyecek isteyeemez olmuşlar kara kara düşünen hanımı “barı öbür komşu köye git oradan getir undan bulgurdan ekmekten erzaktan” demiş.

Tembel adam çalışmadığı gibi öteberi istemeye karısını gönderirmiş komşu ya köy içine. Şimdi ta uzak köye nasıl gidebilsin komşulardan isteyecek yüzü kalmadığını biliyor. Ne yapsın eli mecbur. Zorlana zorlana tutmuş komşu köyün yolunu.

Tozlu topraklı yollar uzadıkça uzuyormuş açlık ve sıkıntı üzerine yolun uzunluğu uzun mu uzun geliyormuş. Gözlerini yola dikmiş içinden çıkamadığı yoksulluğu düşünüyormuş yavaş adımlarla giderken yolda toprakların arasında bir nohut gözüne ilişmiş eğilmiş almış eline yemek için tohumu elinin içinde sıkmaya uğraşırken birden hayale tutulmuş.

Yeme yeme demiş içinden bir ses.

Nohudu almış geri dönmüş. Ekmiş bahçenin bir köşesine. O yıl beş on tane vermiş. Gelecek yıl bir tas, sonraki yıl bir çuval derken çok mu çok nohudu olmuş. Birazını satmış tarla almış, birazı ile mal melal almış. Her sene nohut ekermiş, günler de gelir geçermiş, zengin mi zengin olmuş. Oralarda tarlanı takımı mal mülkü en çok olan oymuş. Zengin olunca geleni gideni, etrafında dolananı çoğalmış. Hanımı da ay parçam gibi güzel olmuş. Oğlu da yetişip evlenme çağına gelmiş. Adam ben buraların en zenginiyim oğluma da zengin kız alacağım diyormuş. Aramış bulmuşlar uzaklarda bir yerlerde. Zengin bir ağanın kızını almışlar.

Gün gelmiş düğün dernek kurulmuş. Yedi memleketten insanlar toplanmışlar düğüne. Halaylar oyunlar eğlenceler neler neler varmış düğünde. Kırk gün kırk gece düğün sürmüş. Düğün alayı gelini almaya gitmiş. Adam “gelini kendi elimle ben koluma takıp çıkaracağım” demiş. Öylede yapmış. Gelin kolundayken tökezleyivermiş. O da ne, alını öyle bir çarpmış öyle bir çarpmış ki gökteki yıldızları bir bir saymış birden sarsılıp yerinden doğrulunca ne görsün komşu köye gelmiş avucunda te nohut tanesi yol kenarındaki bir kağının okuna kafasını çarpmış. Doğrulmuş, gözleri fal taşı gibi açılmış, demiş ki:

Mali hülya bir tohum imiş ektim ama bitmedi

Züğürtlük başa bela imiş kovdum ama gitmedi.

NAZAR ETTİM

Sarfi nazar ettim

Yıldıza aya

Solucan gözüyle baktım dünyaya

Fikirler çürümüş

Bozulmuş maya

Maziye dolaştım

Baktım ağladım

Düz insandan

Alim çıkmaz dediler

Maziye atıye

Bakmaz dediler

Şahit olsun

Kırklar ile yediler

Dün ile yarına

Baktım ağladım

Berberim aynası

Şaşı gösterdi

Hakimin adaleti

Beşi gösterdi

Dolulular yok gibi

Boşu gösterdi

Ezele ahire

Baktım ağladım

HATÇA KADIN

KADIN

Şahıslar:

Osman: 30 yaşlarında, ev sahibi

Hatça: Onun karısı 25 yaşlarında iki çocuk anası

Dürdane: Kızı üç yaşlarında

Elif: Komşuluktan bir kadın. Hastalıklardan onlar 45 yaşlarında

Mehmet: Küçük oğlu beş yaşlarında

Ali: Osmanın amcası 60 yaşlarında

Kasım: Misafir. Bir yabancı 40 yaşlarında

Manzara:

Dışa bakan sırtır yapıda bir duvar. Küçük pencere. Kafa sığamayacak ölçüde sırtan duvarın ortasında kapı. Yamalı gibi görünmekte. Yağmurun yağdığı pencerelerden sızan seslerle belli olmakta. Beride yan duvara oyulmuş ocak. Ocağın ateşleri yanmakta. Ocağın üzeri kısmında duvar deliğine tutturulmuş yanan bir top çam. Yere yatılı bir yatak. Yanda bir sandık da yanda kaplık ve odunlar istifi. Ocakta kazan var. Osman iskemle üzerine oturmuş ocağa elini uzatmış halde. Dürdane yatakta uyumakta. Mehmet ise anasının kucağında dışarda.

Yaklaşım:

Bu sembolik bir anlatım değildir. Olayların akışında kadın ruhunun yeri sergilenir. Tabiat pek çok şey beklediği insandan alabildiğince boy gösterisinde bulunur. Düşüncede hayat başarısızlıkla sonuçlanırsa bataklik gibidir. Ümitsizliğin kemirildiği, sabrın bittiği, dayanmanın kalmadığı insan kompozisyonunda kadının yeniden doğruculuğunu sergiler olanlar. O olanlar ki hayat ve karışığı gerçeğin çıplak bağlarından kopan bir sergileniş.

Olanlar:

Hatça Ali kucağında içeri girer. Ocaklığa yaklaşır. Kapı gıcırtilarını duyan (Osman kapıya bakar).

Osman – Nasıl oldu çocuk?

Hatça – (Hiç duymamış gibi, yüzü anlamlı pencereye döner).

Kış da bastırdı. Allah'ın hikmeti. Şu tabiatta ne çok bize acıyor. Hüznünlü anımızda durmadan kükrüyor. Sanki ızdırabımıza ortak olacak gibi. (Kucağındaki Mehmet'in başından örtüyü kaldırır ve öper. Çocuk baygındır).

Osman – (Eliyle ateşi kurcalar). ızdıraplar paylaşıldıkça azalır.

Hatça – (Hala pencereye bakar halde) Keşke azalsa.

Osman – (Ayağa kalkar. Yavruyu kucağına alır. Ateşin kenarına oturur. Hatça da oturur). Yavrum benim. Mehmedim. Aslan oğlum. Kurtulacak mısın bir gün. (Elini alınına dayar). Ooooo ateşi yüksek. (Hatça'ya döner). Ne yapsak kız?

Hatça – (Elini döşüne bağlamıştır). Oturup dua etmekten başka çare yok. Günlerdir söylüyorum. Çocuk hasta. Çocuk hasta. Ahhh siz erkekler.

Osman – (Sesinin tonunu değiştirir). Ne dedin de yapmadık. Hangi kurtuluş yolları vardı da başvurmadık. Hangi imkanları kullanmadık. Sabret. Yarın olursa doktora götürürüz.

Hatça – (Sertçe) Unutma güneş doğmadan neler doğar.

Osman – Bizim güneşimiz mutlu doğacaktır. (Mehmet başını sallar gibi eder. Birden çığlıklar artar. Kolunu babasına atarak gidilecek daha çok şey varmış gibi. Baba baba diyerek haykırır). Oğlum. Oğlum. Kurbanım. Mehmedim.

Hatça – (Gözleri yaşarır elini çözer ateşe uzatır). Derdi veren Allah dermanı da vermiştir. Ahh çocuğum bir kurtulsa. Bu da mı gelecekti başımıza. Hey duvarlar, eşyalar neden acımıyorsunuz çocuğuma neden neden neden.

Osman – (Sesini yükseltir ama duygu onu da sarmıştır). Hatçam, neden şükretmiyorsun. İnsan acılarıyla yaşar. Her ızdırabın peşinden mutluluk gelir. Kurtulur. İnşallah oğlumuz.

Hatça – (Gözü yaşlı). Bu gece yarısı ne yapsak Allah'ım. Ne olur vahiy gönder. Bizi şu kararsızlığımızdan kurtar. Bir komşumu çağırsak. Ne yapsak. Yavrumm yavruuuuum yavruuuuuuuuum.

Osman – (Doğrulmak ister. Mehmet hala çığlık atmakta. Ara sıra baba baba sesleri çıkarır). Hatça, çocuktan da çocukluk ediyorsun. Acın büyük ama... Ben varsam Ali Emmimi çağırısam.

Hatça – (Osman Mehmedi Hatçaya uzatır. Hatça alır. O doğrulur uzaklaşır). Yavrum. Kara gözlü Mehmedim. Sürme gözlü oğlum. Neren ağırıyor senin. (Mehmet yeniden baygınlık geçirir). Hata korkar gibi olur. Etrafa bakıverir. Ocakta söntüklemiştir. Çam ışığı zayıflar. Karanlık Hatça'ya doğru hücum eder. O ruhunun oynadığını hisseder.

Bir Nevi Yokluk

*Yalnızlık bir yokluktur aslında
Bir sensindir şâhidi varlığının
Bir sensindir benliğinin farkında*

*Bir sen duyarsın haykırsan da sesin
Feryatların değil kimsenin umrunda
Bir sana görünüür aynada aksin*

*Sokak sokak gezse dahi bedeninin
Soğuk umarsız yığınlar içinde
Haps-i münferide mahkûmdur yüreğin*

*Umulmadık zor günler geldiğinde
Hep dağ gibi ardındalar dediğin
Bir ümitle arkana döndüğünde
Düz bir ova olacak tek gördüğün
Hepsi gitmiş sen dara düştüğünde*

*Hani nerde o gül yüzlü sevgili
Gelir misin şimdilerde aklına
Belki oldun çoktan herhangi biri
İfade etmezsin birşeyler ona
Olur da görür diye birileri
Sadece nakşettiğin aklına
Ona mahsus mahrem bu şiirleri
Okumadan daha muhatabına
Yükledi boynuna tüm veballeri
Koyuverdi öyle yalnız başına*

*Hani nerde o canciğer dostların
Kitaplarda okuduğun dostluğu
Gâfilâne onlarda aradığın
Her yaşa şâhidken gözden döktüğün
Saadetini hiç tadamadığın*

*Hani nerde kardeşin, annen, baban
En zor zamanında bulamadığın
Hani nerde çok sevdiğin akraban
Aramadıkça sen aranmadığın
Bir tek selamına muhtaç bırakan*

*Oysa birşey de değildi istediğin
Bir sofrada bir mecliste bir anda
Geçse bir kez dahi yeterdi ismin.
“Yollar engel” diyordun aramızda
Telefona uzanmayan ellerin
Ne hayrı var söyle Allah aşkına
Hatırlanmakken senin tek tesellin
Onu bile çok gördüler vâh sana*

*Ölüm erken geldi yalnızlık ile
Belki yoktur üzerinde toz toprak
Dostun yoksa halini soran bile
Meyyit-i müteharrik gibi dolaşarak
Yaşıyorum diyorsan da nafîle*

*Unutulmak yalnızlığın en zoru
Hiçbir zaman yaşamamışsın gibi
Sana dair ne bir cevap ne de bir soru.
Ey bu cihanın ve de âhiretin sahibi!
Rabbim! Ebedî yalnızlıktan koru...*

Yekindi Âdem, Yekindi Âlem...

I

Âlemde gezerken Âdem, bir kuşa rastladı. Kuş, neşeyle daldan dala konarak şakıyor; kanatlarını geriyor, Âdem'e cilveler yaparak canlandıkça canlanıyordu. Âdem, hayret ve hayranlıkla izledi kuşu. Şaşaladı. Küçücük bir candan böyle cıvıltılar çıkmasını aklı almıyordu. Kuşa seslenmek istedi, olmadı, dili varmadı. Âdem dünyaya, dünya da Âdem'eyabancıydı. Bir yerlerden koparılip atılmıştı. Suskundu, yurtsuzdu. İnledi. İnleyişi derindi, acıydı. Nereden kopmuştu ve neden? Kuş soru sormuyordu. Mutluydu. Âdem'in kafasında dönüp dolaşan sualler, huzursuzdu. Korkuyordu. Onu bekleyen, uçsuz bir arayıştı.

Toprakta can buldu Âdem. Çeşit çeşit renk verdi Âdem'e toprak: kara, kızıl, sarı, buğday, melez... Toprağın her tonunda don giydi Âdem. Kendisi gibi sınıflandırdı toprağı. Çorak, verimli, killi, taşlı, kısır, kara, kızıl, kepir... Oysa sınıfı, mertebesi, soylusu, soysuzu yoktu toprağın. Toprak, öylece topraktı.

Toprak insandır. Her insanın menkıbesi toprakta yazılır, topraktan okunur. Bir hikâye biter, bin hikâye beşikte yatar. Toprak tümünü emzirir, kucaklar, büyütür, destanlar yaratır. Toprak Yaradan'a baş eğen, secde eden, boyun bükendir. Bilir ki tüm yaratılmışlar bir Yaradan'ın mahsulüdür. Toprak mahsulün özüdür. Bundan dolayıdır ki toprak saftır. Mütevazı, gösterişsiz, fakir ve garibandır. Yaradan karşısında nasıl olunması gerektiğini anlatır. Toprak, Mühr-ü Yaradan'dır.

Toprakta başladı Âdem'in yolculuğu. Çıplaktı, yalınzı, açtı, çaresiz, biilaçtı. Giydirdi toprak Âdem'i. Yedirdi, içirdi, sakladı. İlk tohumu attı Âdem toprağın rahmine. Tohum yeşerdi, başak oldu. Başak buğday verdi, ekmek oldu. Dile gelen Âdem'in ilk sözü, ekmektir.

İlerledi Âdem. Pervasızca gürleyerek etrafına korku saçan görklü bir nehir çıktı karşısına. Hiçbir şeyden çekinmeden gamsızca çağıldayıp devinen suyun kudretli şarlayışını seyre daldı. Nereye gidiyordu su? Kimdi çağırın suyu, neydi başını eğdiren bu coşkun suya? Suyun kararlı gidişine daldı. Zaman su olmuştu, su zaman. Akış sürekli ve sonsuzdu. Su menzilden emindi. Suyun tek bir sırdaşı vardı: Zaman... Su ve zaman kardeşti.

Nehrin kıyısında, heybetli bir çınar, kalın dallarını gökyüzüne uzatmıştı. Âdem, çınarın duldasında daha bir büzüldü. Çınar büyüdü, büyüdü, bir dünya oldu.

Çınar sığmadı şimdiye; bir büyük devir, bir çağ, tüm âlem bu çınar oldu. Çınarın görkemi Âdem'i bir dirhem bıraktı. Köklerine baktı Âdem çınarın. Kökler derinlere iniyordu. Âdem, köklerin derinlerinde gezindi. Çınarın gücünü derinlerden aldığı anlar gibiydi. Kökler toprağa sarılmış, topraktan besleniyordu. Toprak olmasa, kök de olmazdı yaşam da. Kendisinin kökü yoktu. Ayaklarına baktı. Yazgısının yürümek olduğunu anıdı. Dertlendi. Çınarın yüce, gür sesi yankıdı: Yürü!..

Çınarın ulu bedeninden fıskıran dalların her biri ayrı yöne gitse de dallar, tek bir gövdeye bağlıydı. Vuslatın vasfına hürmeten, Âlem ünledi: "Tek bir, Tek bir, Tek bir..."

Suda balıkları gördü. İri balıklar ve yavru balıklar. Yavrular açtı. Toprağa düşen her can, bir başkasına muhtaçtı. Issızdı Âdem, yetim ve öksüzdü. Yazısız bir kâğıt kadarsözsüzdü, fakat dilsiz değildi. Düşüyor, düşünüyor, kavıyordu. Sözdün önce düş vardı. Söz urba oldu, düş can buldu. Düş görmeden, kalp dile gelmeden söz yüzeye çıkmıyordu. Âdem'in gözünden bir damla yaş süzülüp kalbinin üstüne düştü. Kalbinden diline Âdem'i kucaklayan, ısıtan, sarmalayan büyüdü bir söz yükseldi: "Ana" dedi. Yineledi: "Ana!" Daha da büzüldü. Küçüldükçe küçüldü. Âdem, âlemde bir zerre oldu. Kim devşirdi, kim pişirip taşırdı onu? Kimdi gözetip kol kanat geren?

Sonra:

"Toprak" dedi Âdem. Söz, kadimdi. Düşledikçe ve düşündükçe sökülüyordu. Kelam ile insandan ve derinin de evvelinden tanıştı. "Ekmek, ana, toprak..." Ana, toprak; toprak, ana... Âdem'in düşlerinden doğan ilk sözler, işte böyle kucaklaştı.

Çınardan bir ışık yayıldı. Işık büyüdü, yükseldi, göğe ağıdı. Âdem'in gözleri kamaştı. Yer ışıdı, gök ışıdı, tüm varlık ışıdı. Âdem, ışığa gark oldu. Işık, Âdem'i aldı içine. Âdem, ışıktan kayboldu. Yekindi. Açtı kollarını, açtı, ışıkla bütün oldu. Işık, sessizliğin sesi oldu. Seslendi Âdem'e:

"Büyü!" dedi. "Büyü ve başla yolculuğuna. Korkma! Bu yol, bu deveransenin. Çık yola ve oku cümle mahlûkun kitab-ı esrarın. Düşüğün her karanlıkta ben yoluna şavkırım." Korkusu kayboldu, cesaretlendi Âdem. Işık dedi: "Sen Halik'ın Malik'i Ahmed-i Haluksun."

Yürü!

II

Kadim Anadolu'nun sessiz, ışıklı, ürpertici fakat ürkütücü olmaktan çok huzur veren yıldızlarla bezeli gecesinde; nebatat, hayvanat, tabiat ve hatta tüm kâinat, yek ahenk terennüm eden eşsiz bir müziği, huşu içinde icra ediyordu. Rüzgârın, suyun, ışığın, ay ve yıldızın, yaprakların, kuşların hülâsa tüm yaratılmışların birlikte çağırdıkları bu türkü, "Bir ve Tek" olana kendi lisanında zikreden kâinatın azametli korosundan başka bir şey değildi.

Anadolu insanı bu korodan esinlenerek çeşit çeşit müzik aletleri icat etmiş, söznağmeyle birleşip deyiş olmuş; ninni, türkü, ağıt, ilahi, semai, varsağı, destan, şarkı dile gelmiş, ezgi acı olmuş, sevinç olmuş, kaygı, korku, mutluluk, kardeşlik ve birlik olmuş, insana dair tüm duygular ete kemiğe bürünmüş, insan olmuş.

Anadolu kimlere yarenlik etmiş? Hanlar, kervansaraylar kaç garibe kucak açmış, yollar kaç yolcunun sırdaşı olmuş? Sırdır, bilinmez. Anadolu'nun misafir ettiği sayısız yolcudan birisi de toprağa uzanıp yanına yaslanmış, misafirliğin keyfini süren bizim Çoban Adem'di. Çoban, söğkendiği yerden kalktı. Köşker Ali'nin öküz gönünden dikip sırma ipiyle nakışladığı ham deriden, yıllanmış yemenisini giydi. Gerindi. Giyimekten yanları dayramış şalvarını çırttı. Yere gelen yanı, uluk gibi ağnyordu. "Gurbette taş aylanmayan, evdeki minderin kıymetini bilmez." dedi. Uyluğunu sıvazladı. Başını göğe dikti.

Gökyüzü, mağrur bir edayla yalap yalap yanarken güzelliğinin bilincinde olan, alımlı bir genç kız işvesiyle kurumlanıyordu. Hava çink ayaz, yıldızlar par par, yaldır yaldır ışılarak çobana işmar ediyordu. Göğü taradı. Kuyruk doğmuştu. Hava serin, dingindi. Toprak, göğün serinliğinin verdiği rahatlıkla nennileniyor; ay, uzanıp kurulduğu beşiğinde nazlı nazlı hıllanıyor; kekik, menekşe, pampal, çiğdem, nane kokularının rehasıyla sarhoş olan rüzgâr, bir öte bir beri sallanıyordu.

Çoban, afalladı. Gördükleri çobanın hayretini katladı, aklının tokasını boşandırdı. İrkildi. Bıyıklarının sıvazladı, eli çenesinden, boynundan süzülüp döşüne gitti. Muskasını kavradı. Çoban sabitti ve kâinat etrafında dönüyordu. Ya da çobana öyle geldi. Bu dönüş, çobanı ürpertti. Çoban, usulca başını eğdi. Gözlerini yumdu. Yalnızlık, çobanı öncesinde hayal dahi edemeyeceği düşlerin deryasında yüzdürüyordu. Karşısında görkemli, sarp bir kaya kütesinden oluşan Akçadağ, üzerine yürümeye hazırlanan bir dev gibi yükseliyordu. Dağ güvenilir, dağ yaşlı, dağ yüce, dağ bilgeydi. Ulu kişilere dağ gibi denmesi bu yüzdendi. Dağ gürlledi çobana: "Dağ ne kadar yüce olsa, yol onun üstünden geçer.

Yürü!"

Son söz tekrar yankılandı çobanın zihninde: "Yürü!" Çoban, bu sözü çok eskilerden beri duysa dağönlünde, sözün kaynağını bilemedi. Çekindi. Başını yana çevirdi. Az ilerlekte bir garip sevda kitabesi olduğu rivayet edilen Kız-Oğlan Taşı, çobandan selam bekliyordu. Çoban, tabiatın çizdiği; insanın da benzetip benzetip öyküsünü yazdığı sayısız tasvirten birisi olan bu suskun taş a yaklaştı. Yaşlı kesme kütüklerinin harladığı ocaklık ateşinin ışığında, gölgelerin devleştiği; devlerin de bir köşeye yaslanıp usulca yerleştiği tek odalı köy evinde, ebesinin dizinin dibinde tınladıkça tımlayan mahcup hikâye yeniden dillendi:

"Eski zamanda bir ağa kızı ile fakir bir oğlan birbirlerini severler. Fakirlik, bu devirde olduğu gibi her devirde ateşten gömlektir. Fukaranın cebi boşsa da gönü doludur. Oğlan, garibanlığı sineye çeker, boynun büker, Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile ağa kızına dünürçü gider. Ağa, oğlanın cüretine şaşar, kahkahalar atar; yeniden sorar, anlamak ister, meseleyi anladıkça köpürür, öfkeden kudurur. Oğlana etmediğini komaz, sonunda oğlanı perişan bir vaziyette, yaka paça kovar huzurundan. Sevda bu! Sınır, engel tanır mı birbirini katıksız sevmiş iki saf gönül? Sevda; garibanlığı, yoksuzluğu, çaresizliği bilir mi dersiniz? Son çare, kız ve oğlan sabaha karşı kaçmak için kavillesir. Ve o vakit kaçarlar. Gün ışıyıp da kaçıştan haberdar olan ağa, delirir; adamlarını silahlandırır ve sevdalılarının peşi sıra yollar. Kız ve oğlan dağ demez taş demez, son nefesleri tükeninceye kadar kaçar da kaçar. Zalimin ekmeğini yiyen, kılıcını da sallarmış. Ağanın aman bilmez halden anlamaz silahlı adamları, gök donlu kıratların üstünde yaklaştıkça yaklaşırlar. Artık koşamaz duruma gelen, hiçbir çareleri kalmayan garipler, çaresizce Allah'a yalvarırlar: 'Allah'ım ya bizi taş et ya kuş et!' Ve o anda vücutları taş kesilir. Ağanın adamları kız ve oğlanı yitirirler."

Çoban, taş olmuş kızın bohçasına baktı. Kızla oğlan nasıl da sarılmıştı birbirlerine. Acı bir tebessüm çobanın dudağının kenarına geldi, yapıştı. Ne de olsa bu gece yine taş olmuş oğlan, kendisiydi.

— Yusuuuuf...

Yusuf çuk öttü. Çoban kederlendi. "Vay Yusuf'um vay..." Yusuf'a acıdı. Sonra acıdığının Yusuf değil, kendisi olduğunu fark etti: Herkesin acısı yalnız, yalnızlığı acıydı.

Anam beni yağ içinde pişirdi.

Babam beni gurbet gurbet aşırıldı.

Zalım felek tebdilimi şaşırıldı.

Uçan kuşlar ben anama gideyim.

Çoban, efkârının esrarında yitti. Ol dem, çark ters döndü. Zaman, zeminde eridi. Arz; çobanın ayaklarının altından sıypındı, kaydı, gitti. Düş essaha, hakikat düşe karıştı. Etrafta çobandan, sürüden, taştan, kuştan başka, siniler sinek yoktu. Gizli bir el, bu anı bir kesit halinde almış; toprağın sükûnetle sakladığı, eşsizbir mozaik gibi dondurmıştu. Gecenin dağa taşailmek ilmek nakşedipbu demde çobanın yüzüne usulca aşk ettiği kavrayış, gönülde arayış oldu. Çoban gönle sığıdı ya gönül sineye sığmadı. Taştı, nice çağlara ulaştı. Çoban düşündü. Dünya evrende ufak bir kıvılcımken kendisi neciydi? “Anadolu, sırların en eski sırdaşı. Çoban başımınan beni bu hülyalara ne daldırırın?”

Sürünün köpekleri Toraman ve HatınGız, başlarını yere uzatmış, sükûnetle çobanın hüznüyle aynı çeşmeden su içiyordu. HatınGız, hanım hatın bir akbaştı. Çakallar etrafta dolaşıp kuzuları ürküttüklerinde, kuzular HatınGız’indöşüne sokulurdu. Toraman, arslan gibi gürbüz, cesur, gözü kara bir kangaldı. Toraman!.. Uyku bilmez, günlerce yemek yemez, su içmez, fakat hiçbir zaman çaptan düşmez, efsunlu bir köpekti. Toroslara gelmeden önce Dicle kıyısında sürü güderdi. Dicle kıyısı çakal yatağıydı. Çakallar kuzulara musallat oldu olalı Dicle’nin huzuru kaçmıştı. Toraman, sürü çobanı Şivan tarafından on iki iri tokluya karşılık, Sivas’tan alınmıştı. Toraman, çakallara Dicle’yi dar etti. Çok yara aldı, ağır darbeler yedi, yılmadı, Dicle’nin kuzularını çakallara yem etmedi.

Bizim çoban Âdem, sürü çobanı Şivan’laaskerde gardaşolmuştu. Âdem, Şivan’dan sürüsü için yiğit bir kangal isteyince Toraman’dan altı erkek enik alan Şivan, en kıymetlisi Toraman’ı, en kıymetli arkadaşı Âdem’e yolladı. Şivan’ın kalbi bütündü. Bilirdi ki asker arkadaşı, gardaşlığı Âdem, Toraman’a gözü gibi bakardı. Dicle’yi çakallara dar eden yiğit Toraman, şimdi Toroslari kolluyordu.

Çoban usulca çömeldi, yere uzandı. Tefekkür zihnini yormuştu. Az önceki vakarlı duruşu yerine şimdi, ana karnındaki cenin gibi abasının içine büzüldü. Kuzular emniyeteydi, birbirlerine sarılmış, sevgiyle yatışıyordu. Anadolu’da “kuzu gibi” demek; saflığın, sevgi ve merhametin nişanı olmuştu. Çoban, sevgi ve merhametin bekçisiydi. Çobana tefekkürü zerk eden, bu bekçiliğin verdiği mesuliyetti. Bir kuzuyu çakal alsa çoban günlerce kâbuslara uyanırdı. Hava giderek serinlese de çobanın alnında domur domur ter damlacıkları birikiyordu. Yorgundu. Kafası dolmuştu. Göz kapakları usulca kapandı. Uykuyla uyanıklık arasında bir yerlerde geziniyordu. Gerçekle düş arasında gidip gelirken sislerin arasından kendisine doğru yürüyen ufak bir çocuk gördü. Çoban, çocuğa sordu:

— Sen de kimsin?

— Ben Ömer’im.

— Ne iş yaparsın?

— Çobanım.

— Kimlerdensin Ömer, bizim buralardan mısın? Tanımadım.

— Uzaklardanım.

— Benim düşümde ne ararsın Ömer?

— Bilmem, ben de bir düşteyim; seni gördüm, geldim yanına.

— Senin düşün ne ki?

— Ben küçük bir çobanım. N’olsun çobanın düşü. Düşümde kuzularımı güderken birden çakallar sarıyor etrafımı. Ağzından kanlı salyalar saçan azgın çakalların en irisi, sırtlan başlı. Yalnızım. Dört bir yanımdalar. Sırtlan başlı tam saldıracakken değneğimin sivri ucunu sırtlan başının ağzından sokupkafatasını paramparça ediyorum. Sırtlan başlı debelene debelene ölüyor. Sonra öbür çakallar hep birden çöküyor üstüme. Baş etmeye çalışıyorum fakat...

— Seni öldürüyorlar mı?

— ...

— Çobanlık zordur Ömer’im. Seni en iyi ben anlarım. Sürüye, kuzulara ne oluyor?

— Kuzular birdenarşlan oluyor. Çakalları önüne katıp kovalıyor. Olanları seyre dalıp Allah’a hamt ediyorum. Kuzularımı çakallara yedirtmediği için.

— Sen halis bir çobansın Ömer. Çobanın yüreği sağlam olmalı, cesaretle kuzuları gözetmeli çoban. Bilirsin, peygamber mesleğidir çobanlık. Bu topraklarkuzularımızın anası Ömer. Kuzuları yaşatmak bu topraklara vefa borcumuz. Toprak, kuzuyu çobana emanet etti. Toprak, çok acılar gördü Ömer. Acı, bu toprakların harcıdır. Sen hiç acıdan çiçek açtığını gördün mü?

— Nasıl?

— Veysel Baba’yı bilir misin?

— Hangi Veysel?

— Aşk ile toprağın karnına kazmasın saplayan Veysel.

— Bilirim ya bilmem mi! Kim bilmez toprağa yar olan Veysel’i?

— Hani toprağın karnın yararsın, atarsın toprağa tohumu. Sonra tohum yeşerir, toprak çiçek verir. Arı çiçekten toz alır, bal yapar. Acı bal olur, biz acıyı yağa katar yeriz Ömer. “Kim bu sırta erer,” der Veysel Baba, “İşte o Hakk’ın en sevgili kuludur.”

— “Ben ölürsem, kuzulara n’olur?” dedi Ömer.

— Meraklanma. Sen,teberik bir tohum ol! Toprak elbet bir Ömer doğurur.

*Ömer küçük çoban iken
Kuzulara oldu kalkan.
Çakallar çomuştı Ömer'e,
Yüreciğim doldu al kan.*

*Appak küçük Ömerappak,
Gıyıp da vurmadım şaplak.
Amanatım emin elde,
Ana olsun sana toprak.*

Toprak sadıktı. Emaneti aldı, sardı, kucakladı. Kuzulara kalkan olan Ömer'e açtı kucağını. Ömer toprağa ana dedi, toprak Ömer'i evlat bildi.

Çoban Âdem düştün uyandı. Toraman ve HatınGız, Âdem uyurken tek mil nöbeteydi. Âdem yekindi. Toraman ve HatınGız yekindi. Âlem yekindi. Kuzular uykudan uyanmış, sükûnetle mahzunve nazlı bakışlarıyla seyrediyordu Âdem'i.

Âdem sarsıldı. Yüklendiği mesuliyetin kendiri boynunu kertiyordu. Beli büküktü. Neden sonra, küçük Ömer'in azmi geldi aklına. Kamburlaşmış belini doğrulttu. Ömer,derman olduÂdem'e. Toprak, derinlerindeki sırrı Âdem'e açmak istercesine aydınlandı. Toprak,atası Âdem'in izini sürdüğü esrarın kapısını açar mı Çoban Âdem'e? Kuzular acıktı, Âdem'in kaderi kuzularla birlikte sürecek şanlı bir yolculuktu. "Ya Allah!" dedi, yürüdü. Toprak, kuzuları önüne katıp yollara düşen Âdem'e seslendi: "Halik'ın Maliki Ahmed-i Haluk'sun Âdem! Yol menzile varmak için değil, menzilin sırrına ermek içindir.

Yürü!"

III

Toprağın Âdemle arkadaşlığı, kökleri çok derinlere uzanan yaşlı bir çınarın öyküsüne benzer. Asırlar geçer, toprağın verdikleriyle çınar büyür ve filizlenen her yeni sürgün, bir öncekinin bıraktığı izden yürür. Zaman içinde çınar nasıl köklerini derinlere salarsa insan da toprağın taşıdığı hikâyelerden beslenir, güçlenir.

Âdem; toprağın verdiği ekmeği yedi, suyu içti, havayı teneffüs etti. Büyüdü büyümesine ya yemek, içmek, nefes almak kandırmaz oldu Âdem'i. Âdem, özünde hıfz ettiği arayışla dertlendi. Kimi zaman yorgun düştü, yenilip yıkıldı, yanıp kül oldu, tükendi de vazgeçer oldu arayıştan. Bu defa da arayış onun yakasını bırakmadı, tuttu, küllerinden yeniden doğurdu Âdem'i.

Toprak, hikâyeler taşıdı Âdem Baba'dan beri

âdemoğluna. Hikâyeler birikip çoğaldıkça hayreti azalmadı Âdem'in, aksine giderek büyüdü. Her hikâyeye davetkâr bir yol açtı zamanın sayfalarında. Yollar çeşitlendi,Âdem yolu şaşırır oldu.Devir o devir oldu ki toprağı mülk edinipefendi oldu âdemoğlu. Ne zamanki toprak yetmedi tümüne, o zamandan beri huzur kaçtı, dirlik düzenlik bozuldu arz-ı âlemde.

Hikâyeler, Âdem'in yolculuğunun ayak izleri oldu. Hikâyeler acı, sevinç, savaş, barış, kavga, kardeşlik, ölüm ve yaşam. . . Âdem Baba'dan günümüze tüm yürütenlerin öyküsü, toprakta birikti. Her kavim ve topluluk, kendi öyküsüyle damga vurdu devrine. Öykü ya yaşam ve barışa ya ölüm ve savaşa esin kaynağı oldu. Ülkeler yağmalandı, en azametli kütüphaneler yakıldı, yok edildi.Âdem'in öyküsünüyer yüzünden kazıyıp kendini milat yapmayı arzu eden her ahmak komutan, Âdem'in hikâyelerine saldırdı. Saldırmaya da azmedeceğini anladı toprak.

Toprak incinmişti, mahcup, ketum ve yaralıydı. Toprak huzursuzdu. Huzuru yeniden tesis etmenin çaresini aramaktaydı. Sırların işareti,Âdem'in ve neslinin hikâyelerinde saklıydı. Bu sırları toprak kime teslim etseydi? Âdemoğlu toprağı parçalayıp böldüğünden beri, acı çekiyordu toprak. Bütünlüğünü yitirip şerha şerha paralanan toprak, sırları emanet edeceği parçasının kim olduğunu aramaya koyuldu. Sırlar,gizliden gizliyeüflenmezse kulaklara, Âdem de toprak da mahvolurdu. Bu kez görevler değişti, bilge toprak seslendi, sordu Âdem'e:"Zamana nizam verecek sırları emanet alıp muhafaza edecek, senin en temiz hikâyelerini yazıp yazgınasadık kalacak parçam neresidir, Ey Âdem?" Âdem: "Neslimin en pak hikâyelerinin yazıldığı parçanı ararsın. Sen bu sırrı benden de iyi bilirsin elbet amma yine de beni sınarsın. En güzel hikâyeler, senin kalbinde saklı. Senin her parçan kutlu olsa da özünün közü orda tutuşur, orda yanar. Esrarına vâkıf olup evlatlarıma vakfedecek yer, senin kalbindir. Âdem, tereddütsüz cevap verdi:

Anadolu!

Bu cevap tüm kâinata yankıdı. Toprağın sancısı geçti, acısı hafifledi. Söz yekindi, doğruldu. Toprağın acısının dağıldığını gören gök gülümsedi, ay parladı, yıldızlar şenlendi, rüzgârın nefesi tazelendi, kuşlar türkülendi, çiçekler canlandı.Âlem neşelendi. Âdem döndü, baktı; gördükleri karşısında büyüdü, bu sefer her zamankinden de çok hayretlendi. Başını çevirdi. Yol, "Gel" dedi. Âdem yola menzili soracak oldu. Sormadı, sustu. Âdem, yol olmuş; yolun aklı karışmıştı. Gözlerini çok uzaklara, sonsuzluğa dikti.

Yürüdü.

(1) Maraş Destanı

Bundan tam tamına yüz sene önce
Kahramandı edelerim Maraş'ta
Takdire şayandı hasleti bence
Çok yamandı edelerim Maraş'ta

Yaver gitmeyince harpte şansları
Başlayınca erbaş, er terhisleri
Gelince işgalin ayak sesleri
Kaygılandı edelerim Maraş'ta

Demese de hislerini şifahen
Asıktı suratlar işgal yüzünden
Al bayrak inince kaleden, ruhen
Perişandı edelerim Maraş'ta

Girince iline sözüüm onası
İşgal edilince kamu binası
Yedisinden yetmişine anası
Ağlayandı edelerim Maraş'ta

Bozulunca düzeni ve neşesi
Kan ağlarken yurdun dört bir köşesi
Ökkeş'i, Ejder'i, Nur'u, Eşe'si
Alperendi edelerim Maraş'ta

Binboğa'ydı, Engizek'ti, Berit'ti
Türkoğlu'ydu, Pazarcık'tı, Cerit'ti
Örgütlenip umutları diriltti
Andırın'dı edelerim Maraş'ta

İlk fırsatta gelir diye beklenen
Kazmasıyla, küreğiyle diklenen
Vatanına göz koyana yüklenen
Elbistan'dı edelerim Maraş'ta

Bozulunca hükümranlık ayarı
Sökün edip geldi genç, ihtiyarı
Mahzunî'nin memleketi, diyarı
Hiir Afşin'di edelerim Maraş'ta

Olanlara kabarcınca ayrarı
Yazmak için tez zamanda destanı
Ceviz'in, elmanın anavatını
Bir Göksun'du edelerim Maraş'ta

Düşününce atasını, ceddini
Bırakarak sabanını, çitini
Emperyalist kuvvetlere haddini
Bildirendi edelerim Maraş'ta

Bir askeri, tüm dünyaya yeterdi
Bahadır'dı, Karalı'ydi, Tatar'dı
Dulkadir'di, Beydili'ydi, Afşar'dı
Bozdoğan'dı edelerim Maraş'ta

Lüzumlu olunca hak yolda cihat
Vururken kahpeye kesmedi sütrat
Gelip çatığında on iki şubat
Egemendi edelerim Maraş'ta

Sarılinca gırtlığına namussuz
Yaşayamaz toprağında gurursuz
Vatanına göz dikenini destursuz
Öldürendi edelerim Maraş'ta

Dönemezdi vatanında uşağa
Çektirmeden ikbalini kızığa
Bu milleti yeni baştan ayağa
Kaldırandı edelerim Maraş'ta

Yüklenince leş kargası, akbaba
Edemezdi cennet yurdunu heba
Bedrin aslanları misali çaba
Gösterendi edelerim Maraş'ta

Söyleyerek yumruğuyla sözüünü
Unutmadan bin asırlık özünü
Darbesiyle Türklüğüümün yüzünü
Güldürendi edelerim Maraş'ta

Bir başkaydı kefereye tepkide
Ondaki kurnazlık yoktu tilkide
Bilmeyenler zannettiler belki de
Garibandı edelerim Maraş'ta

Dalamazdı rahat rahat rüyaya
Dönemezdi öz yurdunda mumyaya
Haksızlığı haykırmada dünyaya
Küheylandı edelerim Maraş'ta

Yardıma koşunca kasaba, köyü
Yekvücut olunca bütün bireyi
Vatan için olmaz denen her şeyi
Oldurandı edelerim Maraş'ta

Vatandan gayrısı olunca yalan
Tarih kaydetmedi böyle kahraman
Söz konusu vatan olduğu zaman
Kardelendi edelerim Maraş'ta

Çeteler kurarak sivil vatandaş
Yirmi günden fazla vererek uğraş
Ermeni piçlerle, Fransız'a saç, baş
Yoldurandı edelerim Maraş'ta

Kafirin sırtını yere getiren
Hınçakların düşlerini bitiren
Kahramanlık kürsüsünde oturan
Pehlivanlı edelerim Maraş'ta

Dünya, edeleri çok iyi tanı
Ezelden ebede asildir kanı
Yumruğunu vurduğunda cihanı
Sallayandı edelerim Maraş'ta

İl'im sahip yiğitlerin hasına
Önayaktı kahramanlık bahsine
Anadolu insanının hissine
Tercümandı edelerim Maraş'ta

Mutmaindi kalbi, olmadı üzgün
Gönlüne düşmedi zerrece hüznün
Zalimlerin alayından çok üstün
Savaşkandı edelerim Maraş'ta

Yakışır madalya döşüne onun
Rastlanmaz dünyada eşine onun
Tanık olmayan yok işine onun
İtboğandı edelerim Maraş'ta

Kınalı candılar illeri için
Minnettarım malum rolleri için
Gerdan kıran kahpe dölleri için
Baldrandı edelerim Maraş'ta

Zeliha'dan

GELECEĞİM NAZLI YARIM

*Yaram oyum oyum oyma
Beni bu dertlere koyma
Kurban olam nazlı yarım
Sakın el sözüne uyma*

*Bir gül gibi koparırlar
Yerden yere fırlatırlar
Sakın kanma nazlı yarım
Bizi bizsiz bırakırlar*

*Her güleni dostum bilme
Beni dertten derde salma
Geleceğim nazlı yarım
Sakın başkasının olma.*

ANLAYACAKSIN

*Bir bakış baktın bana
Bende vuruldum sana
İnanmıyorsun bana
Şu halime baksana*

*Bir gün gelip çatacak
Sende çok seveceksin
O zaman beni düşün
İnan anlayacaksın*

*Yüreğimde bir tutku
İçimde bir nefessin
Vazgeçemem ben senden
Bana hayat verensin*

*Bir gün gelip çatacak
Sende çok seveceksin
O zaman beni düşün
İnan anlayacaksın.*

Yedi kişi idiler...

Duyun hele.

Zamanın behrinde, memleketin birinde yediden yetmişe harekesin bildiği yedi kişi varmış. Tam yedili imişler. Yedikleri içtikleri ayrı gitmezmiş. Yedi kişilerin yaşı başı, işi gücü neymiş bilen olmazmış. Yediden yetmişe sözü edilirmiş amma bilen de gören de olmaz mış. Kâh görünür kâh kâh görünmezlermiş.

Gidip piri faniye bu hali sormuşlar. Yediler nicedir, kimcedir. Aklı ermişler midir, pehlüller mi dir? Halleri nicedir, iyice midir, kötüce midir? Sormuşlar sormuşlar. Piri fani de “Seksenli bu yaşlarda hayata tutunuyorum. Her sabah yeni heyecan yeni umutlarla kalkıyorum. Aklim başımda biliyorum. Akıl yoruyorum.” Demişte eklemiş. “Sıfat kocar amma gönül kocamaz.” Kabilinden demişte gördüklerini, bildiklerini sıralamış sıralamasına da.

Yetmişlik delikanlı, akli başında, ayakta, eski toprak, güngörmüş, diyanetli, uyanık, akli eren, akliselim.

Gibilerden sözler edip kıymet biçerek gönülden geçerek demişte demiş. Hepside onlarda var sanki demeye getirmiş. Demişler, bir ayağı çukurda, yaşı geçmiş işi bitmiş, tutunacak dalı kalmamış, elden ayaktan düşmüş, yardıma muhtaç hale gelmiş kimselerden mi oluyorlar. Yani akıyla, bedeniyle diriyseler nesine ne diyelim?

Günlerden bir gün soracakları tutmuşta, merak üstüne merak eylemişler de, bu işin sırrı nedir diye. Gene de sual eylemişler. Piri fani ne desem de inanasıları nasıl gele diye sakalını sıvazlamış durmuş. “Sır değil aslında belli yaşa gelenler” demez mi? Nasıl nasıl diye soru üstüne sorularla üşüşmüşler üstüne üstüne. O da, düşünmüşte düşünmüş, yormuşta yormuş.

“Bu yaşta aklım gençlikte olaydı. Kader çizgisine bakın ki gençlikten beri biriktire biriktire, tecrübe ede ede olgunlaşa, olgunlaşa bu hale geldim de, dediklerim dinlenemez hale mi geldi? Yediğim bir dilim tatsız tuzsuz kuru ekmeğ, söylediğim eskimiş laflar. Ah gençler ah. Ne olaydı hızlı değişmeseydiniz ya. Sizin için ömür tüketmediler mi? Ne oluyor da eskimiş kabul edersiniz büyüklerin sözlerimi. Masallara benzetiyorsunuz hayat hikâyelerini. Aynı akıbet başına gelecek. Unutmayın aynı yoldan geçeceksiniz diyeyim geldi. Ama diyemedim, gençliklerine bağışladım. Piri fani bizim gençlerden farkımız bağışlamak” demeden tam önce bunları hatırlamış, tasarlamış. Benim kendileyin düşündüğümü düşünmeseler de, neyse ki hak vereler. Olsun. Döne demiş, demişte demiş.”

“Aslında yedi kişiymişler. Her birinin hikâyesi, hayata tutunuş mücadelesi ayrıca, ayrıcana. Hayatları ayrı, yaptıkları edegeldikleri ayrı. Bu insanların peşine düşünce iyi de etinizde, iyi belleyin. Ha sen, ha ben, ha yediler. Ayrılık gayrılık niye insanız işte.”

Demişlerde, derler ya! “akıllı deliye söyletir.” Misalinden mülhem hep akıllı deliye söyletmez ya bazen da, deli de akıllıya söyletir. Yedi kişiler gibi.

Cengiz Kıvrak'tan Çizgiler

Hikâyede insan ve düşünce

Hikâye sanat mı?

Sanat insanın bir inanç yenilemesidir. Eşyaya benliğini yerleştirmek. Hikâyeyse eşyadaki benliği bulmaya çalışmak. Hikâye gerçeğin aranişi, bulma amacı taşır bağrında. Ana kaygı İNSAN. Onun künhüne varmak. Sanat bu varışın göstermelik yanı. Asıl alışverişler gizli yaklaşımlardır. Ve sanatta ruhtan uzak yoğrulamaz kuşkusuz.

Hikâye aynı boyutları taşımaya rağmen trajik özelliklere de sahip. Hem tenkil, hem hiciv kalıplı edebiyat denemesi. Deneme çünkü. Gerçek oluşumları açıklamaya yönelik her hareket deneme... İnsanın insanı anlamaya çalışması deneme... Oluşuma ait soruların aradığı cevaplar deneme...

Deneme bakış getirir. Deneme farklılaşması bakışlardan mülhem o da insandan. Öz yapıdan... İnsanı anlamaya çalışmak bu basit daireden kurtulamamak demek... Son tahlil; Hikâye arayış ve gösteriş edebiyatı... Denemenin kendisi...

O halde bu türün bakışında insan ne olmalı?

İlk insanların kuşu anlamaya çalışmak için, kuş resmi taslağından hareket etmeleri gibi, insanı anlamaya çalışan hareketlerde model çizgileri nasıl görünüm almalı.

Hikâye ve insan... Adeta birbirine bakan, baktıkça gülen iki kavram. Bütün Hikâyeler insanı gülünç noktadan yakalamak ister... Bir bakıma garipliğin doğurduğu gülünçleşme. Okuyan insan da gülünç insanı içinde bulduğu için güler.

Çoklarınca Hikâye sanat olmakla beraber zirvesi görünmeyen sanat... Sonsuza kol açmış sanat... Bu detaya inememenin yahut geniş alanı yoklayamamanın sonucu. Ve insana dair Hikâyeler yazılırken de "bir yudumluk su" formülüne sadık kalınmak istenir genellikle. İnsan, bakışında ilk yakaladıklarını aktarabilir. İkinci bakış görüneni başkalaştırır. Hikâyeyi bozmak yeniden kurmak gerekir.. Oysa Hikâye yazmanın anlamı kalmaz.

Hikâye şah eserlerle dolu değildir bugün... Yarın olabilir mi? İnsana inmekle Hikâyede zirveleşmek doğru orantılı. İnsana iniş tek modelleşme gösterememekte. Modelde yanlışlıklar, özü kavrayamamalar sanatın hamlecisi yönünü kösteklemektedir.

Kurgu

Hikâyede insan kalıplaşmış tür olamaz. Gelişmenin temel etkeni insanı yanar döner –dinamik- kabul etmek. Bu yapılırken onu ruh bütünlüğünden ve bütünlüğün gereklerinden uzaklaştırmamak kaydıyla...

Hikâye malzemelerle kurulur. Evrensel boyutlar, insanın üzerindeki kısırlaştırıcı değer yargılarını yırtıp, gerçek kişilik değerlerine inilmekle kazanılır.

Sanatın şah eseri, bütün insanlara hitap edecek vasıflar taşıdığı müddetçe şaheserdir.

Hikâyede malzemeleri öyle bileşimlere sokmak gerekiyor ki, oluşan eser, soyut planda da kalsa, insanın soyutlanmasıyla ortak özelliklere sahip olsun.

Kavram olarak insan, fiziki şartlarda gözüktüğü kadar dış şeklin gerisinde itici şaiklerde taşınmalıdır.

Okuyucu hareket nedenini çok boyutlu olarak kav-rarsa Hikâye dinamikliğine kavuştu demektir. İnsanı çok boyutlu kabul etmek, bakış pencerelerini dış şartlardan içe doğru işletebilmekle sağlanır.

Hikâyede yeni yaklaşımlara gerek yok. Öz; insanı tanımak, tanıyışı sembolik olarak insana ait malzemelerle kurmak, değer-inanç ışığında yapılaştırmak.

Gizliden gizliye insan modeli aranıyor Hikâyede. Modeli kurmada canlılık, eşdeğerde düşüncüğü gerekli kılar.

Düşünce

İnsan ve düşünce yumurtanın akla sarısı... Gerçek, iki mefhumun kabulünden kurulur. İnsana yaklaşırken düşüncesiz edemeyiz. "Eşya ve Işık", "İnsan ve Düşünce" birbirinin şahidi kavramlar. Işıksız eşya boyut kazanamaz. Eşyasız ışık varlıksızdır. İnsanda öyle.

Düşünce

İnsanı Hikâyeye yansıtmak o kadar düşünceyi yansıtmakla olur. Düşünüş insanın öz yapısının dıştan kabulüdür. Düşünce insandan gelip insana yönelmeli. Hikâyedeki görünümse; Düşünce örgü, insan bu örgünün gizlediği yapı.

Sanata çağrı gerçekçi olmalı. Hikâye gerçeği anlatmalı. Bir çırpıda okunmalı mı Hikâye? Bu şeklin şeklini ilgilendiren konu. Hikâyede neyle yola çıkıyorsun? Hedefin insanı kalıplaştırmaya yönelik mi –yani şudur gibi bir değer yargısı vermek mi son sözün?

Hikâyede son söz olamaz... Önsözde... Nasıl başlanıp nasıl bittiği bilinmemeli. Sade ruhlarla hitap eden gizli bir sırrın örüldüğü anlaşılmalı.

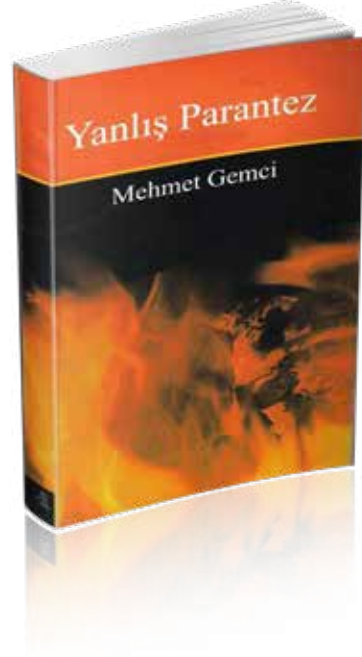
Şekilcilik özü amacından saptıramaz. İnsan ve düşünüş açısından örülecek Hikâye, çok sade, daima nedenleri kovalayan, oluşumların esrarlılığını yansıtan yapıya bürünmeli.

İKİ KİTAP

DOĞUMDAN ÖLÜME MÛSİKÎ

Doğumdan Ölüme Mûsikî' isimli kitap geçmişti elime bir vakit, bir dost elinden. Beklemedim, inceledim, okudum iştiyakla. Okudukça, alanında özgün tek başvuru özellikli bir kitap olduğunu farkettim. Merhum, değerli Sefer DAL başkanlığında, alanlarında uzman bir heyet marifetiyle hazırlanmış kitap. Türk Tasavvuf Mûsikîsi Vakfı'nın katkıları, desteğiyle hazırlanmış ve bastırılmış. Toplamda 232 sayfa hacminindedir. Osmanlı toplumunda fert ve millet olarak doğumdan-ölüme önemli gün hafta yıl kutlama gibi örf âdet geleneklerin mûsikî ile buluşarak toplum hayatında yer alışı bir enfes anlatımla anlatılmış ve belgeli olarak yer bulmuş kitapta. Kütüphanelerde ve kitaplığımızda bulunması elzem bir eser diye düşünüyorum. okuyalım okutalım yaşayalım yaşatalım.

YANLIŞ PARANTEZ

Mehmet Gemci, Kahramanmaraş'lı şairlerimizden. Yanlış Parantez, şairin ilk ve tek şiir kitabı. Yalnızardıc Kitaplarından 2005 yılında çıktı. Kitapta 25 şiir yer alıyor ve toplamda 60 sayfadan oluşuyor. 1990 ve 2000 yılları arasında yazılan şiirleri kapsıyor kitap. Şairin şiirlerinde özgün, önemli, nitelikli serbest yapıyı, gür sadalı söylenişi ve kendi sesini bulmuş olduğunu gözlemleyebiliyoruz. Maraş, mahalleleri, dağları, tepeleri, ağaçları, kuşları, insanları ile ve insanlık, sevgi, aşk, acı, ızdırap, hüzn, zulüm, tarih, toplum, medeniyet, modernlik, sorunlar, açmazlar, buhranlar, çıkış yolları evrensele uzanan çizgide şiirlerinde yer bulur. 1995-2000 yılları arası, 21 sayı olmak üzere Yalnızardıc dergisini çıkardı. Şair 1966 doğumlu olup, 2019 yılında vefat etmiştir.

tirşik

YEREL DERGİ

TİRŞİK DERGİSİ DOSYALAR

*Tirşik Dergisi yeni/digital yayın hayatında
AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlamaktadır.*

*Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki
coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale,
inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlamaktadır.*

Bu sayıda dergi eki şeklinde dosyalar yer almaktadır.

AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ

*Akademik Tirşik Dergisi (ISSN numaramız: 2757-8844),
2007'de yayın hayatına başlayan ulusal bir dergidir.*

*Dergimiz Akademik olarak 2021 yılından itibaren hakemli olarak
yayın hayatına devam etmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih,
Coğrafya, sağlık, turizm dallarında yapılmış özgün çalışmalara
yer vermeyi amaçlamaktadır.*

*Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere
yer verilmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Coğrafya alanında
çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve
profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir.
Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve
GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır.
Akademik Tirşik Dergisi, ücretsiz-açık erişimli elektronik bir dergidir.
Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır.*